

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

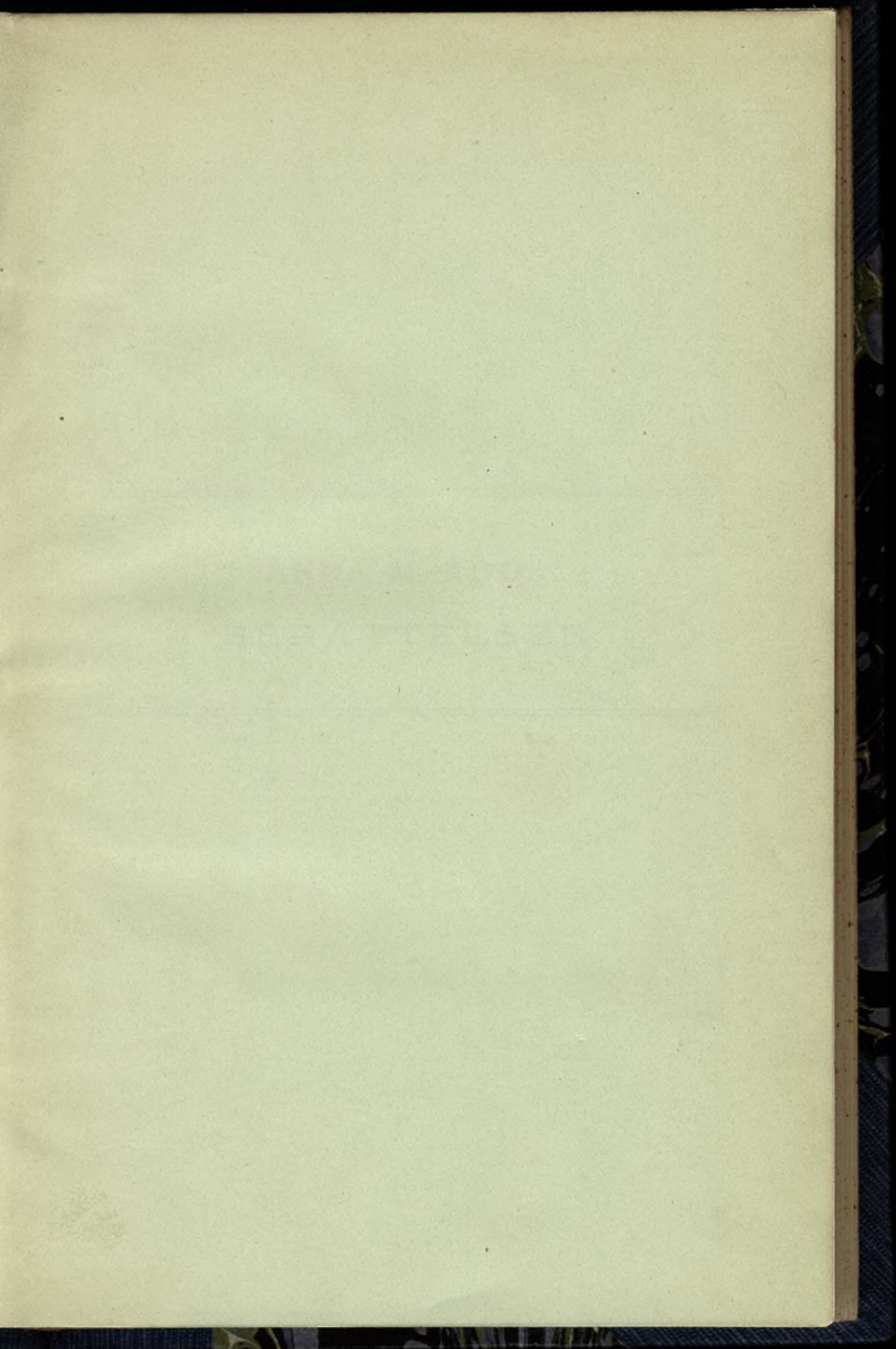

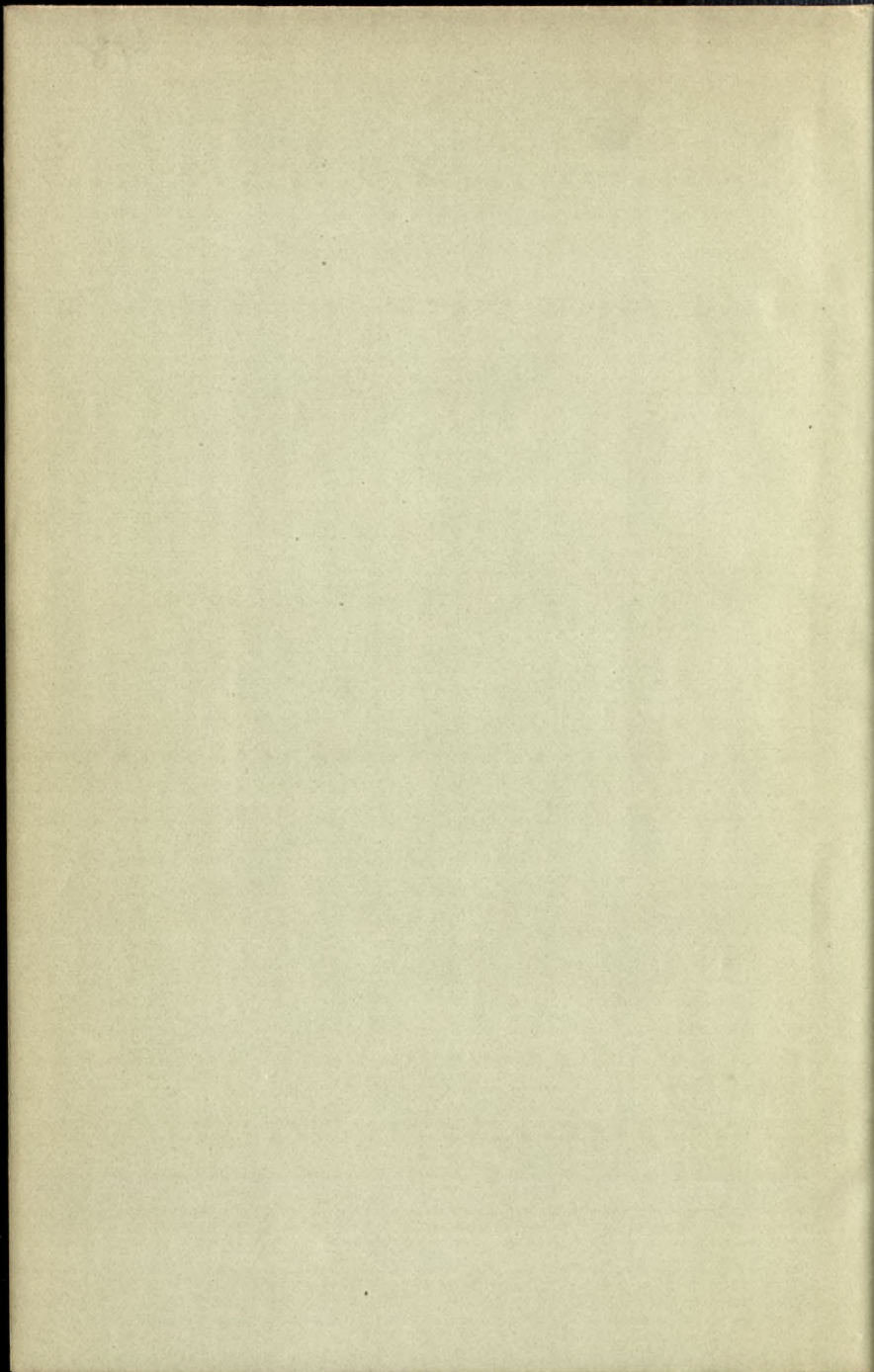

Litt.
Sv.

52

ANNA M. ROOS
BERÄTTELSER

Af samma förf. ha förut utkommit:

I gryningen. Dikter.

Pris 3,50.

Tysta djup. Berättelser.

Pris 2 kr.

SAGAN OM DEN SKÖNA PRINSESSAN

LI-HANG-TSE

OCH ANDRA BERÄTTELSE

AF

ANNA M. ROOS

STOCKHOLM
HUGO GEBERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ISAAC MARCUS' BOKTR.-AKTIEBOLAG,
1899.

Dareios' dotter.

George, Boston

På aftonen af den dag, då Alexandros, Philippos' son, på slätten vid Issos utanför de syriska passen besegrat konung Dareios, hvilken, lämnande sitt läger och sina skatter i sticket, tog till flykten genom de amaniska portarna, kom det till segervinnarens öron, att från det tält, där konung Dareios' maka, hans moder och hans döttrar befunno sig, ljödo höga klagorop, enär dessa trodde, att persernas konung i drabbningen mist sitt lif. Då sände Alexandros strax en budbärare till det kungliga tältet, som förkunnade för de gråtande kvinnorna, att konung Dareios ännu var vid lif och dragit sig uppåt de ciliciska bergen; äfven meddelade dem budbäraren — hvilken icke var någon annan

än Krateros — Alexandros' hälsning, att de ingalunda skulle oroas sig, ty dem skulle intet ondt vederfaras.

Men då Krateros framförde dessa konungens hälsningar, lade han märke till att, medan vid hans inträde alla andra kvinnor, som voro i tältet, gräto och jämrade sig, var där en ung flicka, hvilken väl knappast kunde hafva upplefvat fjorton somrar, som stod rak och orörlig mot tältets gröna sidenvägg, där en solstrimma som föll in genom tältöppningen, dallrade öfver hennes mörka hår och smala guldbruna ansikte; hon stod tyst under de andras klagan, och hennes ögonbryn voro sammandragna, såsom om hon vore otålig öfver de många veropen. Och han förstod af hennes klädedräkt och de smycken hon bar, att det var en af perserkonungens döttrar. Men den andra af kungadöttrarna, hvilken syntes vara ett par år yngre, tryckte sig intill sin moder och grät högt.

Men följande dag beslöt Alexandros att själf begifva sig till konung Dareios' moder och hans maka för att helt och hållet lugna dem. Tillsammans med sin vän Hephästion trädde han därför in i det guldstickade sidentält, som drottningarna bebodde. Då dessa, som genom

en tjänare blifvit underrättade om segrarens besök, sågo Alexandros och Hephästion tillsammans träda in, trodde de den senare vara konungen. Ty han var högre till växten än Alexandros och hade skönare drag; äfven bar han en dyrbarare klädnad. Därför trädde nu den åldriga Sisygambis, Dareios' moder, fram emot Hephästion, böjde knä och sträckte sina händer bönfallande emot honom. Men Hephästion steg strax tillbaka, och drottningen märkte däraf sitt misstag och vardt förlägen, fruktande att ha förtörnat konungen. Då sade Alexandros med godhet till henne: »Du har icke misstagit dig, moder; denne är ock Alexandros.» Ty så innerlig, menade han, vore vänskapen emellan dem båda, att de väl kunde sägas vara ett. Och han tillsade den åldriga konungamodern, hvilken nu vändt sig till honom med sitt knäfall, samt de andra kvinnorna, hvilka häri följt hennes föredöme, att resa sig upp och vara vid godt mod, ty dem skulle intet ondt ske.

Men Statira — så nämndes den äldre af konung Dareios' döttrar — hade strax, då de båda männen inträdt i tältet, förstått hvem som var Alexandros, ty hon hade märkt den eld som brann ur hans blick och den glans

som hvilade öfver hans panna. Därför, när de andra skyndat emot Hephästion, hade hon stått stilla. Men ej heller för Alexandros böjde hon knä. Hon stod rak med stolta, lugna ögon, och då de andra kvinnorna, efter det makedoniern försäkrat dem om att de skulle blifva väl behandlade, utbröto i tacksamhetsbetygelser, sade hon intet. En gång mötte Alexandros hennes blick, och han lade märke till, att hon icke uppförde sig som de andra kvinnorna. Och det behagade honom.

Sedan nu Philippos' son besekrat konung Dareios, aktade han det icke nödigt att förfölja honom uppe i de ciliciska bergen, utan höll det för mer angeläget att försäkra sig om kusten och tillintetgöra den persiska flottan. Därför tågade han med sin här, medförande de skatter och de krigsfångar han vid Issos tagit, ned genom Phönikien, där det befästa Aradus och det rika Sidon och alla städerna vid hafvet öppnade sina portar för honom. Allenast det mäktiga Tyrus — förlitande sig på sina väldiga murar och på hafvet som likt en gördel omslöt dem — vägrade att underkasta sig. Då lägrade sig Alexandros på stranden för att med vapenmakt intaga det samma.

Men under det hären ännu tågade genom Syrien, hade Parysatis, konung Dareios' maka, som icke förmått utstå färdens mödor, blifvit sjuk och aflidit. Alexandros gaf henne en kunglig likbegängelse och befallde, att man än mer än hittills skulle på allt sätt lindra mödorna för kungamodern och de båda unga kungadöttrarna, hvilka i sin med silkestyger klädda bärstol, burna af persiska krigsfångar, nu åtföljde den makedoniska hären. Och Alexandros gaf dem till lärare Demaratos, som undervisade dem i det helleniska språket.

Då nu hären låg stilla utanför Tyrus, syselsatt med att af jord och stenar bygga en damm ut i hafvet, som skulle föra de belägrande intill stadens murar, hände det en dag, att de båda konungadöttrarna begåfvo sig nedåt stranden. Ett stycke ifrån det ställe, där makedoniska soldater och persiska fångar sågos på böjda ryggar bära korgar med jord till dammen, som redan hotande nalkades östadens väldiga murar, funno de en lund af vajande, smärta palmer; i deras skugga satte de sig ned, blickande utåt hafvet, som glänste orörligt under den solfyllda himlen, och begynte samtala om hvarjehanda ting. Men mest talade de om den unge konungen, Alexandros. Många voro

sägner om hans hjältebragder och om hans ädla sinne, dem soldaterna förtalde för hvarandra, äfvensom om de muntra, gäckande svar, med hvilka han plögade afvisa smickret från män sådana som Demades, sofisten.

När krigarna efter en lång dagsmarsch voro trötta och blott med möda släpade sig fram på de steniga vägarna, då hände det ofta, att de begynte tala om konungen och lofprisa honom. Då glömde de sin trötthet och sina mödor. »Alexandros, Alexandros», ljöd det ur skarorna som en vårstorms brusande; hans namn var likt en segerns musik som gaf dem nya krafter och eldig håg. Då sutto kungadöttrarna tankfulla bland bärstolens hyenden och lyddes till. Och ibland, då ropet »Alexandros, Alexandros» ljöd starkare och mer jublande än eljes, vittnade om att konungen nalkades, då sköto Statira och Atossa, hennes syster, bärstolens förhängen något litet åt sidan för att uppfånga en skymt af konungen, där han red förbi på sin guldglänsande springare.

Medan de nu sutto under de vajande palmerna, kommo några makedoniska soldater, hvilka buro yxor och tillsade kungadöttrarna att flytta sig bort något litet, på det att ej träden, när de höggos ned, skulle falla öfver

dem. Och på tillfrågan om hvarför de höggo ned dem, svarade soldaterna, att det behöfdes bränsle i lägret för att tillreda middagsmåltiden.

I detsamma sågs Alexandros komma mellan sandkullarna, ridande på sin guldfärgade fåle och åtföljd af några af sina fältherrar. Då han nalkades, sprang Atossa, hvilken blott var tolf år gammal och hvilken var af ett djärfvare och muntrare lynne än systemen, fram emot konungen, sträckte sina späda armar bedjande emot honom och ropade:

»O, Alexandros, icke vill du väl tillåta dina soldater att hugga ned dessa sköna palmer, under hvilka min syster och jag funnit en så ljuflig svalka! Säg dock till dem, att de gå längre bort att söka bränsle!»

Hephästion och Krateros, hvilka åtföljde Alexandros, visste att konungen denna dag var vid ett mörkt lynne, emedan tyrierna denna samma morgon börjat med ett nytt slags kastmaskiner slunga glödande stenar mot de belägrande, hvarigenom byggandet af dammen högeligen försvårades. Om Alexandros hade en gång en af hans vänner sagt, att hans ansikte var på en gång likt ett lejons och en kvinnas, ty då han var vred, ljungade hans ögon med en glans, som förfärade alla, men i de stunder, då han var

vek, voro de mildare än någon annans —; och i detta ögonblick låg öfver härskarens panna ett moln, som tycktes gömma viggjar inom sig. Därför trodde konungens följeslagare, att han skulle blifva illa tillfreds, när han genom den unga flickans djärfva tillrop stördes i de planer han hvälfde i sitt inre.

Men Alexandros höll inne sin springare och tillsade soldaterna att skona dessa palmer och på annat ställe hugga sitt bränsle. Därpå sporde han kungadöttrarna, om de vore nöjda med sin behandling eller om de till äfventyrs hade några önsknigar. Och då de nekade härtill, hälsade han dem vänligt och fortsatte sin färd.

Då han var borta, började Atossa med jublande glädje tala om hur god Alexandros var, medan Statira teg stilla och icke svarade något. Men då Atossa sedan log och sade: «Har du märkt, min syster, huru Alexandros bär sitt hufvud snedt mot skuldran!» och begynte härma honom samt säga: »Hephästion är dock mycket skönare än konungen», då sprang Statira upp, stampade med foten i marken och sade: »Hvem kan väl se på någon annan, då Alexandros är närvarande?» Och hon var hvit i ansiktet af harm, så att hennes syster såg förundrad på henne.

Åter hände det en dag, då hafvet låg blått och stilla och glänste i solen, speglande östadens väldiga grå murar och de snabba, hvitvingade fåglar, som flögo öfver vattenytan, att de båda systrarna voro nere vid stranden och sutto i skuggan af den lilla palmlunden. Då varnade de Alexandros, hvilken, endast åtföljd af Hephästion, kom ridande norrifrån; han hade varit ute och spejät efter skepp, dem han väntade från Cypern. Då nu konungen ej var långt borta från palmlunden, sprang han af hästen, böjde sig ned och upptog något från marken. Därpå kom han, ledande sin springare vid tygeln — liksom också Hephästion —, fram till konungadöttrarna. Han hade funnit i sanden några snäckor af en schön och sällsynt art, och han gaf dem nu med ett vänligt leende åt Statira och Atossa, såsom man åt barn ger leksaker. Sedan stannade han en stund och talade med dem, därvid berättande dem bland annat hurusom det var här vid den phönikiska kusten som purpurnäckan blifvit upptäckt — sålunda att en herdes hund hade bitit i en snäcka och däraf blifvit purpurfärgad kring nos och ögon.

Som han talade om detta, utropade Atossa plötsligt:

»Hvarför bär icke du, Alexandros, alltid en purpurmantel, såsom andra konungar pläga?»

Alexandros visste icke strax hvad han skulle svara, ty det som först föll honom in, ville han icke säga, — nämligen att för den konung, hvilken som Dareios lefde i veklighet, medan hans välde föll samman, kunde det ju passa att ständigt bära den veckrika purpurmanteln, men för den, som lefde i fält och ville vinna världen, vore det bättre att endast bära den enkla lifrocken och pansaret.

Då inföll Statira hastigt:

»Alexandros behöfver ingen purpur, för att man skall se, att han är konungen!»

Men i detsamma hon sagt detta, blef hon blossande röd ända upp omkring ögonen och till det mörka håret. Då log Atossa och utbrast:

»Nu ser Statira ut som om hon bitit i purpurnäckan!» —

Men dagen kom, då det stolta Tyrus föll. Med stränghet straffade segraren dess motstånd, drog dädan söderut till Egypten, vann allt dess rike och kom genom den libyska öknen till Ammons tempel. Där, mellan rader af höga pyloner och dunkelt blickande sfinxer, framskredo emot honom präster, klädda i hvita linnekläder; med högtidlig sång hälsade de honom, nämmande

honom gudens son. Och han sporde dem som sågo i det fördolda om sitt öde och fick svar, dem han för ingen dödlig yppade.

Då han med sina följeslagare återvändt från den libyska oasen till sitt läger — ty icke alla hade åtföljt honom på hans färd genom öknen —, talades det af alla om detta, att Ammons präster förutsagt honom hans öde men att ingen visste hvad de sagt. Dock kunde hvar och en se, att öfver konungens ansikte låg ett tankfullt allvar.

Atossa sade till sin syster:

»Månne det är lycka eller olycka som blifvit Alexandros förespådd?»

Statira svarade:

»Lycka eller olycka — hvad är väl det? Storhet har blifvit honom förutsagd, och att han är hjälten, som världen aldrig skall kunna förgäta. Jag har sett huru de som gå böjda och träla och städse hafva öfver sig dagens tunga, lyfta upp sina hufvud, när han drager förbi och hur i deras blick tändes sig en vaknande glans —. Så skola jordens släkten minnas honom: det skall vara dem till en glädje, att han lefvat — —.»

Sedan drog Alexandros genom den del af Syrien, som kallas det håliga, upp till landet

kring floderna, slog på de vida slätterna vid Arbela konung Dareios' tallösa härar och vann det mäktiga Babylon och det påskatter rika Susa.

I Susa, i den väldiga borgen som Memnon byggt, lämnade Alexandros Sisygambis, kungamodern, samt de unga kungadöttrarna; men själf drog han uppåt Baktrien och Sogdiana, kufvade folk och furstar och bland dem Oxyarthes, som härskade i Marakanda, hvilket sedan vardt kalladt Samarkand. Medan nu hären var i Sogdiana, uppstod en stark köld, så att vattnet i floderna blef till is och många förkingos. Men själf gick konungen omkring bland de af kölden och mödorna utmattade krigarna, uppmuntrande dem och tillseende, att eldar upp-tändes, vid hvilka de kunde värma sig. Då det nu blef brist på lifsmedel, bragte Oxyarthes hjälp, i det han sände boskap och säd i öfverflöd samt inbjöd konungen, hans fältherrar och höfvitsmän till ett stort gästabud. Och vid gästabudet voro trettio unga jungfrur af ädla släkter, som passade upp och fyllde vin i bägarna. Och bland dem var Roxane, Oxyarthes' dotter, hvilken var skönare än någon annan kvinna: fager och ljus såsom morgonrodnaden var hon, och hennes ögon voro ljufva som den blåa hyacintens blommor.

Strax som konung Alexandros fick se henne, vardt han upptänd af kärlek, och innan gästbudet var till ända, hade han förkunnat för Oxyarthes, till icke ringa glädje för denne, att han ämnade taga Roxane till sin maka. Och konungen tog ett bröd och högg det med sitt svärd i tu delar och gaf den ena delen åt Roxane att äta, medan han åt den andra själf. Och var detta enligt makedonisk sed att förklara henne för laggill hustru. Men sedan höll Alexandros i Marakanda stor fest för att fira sitt bröllop.

Därefter drog Alexandros till Indien, besegrade mäktiga konungar och seglade utför den stora floden Indus samt begaf sig sedan genom Gedrosiens öknar tillbaka till Persien.

En dag, då solen brände het öfver öknen och alla kvaldes af hungern och törsten, begynte Alexandros, som, åtföljd af Hephästion, red i spetsen för hären och som hade för vana att med stora och dristiga tankar bringa till tystnad kroppens knot öfver plågor och umbäranden, att med sin förtrogne vän tala om sina planer att befästa och till ett helt sammansmälta det välde han vunnit. Ty han ville att makedonier och hellener ej mer måtte med förakt se ned på perser och meder, kallande

dem barbarer, ej heller perserna med afvoghet betrakta makedonierna såsom inkräktare och fiender.

»Det synes mig», sade Alexandros, »att athenarne, — hvilkas bifall jag gärna velat vinna och till hvilka jag från Granikos sände tre hundra kopparrustningar att upphängas i deras Athena-tempel samt från Susa Harmodios' och Aristogeitons bildstoder, dem Xerxes en gång bortförde från deras stad —, förnämligast i detta bevarat likheten med sina förfäder, att de äro snara i att med gäckeri möta det, som för dem är främmande. Men om athenarna och hela Hellas' folk i konster och vetenskaper och äfven i allt öfrigt nått en höjd, till hvilken ännu intet annat folk hunnit — och detta torde ingen kunna motsäga —, då tyckes det mig, att det bättre än att med högmod gömma på sina skatter af vishet och skönhet skulle höfvas dem att med frikostig hand utösa dem och låta alla jordens folk blifva delaktiga däraf. Om en gång i det fjärran Baktrien, där nu Alexandria Eschata skådar ned i Jaxartes' kalla böljor, män växa upp som vörda Athen såsom vishetens vagga och som sända till Hellas för att begära, att filosofer och skalder måtte komma att undervisa och fröjda

dem, och om från de svarta ethiopierna, som bo vid Nilens källor, komma helgeskänker till den delphiske Apollon — manne ej då helle- nerna skola inse, att det ingalunda är till men för dem utan till gagn, om jag vill af hela världen göra ett rike, där det ena folket ger åt det andra hvad det har förträffligt.»

Vid det Alexandros så talade, blickande hän öfver springarens hufvud emot den purpurröda västerhimmeln, strålade hans ögon, och hela hans ansikte glödde. Och Hephästion, som red bredvid honom, såg på hans anlete, hvilket glänste under hjälmens skugga, och tänkte, lik- som mången gång förut, att härligare hjälte hade väl ingen skådat!

Yttermera talade Alexandros om huru det var hans afsikt att befästa vänskapen emellan makedonier och perser genom att uppmana de makedoniske krigarna att taga sig hustrur ibland persernas döttrar. Och för att i detta gifva sina män ett föredöme äfvensom för att öfver- tyga perserna om att han ej med öfvermod såge ned på dem, ville han taga till sin gemål Dareios' dotter Statira. Ty ehuru det i Hellas och i Makedonien var sed, att en man, som hade en hustru, icke tog sig en annan utan att förskjuta den första, så menade Alexandros,

att i detta ville han såsom persisk konung efterfölja persernas bruk, hvilka tillstodde en konung att hafva flera hustrur. Äfven sade Alexandros till Hephästion, att han vore betänkt på att gifva honom till maka Atossa, den yngre dottern till Dareios. Och mot detta hade Hephästion intet att invända.

Då nu Alexandros återkommit till Susa, sände han Krateros, hvilken näst Hephästion var den som han mest förtrodde sig åt, till den åldriga Sisygambis att förkunna för henne konungens beslut. Full af glädje skyndade den gamla, så snart Krateros gått, till Statira för att meddela henne hvilken upphöjelse, som väntade henne: att hon icke mera skulle vara en fånge utan en drottning.

Och medan Statira lyssnade till den gamlas många ord, göt sig öfver hennes anlete ett stilla, drömmande ljus. Ty hon hade icke kunnat förgäta hjälten med de ljungande ögonen och med glans öfver pannan; till Alexandros hade under hela den tid han varit borta alla hennes tankar gått.

Icke många dagar därefter firade Alexandros i Memnons praktfulla borg sitt bröllop med Statira, Dareios' dotter. Och på samma dag som Alexandros hade också Hephästion

bröllop samt nio tusen makedoniske krigare, hvilka ingingo gifte med lika många af persernas döttrar.

Nästan ett barn hade Statira varit, när Alexandros sist talat med henne; nu återfann han henne såsom en skön kvinna med kloka tankar och ett konungsligt sinne. Och Alexandros fann behag i henne och talade icke sällan med henne. Dock var Roxane honom mera kär.

Icke långt därefter vardt Hephästion i Ekbatana träffad af en plötslig sjukdom och var inom få dagar död. Och Alexandros greps af den häftigaste sorg, så att han ville icke låta trösta sig. Och då han sedan drog till Babylon, förde han med Hephästions kropp, för att där på det högtidligaste begravva densamma.

Fram öfver de vida, sollysta slätterna drager den stora hären: i spetsen Alexandros på en svanhvit fåle; kring hjälmen bär han nu det gyllne diadem som perserkonungen burit. Omkring honom rida de femhundra drabanterna i purpurfärgade silkesdräkter; tre tusen makedonier af den skara som kallas den silversköldbärande tåga däreft; fyrtio elefanter, hämtade från det fjärran Indien, skrida fram, bärande på sina ryggar de mediska bågskyt-

tarna i brokiga dräkter, och efter dem komma ännu trettiotusen makedonier och lika många persiska krigare. Då nu tåget nalkas Babylon, som på båda sidor om Euphrat reser sina jättehöga murar, komma trenne män från staden konungen till mötes.

De bära röda och blå kläder, öfver hvilka de hvita skäggen bölja ned; kring sina hufvud hafva de linnebindlar, på hvilka de sju planeternas tecken äro utsydda: de äro kaldeiska teckentydare.

Den äldste af dem talar till konungen:

»Hör oss, o konung! Drag icke här in! Från Marduks tempel hafva vi spanat i stjärnorna: vi hafva sett, att här bidar dig ofärd.»

Alexandros håller inne sin springare och blickar tigande framför sig. Hela hären står stilla, i bidande, andlös spänning. Man hör vinden klagande susa genom de gråa pilarna vid Euphrats strand och vassarna i dess trögt rullande böljor. Ur bärstolen böjer sig Dareios' dotter fram och sänder konungen en sällsam blick, bäfvande, spörjande — —.

Konungen lyfter upp sitt hufvud:

»Alexandros viker icke tillbaka! Må mitt öde gå i fullbordan!»

Ur Statiras ögon flyger en blixst af stolt-

het. Men i nästa ögonblick skälfter ångesten kring hennes läppar.

Genom väldiga porthvalf, där rasslande ekon väckas, tågar hären in i Marduks uråldriga stad. —

Alexandros vill nu underlägga sig det arabiska landet för att sedan segla rundt om Afrika och in genom Herakles' stoder. Han låter hämta skepp från Phönikien, han låter bygga andra i Babylon och färdas själf med dem utför floden Euphrat för att utröna huruvida hans härar på denna väg skola kunna föras till den arabiska viken.

Men ur de sumpiga markerna kring floden stiga giftiga ångor; de angripa konungen, hvars kropp är försvagad af mödor.

Han har redan febern, då en af hans fält-herrar beder honom till ett gästabud. Alexandros tänker: Om jag vägrar komma, skall han måhända tro, att jag af högmod ej mera vill såsom förr deltaga i mina krigares dryckeslag. Därför går konungen till gästabudet; men i detsamma han tömmer bägaren till Herakles' ära, känner han en häftig smärta såsom om ett svärd gått igenom hans kropp. Den följande dagen kan han icke mer resa sig från sitt läger, och inom få dagar vet

han och alla som äro omkring honom, att hans lif skall inom kort vara utsläckt.

I det stora palatset, som fordom konung Nebukadnezar byggt och i hvars portar stå väldiga tjurar af sten med människohufvud och örning, ligger Alexandros på sitt döds-läger. Hans fältherrar bida omkring honom i sorg. Eumenes säger klagande:

»O ve, att Alexandros redan går bort från sitt rike!»

Då öppna sig konungens ögon, hvilka varit slutna, och han säger med ett tankfullt leende, ihågkommande de ord, med hvilka Ammons präster hälsat honom:

»Gläder du dig icke, Eumenes, att jag går till min fader?»

Och en stund senare sade han:

»Detta skattar jag högst af det stagiriten lärde mig: att Hades icke, såsom våra fäder menat, är en dådlöshetens värld, men att själen också där kämpar och sträfvar för att blifva lik gudarna. Ty att icke verka, det vore för själen att icke lefva.»

Då Alexandros fick höra, att hans soldater stodo utanför palatset, veklagande och begärande att ännu en gång få se sin konung, till-

sade han, att de skulle få komma in för att taga afsked.

Genom den stora salen, från hvars väggar Marduks och Bilits bilder, inristade i sten, nedblickade med stela ögon, skredo Alexandros' krigare fram, en och en, och hälsade sörjande sin konung för sista gången. Och i mångas ögon sågos tårar.

Med sitt hufvud stödt mot ena armen låg konungen å sin bädd, hela tiden, medan hären skred förbi, orörligt bibehållande samma ställning. Stundom då någon af de gamle krigare nalkades, som i hans ungdom kämpat vid hans sida på Thessaliens slätter, gled ett matt leende öfver konungens ansikte. Men för det mesta var blicken ur de stora, i feberglans strålande ögonen liksom borta, skådande mot andra syner — —.

Ehuru konungen tillsagt, att inga kvinnor finge dröja inne i dödsrummet, emedan han icke ville höra någon veklagan, hade han dock tillåtit att Statira finge blifva inne, när han visste, att hon ej skulle störa honom med jämmer. Hon satt sammanhukad i en vrå, oafvändt seende mot konungens ansikte, ansträngande sig för att hålla tårarna tillbaka och full af stum ångest för hvarje gång läkarna och

fältherrarna, som dröjde kring dödsbädden, ställde sig så att konungen vardt bortskymd för hennes blick.

Då alla krigarna tågat förbi, sjönk konungens hufvud ned på bädden; därpå tecknade han åt fältherrarna att komma närmare — ty af mattighet förmådde han knappast mera tala —, drog af sitt finger signetringen och räckte den åt Perdikkas.

Strax därpå såg Statira hans ansikte sammandragas af smärta. En stund därefter hade det jämnats i dödens ro.

* * *

Då fältherrarna efter Alexandros' död samlades för att öfverlägga om huru med rikets förvaltning skulle ordnas, uppsteg Perdikkas och sade, att det barn som Alexandros' maka Roxane inom tre månader väntade sig, vore, om det, såsom man hoppades, blefve en son, enligt hans mening den rätte härskaren öfver riket. För detta barn borde en förmyndare bland fältherrarna tillsättas, men de öfriga borde få hvar sin del af riket att såsom ståthållare för den blifvande konungen styra. Detta förslag bifölls af de andra, och bestämdes det, att

Perdikkas, som Alexandros gifvit sin signering, skulle blifva förmyndaren. Men af de öfriga fick Antipater Makedonien, Antigonos fick Lykien och det främre Phrygien, och åt Ptolemaios gafs Egypten.

Men Perdikkas menade, att så länge tvenne döttrar till konung Dareios funnos vid lif, af hvilka den ena varit Alexandros' maka, kunde det lätteligen hända, att perserna skulle vilja göra uppror för att upphöja en af dem till härskarinna; därför beslöt han att förgöra såväl Statira som hennes syster Atossa.

Han lät besticka en tärna hos Atossa och fick genom henne veta, att de båda systrarna en dag aktade begifva sig ut till Hephästions graf utanför staden.

Då de mot kvällen färdades hemåt till staden framsprängde plötsligt en skara ryttare, hvilka varit dolda bakom en kulle vid Borsippa, nedstucko med spjut bärarna och ryckte ur bärstolen de båda kungadöttrarna, dem två af ryttarna upplyfte på sina hästar. Då de hunnit ett stycke bort, nära intill en uttorkad och öfvergifven brunn, drogo Perdikkas' tjänare sina dolkar, genomborrade med dem de båda kvinnorna och nedkastade deras kroppar i brunnen. Därpå återvände de till Perdikkas, och meddelade honom

att hans uppdrag var uträttadt, hvarpå denne lät utsprida, att de båda konungadöttrarna blifvit anfallna och dödade af röfvare.

Men morgonen efter den natt, då Dareios' döttrar nedkastats i brunnen, gick en herdes dotter icke långt därifrån och vallade getter. Då varsnade hon huru en af killingarna i sin yrhet lupit bort åt den gamla brunnen till; i oro för att han skulle falla ned i densamma sprang hon för att hämta honom tillbaka. Då hörde hon ur brunnen ett svagt kvidande. Hon lopp strax hem till sin fader och berättade honom hvad hon hört. Herden gick, åtföljd af sin son och försedd med ett långt rep, till brunnen, fastgjorde repet vid brunnens kant och firade sig ned till dess botten. Där fann han två kvinnor, hvilkas kläder voro blodiga och af hvilka den ena var död men den andra ännu lefde. Han band repet kring sitt lif, tog den kvinnan som var vid lif i sina armar och ropade till sin son och sin dotter, att de skulle draga upp honom. Och sedan han med sin börda kommit upp, buro de alla tre den främmande kvinnan till sin hydda och ägnade henne all omvårdnad.

När Statira blifvit återställd från sina sår — och att hon icke strax dött af dolkstyngen be-

rodde allenast därpå, att hon alltid vid sin barm bar i en läderpung ett stycke egyptisk papyros, på hvilket Alexandros en gång uppskrifvit åt henne några helleniska verser —, bad hon sina räddare att äfven upptaga ur brunnen hennes systers döda kropp och begrafva densamma. Och sedan hon till lön för detta samt för den omvårdnad de skänkt henne gifvit dem sina gyllene armingar, begaf hon sig bort, i det hon tackade dem för deras godhet och bad dem — utan att dock yppa hvem hon var — att för ingen berätta, att de ur brunnen uppdragit en kvinna, som var vid lif.—

Men Perdikkas, som kommit i oenighet med Ptolemaios, drog med en här ned till Egypten för att taga hans välde ifrån honom. När han icke långt från Pelusium vid en af Nilens armar slagit läger, blef där ett upplopp och om aftonen trängde några af hans män in till honom i hans tält och dödade honom medels dolkstygn.

Då tillbjöd konung Antigonos Roxane sin hand. Och Roxane mottog hans tillbud och blef hans maka och bodde med honom och med sin son, den spåde Alexandros, i den lykiska staden Olympos, hvilken ligger nere vid kusten,

På en kulle vid hafvet hade konung Antigonos byggt ett skönt palats af pentelisk marmor, från hvilket breda trappor ledde ned till stranden. En dag låg drottning Roxane på en hvilsoffa, hvilken var klädd med purpurhyenden, i palatsets portik, medan omkring henne voro församlade män af konung Antigonos' hof och konstnärer och spelmän samt poeter, hvilka för drottningen uppläste sina dikter till hennes ära. Då varnade Roxane en kvinna, hvilken långsamt vandrade uppför de hvita, i solskenet glittrande marmortrapporna. Hennes dräkt var sliten, och på hennes panna syntes fåror af bekymmer, men drag och hållning voro ädla. Och då hon kom närmare, såg Roxane med förundran att det var Statira, Dareios' dotter, om hvilken det sagts, att hon blifvit bortförd af röfvare och dödad.

Statira hälsade, utsträckande händerna framför sig, såsom de hafva för sed, hvilka begära härberge. Då drottningen vinkade åt henne, trädde hon närmare, lyfte upp sina ögon, hvilka förut varit halft förblindade af solljuset, och igenkände drottning Roxane.

Roxane hade hatat Dareios' dotter på den tid, då de båda tillhört Alexandros och konungen velat att äfven Statira skulle hedras

såsom drottning. Men nu, då hon såg henne i förödmjukelse, ömkade hon sig öfver henne.

»Var välkommen i min boning, o dotter af Dareios», sade hon, »och blif här så länge dig lyster.»

Statira såg på henne. Så sporde hon:

»Är du nu konung Antigonos' maka?»

Roxane jakade härtill.

Då sade Statira:

»Se, jag är arm och allena, jag vandrar kring vägarna, sökande mitt bröd och bedjande barmhärtiga människor om härberge; hunger och törst har jag lidit, bekymmer och förödmjukelser äro min dagliga kost, sorgen sätter sig vid min bädd, när jag lägger mig ned och bidar där ännu, när jag vaknar. Men detta har dock icke vederfarits mig: att jag tillhört en annan man, sedan jag varit Alexandros' maka!»

Som hon sagt detta, vände hon sig om, gick åter utför trapporna mot stranden och fortsatte så vägen mot staden till.

Tysta sågo de alla efter henne, där hon med rak hållning vandrade den dammiga, sollysta vägen fram emellan silfverbladiga oliveträd.

Och Hyperides från Halikarnassos, skalden,

tänkte inom sig, att i denna stund var hon dock mera lik en drottning än den andra, som hvilade å purpurhyenden.

Ermenegilda.

1871

Då Cajus Julius Cæsar vid Vesontium besekrat Ariovist, germanernas konung, och nödgat honom att lämna Gallien och fly tillbaka öfver Rhen-floden, var det några ehuru icke många germaner, som föllo i romarnas händer och blefvo deras fångar. Emedan nu Cæsar, som alltid lät sig angeläget vara att om de folk han under sina krigståg påträffade söka utröna deras sedvanor och föreställningar, — ty, trodde han, det var intet sådant, som ej sedermera kunde komma till nytta —, i all synnerhet önskade få veta något om germanerna, hvilka han nu för första gången mötte i krig och om hvilka sådana hörsägner gingo bland romarna, att hans egna legioner, bäfvande, varit nära att vägra följa sin anförare mot Ariovists skaror,

använde fältherren icke litet tid för att af fångarna söka få veta allt, som rörde deras stam och deras land.

Ibland de fångar, som tagits var också en kvinna af herulisk stam, som nämndes Ermenegilda. Hon hade, såsom Cæsar af de andra fångarna erfarit, bland germanerna varit i högt anseende och hade med stolta ord eldat sitt folk till att motstå de romerska inkräktarna. Då nu Cæsar visste, att bland germanerna kvinnorna tillätos uttala sina meningar om stammens angelägenheter och att de sålunda om dylika saker voro mindre okunniga än hvad fallet plägade vara med andra länders kvinnor, lät han hämta till sitt tält äfven denna heruliska kvinna för att utspörja henne om hvarjehanda.

Cæsar fann ock snart, att han af henne kunde få veta mer än af de andra. Ty de fångna krigarna menade alla, såsom lätteligen af deras tröga och motvilliga svar märktes, att det vore mest med deras trohet mot stammen förenligt att icke gifva segervinnaren några upplysningar ens i sådant, som beträffade deras vanor, deras lefnadssätt och deras gudatro. Ermenegilda menade i stället, att hon gagnade sitt folk genom att låta den främmande eröfraren veta huru enkelt och måttligt

germanernas lefnadssätt var, huru vanda vid jakt och vapenöfningar de voro samt huru de bodde i skogarna och icke ägde några städer, ej heller några hopade skatter. Ty däraf, tänkte hon, skulle romaren förstå, både att ett sådant folk icke vore lätt att kufva och att genom ett infall i deras stamland vore föga att vinna.

Sålunda lämnade hon med beredvillighet svar på Cæsars frågor, och denne fann henne klokare och ägande mera omdöme än de flesta af hennes kön, hvarför det blef mer än en gång som han sände efter henne för att spörja om åtskilligt.

Men Ermenegilda var icke endast klok, hon var också skön och högvuxen; hennes ögon voro grå liksom hafvet, när det är i oro, hennes hår var ljusare än de italiska kvinnornas och låg öfver hennes stolta panna likt en sky, som svagt begjutes af månens sken. Hon behagade Cæsar, och det dröjde icke länge förrän han hade beslutit att vinna henne. Men han visste, att de germaniska kvinnorna voro måna om sin kyskhet, hvarförutom Ermenegilda i sitt skick ägde en värdighet, som icke gjorde det lätt att med henne börja tala om älskog. Cæsar tänkte därför det vore bättre att icke vara för snar med att för

henne yppa sina önsknigar utan hellre vänta, till dess hennes hjärta vore kufvadt. Ty otaliga kvinnor hade han vunnit, och han tviflade icke på att han skulle besegra också henne.

En gång, då han ledt talet in på de germaniska kvinnorna, sade han till Ermenegilda, liksom i afsikt att söka utgrunda hennes inre, att han hört sägas det de germaniska kvinnornas hjärtan skulle vara mycket kalla, liksom också deras land vore kallare än de länder, som ligga söder om alperna.

Ermenegilda svarade:

»Männe du, o Cæsar, kallar för hjärtats värme det, att man, såsom jag hört förtäljas om de romerska kvinnorna, för njutnings skull gifver sig än åt en, än åt en annan? Gör du detta, då är den i sanning stor, skillnaden emellan mitt folk och ditt!» —

Lång tid ville emellertid icke Cæsar offra på att vinna en enda kvinna; han var icke van att möta mycket motstånd. Och så kallade han en dag Ermenegilda till sitt tält, och med den makt i sitt väsen, som gjorde, att både män och kvinnor böjde sig för hans vilja, och med de förledande ord, som han väl förstod att använda, begynte han tala till henne om älskog.

Men Ermenegilda svarade honom :

»Det har blifvit mig sagdt, o Cæsar, att du har vunnit många kvinnor. Men om du tror, att hvarje kvinna kan vinnas, då har du bedragit dig.»

Och icke på något sätt förmådde Cæsar få af henne ett svar som var annorlunda.

Då lät han, vredgad, henne gå tillbaka till det tält, som var hennes bostad.

Samma dag, då Titus Labienus och Quintus Æmilius Memmio tillsammans trädde ut ur Cæsars tält, dit de blifvit kallade för att rådpågå, i anledning af de underrättelser som inkommit om batavernas anryckande, sade den förre till sin vän Quintus:

»Cæsar var förströdd i dag, synes det mig. Jag skulle vilja våga mitt landtgoods i Umbrien emot en enda af dina flaskor med egyptisk salva på att han åter tänker på någon kvinna!»

Och Memmio log, citerande sången, som Cæsars soldater plögade sjunga, när de intågade i en stad:

»Akten edra hustrur, männer! Månskenshjässan tågar in!»

På aftonen samma dag, då Ermenegilda

satt vaken på sin bädd och stirrade framför sig mot den lilla lampan af lera, som brann i ett hörn af tältet, hörde hon huru skiltvakten, som hade sin post utanför, ropade an en kommande. Svaret gafs snabbt och med låg, befallande stämma.

Ögonblicket därefter upplyftes förhänget framför tältöppningen: Cæsar stod inför henne,

Ermenegilda såg strax hvad som var hans mening: att taga med våld det hon ej med godo velat ge honom.

Hon reste sig upp. Ett ögonblick stodo de och sågo på hvarandra. Men härunder letade Ermenegildas vänstra hand i vecken vid hennes gördel.

Cæsar tog ett steg fram emot henne — —

I detsamma blänkte ett stål emellan Ermenegildas fingrar, och hon stötte med kraft en liten dolk i sin barm under det vänstra bröstet.

Hon segnade mot jorden. Cæsar, som i ett språng var hos henne, mottog henne i sina armar. Och i hans ögon kom en skugga af sorg och ånger.

Hon upplyfte sin blick och såg in i hans ögons mörka, skiftande djup.

Det flög liksom ett sken öfver hennes ansikte.

»Och ändå har jag älskat dig, Cæsar!»
mumlade hon.

I detsamma släcktes hennes ögon, och hon var död.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
U.S.A.

Sagan om den
sköna prinsessan
Li-Hang-Tse.

THE
LIFE OF
ALBERT EINSTEIN

Detta är sagan om den sköna prinsessan Li-*Hang-Tse* — den sorgfullaste af alla sagor.

Prinsessan *Li-*Hang-Tse** var den mäktige kejsar *Tschung-Lungs* högt älskade unga syster; hon bodde i sin broders palats med de sju *Drakarnas* port och med de elfvahundra silverklockorna, hvilka, hängande i silkessnören utmed det svängda takets kant, sakta och ljufligt pinglade för västanvinden. I palatsets trädgårdar växte i rader sköna, gula tulpaner och konstfullt odlade dvärgträd med klippta kronor. Emellan dem på de raka gångarna vankade hvita påfåglar, stolt släpande sin silverskimrande prakt i den gula, glittrande sanden.

*Li-*Hang-Tse** hade sneda, mandelformade ögon, hvilkas blick var full af trånad, hennes

hy var lik det matt gulhvita elfenbenet, och hennes mörka hår hängde i en tung fläta utmed hennes smala och smidiga rygg.

Den unga prinsessan var omgifven af tjugo slafvinnor, hvilka hade i uppdrag att förströ henne på bästa sätt, och det var intet af det prinsessan kunde önska som hennes broder, kejsar Tschung-Lung, skulle hafva nekat henne. Och likväl hände det stundom, att den unga prinsessan greps af ett svårmod, hvars orsak hon icke själf visste; då satte hon sig, helt allena, på den sjufärgade mattan i sitt innersta gemak, tog sin fyrasträngade cittra och begynte på densamma spela en gammal visa, den vemodigaste af alla sånger, den hvars omkväde är:

Ti tam, tili lili, ti tam — peh!

Och medan hon med sakta röst sjöng detta omkväde, stego henne tårarna i ögonen, hon visste icke hvarför.

De små dvärgträden utanför hennes fönster susade sakta, springvattnen sorlade, de elfvahundra silfverklockorna pinglade för vinden och de hvita påfåglarna upphofvo gälla skri — det tycktes henne, att de alla instämde i den sorgmodiga refrängen:

Ti tam, tili lili, ti tam — peh!

En dag hände det sig, att när prinsessan i sin förgyllda bärstol, som var prydd med blåa drakar och hade förhängen af blommigt silketyg, bars af fyra starka slafvar genom Pekings, purpurstadens, gator, fick hon, vid det att hon — icke långt från den stora flodens vatten — passerade utmed en gulhvit trädgårdsmur, höra en stämman som sjöng, under det att en cittras ljud sakta och behagfullt beledsagade sången.

Det var poeten Ah-Song som, sittande utanför sin trädgård — just på det ställe, där ett guldregnsträd, som växte innanför muren, lutade sig ut och skänkte skugga åt en liten gräshöljd sluttning vid den dammiga gatan — sakta sjöng, under det han blickade ned åt den buktande floden, där båtar med rödbruna segel gledo fram i aftonsolens glans. Han sjöng en trånfull liten sång om magnoliaträdets fågring, när det blommar om våren.

Prinsessan Li-Hang-Tse befallde sina tjänare att stanna. Och hon satt, gömd bakom sina förhängen, och lyssnade till sången, tills den var ändad och sångaren knäppte några klagande slut-ackord på sin cittra. Då tog hon ur sin malvafärgade, silfverstickade gördel en vitblommande magnoliakvist, som suttit där instucken,

drog litet åt sidan ett af de silkeblommiga förhängena, stack försiktigt ut sin smala hand och lät blomman falla till marken. Men i samma ögonblick som hon gjort detta, befallde hon hastigt, med förskräckt och lätt skälfvande stämma, sina tjänare att genast bära henne hem till de Sju Drakarnas palats.

Poeten Ah-Song hade, under det han sjöng och under det hans blickar voro fångslade af flodens glimmande vatten och af de båtar som gledo fram på dess yta, icke varnat den bärstol, som höll stilla i hans närhet. Men då han slutat sjunga, kom han att vända sina ögon mot den plats, där prinsessans bärare stannat. När han såg den smala, elfenbenshvita handen, som sträcktes fram emellan förhängena, och den hvita blomman, som fälldes till marken, sprang han upp, full af hänryckning. Han hastade fram, tog upp från vägen den doftande magnoliablomman, tryckte henne till sitt hjärta, kysste henne och mumlade: »Din vällukt är mig ljufvare än lifvet själf.»

Men af de blåa drakarna som prydde bärstolen och hvilka han hunnit varseblifva, innan denna försvann bortom murens krök, hade han förstått, att det var själfva prinsessan Li-Hang-

Tse, som lyssnat till hans sång och belönat honom därför. Och hans hjärta fylldes af soliga drömmar.

Han diktade strax en ny sång, hvilken han benämnde: »Den till marken fallande hvita blomman», och han sjöng densamma hela dagarna, där han satt utanför sin trädgård och såg utåt den sorlande floden. Beständigt hoppades han, att prinsessan med den elfbenshvita handen skulle ännu en gång låta bära sig den muromgårdade väg fram, som ledde förbi hans boning.

Och en solig dag hände det sig ock, att den sköna prinsessan befallde sina tjänare att bära henne den väg, som emellan hvita murar ledde ned till floden och som plägade kallas »Guldregnets väg», därför att inom murarna växte lunder af guldregnsträd. Och då hon hörde Ah-Songs stämma och ljudet af hans cittra, befallde hon sina slafvar att stå stilla. Då hon nu hörde sången om den hvita magnoliablomman, som föll till marken, började hennes hjärta slå med sällsam hastighet, och med en snabb och oöfverlagd rörelse sköt hon ett af förhängena något åt sidan och lutade sig ut för att se sångarens ansikte. Ah-Song reste sig hastigt och uppgaf ett rop af glädje, då han varnade en

skymt af det elfenbenshvita ansiktet och de mörka, smala ögonen med deras trånfullt dunkla blick.

Men i detsamma greps den lilla prinsessan af en häftig förskräckelse, och brådskande tillsade hon tjänarna att strax bära henne därifrån. Ty hon var uppfylld af blygsel öfver detta, att hon lutat sig ut för att se en främmande man och låtit honom beskåda hennes ansikte.

»Hvad skall han väl tänka om mig?» sade hon ångestfullt till sig själf. »Männe han icke skall anse det som en föraktlig oblyghet, att jag böjt mig fram för att betrakta honom?»

Hon lät sig icke mer bäras ner till Guldregnets väg. Men hon kunde icke få den främmande sångaren ur sina tankar. Beständigt såg hon framför sig hans ansikte, som syntes henne vare fullt af på en gång mod och mildhet; beständigt hörde hon för sina öron hans stämmas klang. Af sina slafvinnor erfor hon hvem sångaren var, nämligen poeten Ah-Song, hvars dikter voro ryktbara i hela landet och icke sällan sjöngos af de slafvinnor, hvilkas uppgift det var att med musik förströ kejsar Tschung-Lungs syster. Det blef nu prinsessans största nöje att höra dessa dikter sjungas; äfven erfor hon en obetvinglig lust att tala om denne, som

fyllde hennes hjärta med drömmar. En stor och hemlig glädje tycktes det henne vara att blott uttala hans namn. Men då hon fruktade att, ifall hon ofta talade om honom, någon skulle kunna ana, huru kär hon höll honom, företog hon sig att alltid yttra sig klandrande om honom.

»Jag kan i sanning icke förstå», sade hon, »hvad människor finna att beundra hos denne Ah-Song! Hvad är det väl han sjunger om? Om kärlek sjunger han och om blomster och om vårens ljuflighet. Och jag medger, att han gör detta med mycken konst och skicklighet. Men hör man honom väl någonsin lofprisa dygden och uppmana människorna till att värda de gamle och lyda kejsaren och göra det som rätt är? Nej, om sådant synes han alls icke bekymra sig. Därför är Ah-Song icke en af de goda skalder, som det är af nytta att lyssna till; jag kan icke förstå att man sätter Ah-Song så högt!»

Och då hennes tärnor gjorde invändningar och berömde ljutheten af hans dikter, upprepade den lilla prinsessan ifrigt: »Nej, jag kan icke gilla Ah-Song; jag finner hos honom mycket att klandra.» —

Men Ah-Song å sin sida tänkte också be-

ständigt på den sköna prinsessan. I många dagar väntade han på att få se henne återkomma till Guldregnets väg. Men då han såg sitt hopp vara fåfängt, fattade han det beslutet att genom flit och ihärdighet bana sig väg till hennes upphöjda närhet. Han begynte att med den största ifver idka de studier, hvilka skulle föra honom till den röda knappens mandarinsvärdighet. Och så underbart sporrade honom kärleken att, sedan han i två år fördjupat sig i lärdomens haf, var han färdig att låta sig pröfvas för uppnående af mandarinskapet. Fyra mandariner undersökte på det grundligaste hans kunskaper i det himmelska rikets annaler, i dess vitterhet och i Konfutses morallära. Och han vardt befunnen värdig och erhöll tillstånd att pryda sitt hufvud med den röda porlinsknappen, hvilken gör innehafvaren berättigad att inträda i det kejserliga palatset med de sju drakarna och de elfvahundra silfverklockorna.

Lycklig var nu Ah-Song; dock menade han, att detta vore endast det första steget och att han skulle fortsätta sina studier ännu, till dess han blefve mandarin af den blåa glasknappen, hvarigenom han skulle befinna sig bland de utvalda, som erhålla rikets högsta

värdigheter och som till och med kunna våga att eftersträfvä en kejsarlig prinsessas hand.

När kejsar Tschung-Lung förnam, att poeten Ah-Song lyckligen genomgått mandariner-nas pröfning och erhållit den röda porslinsknappens värdighet, vardt han högeligen glad. Ty kejsar Tschung-Lung var en man, som älskade konst och vetenskaper och särskildt höll diktkonsten i ära, hvarför han mycket önskat att få se och tala med den ryktbare poeten Ah-Song. Men, såsom enhvar lätteligen kan inse, hade han icke kunnat inbjuda Ah-Song till sitt palats, så länge denne ännu ej bar den röda porslinsknappen.

Nu sade kejsaren en dag till Tsong-Hai, den öfverste mandarinen för det kejsarliga palatset: »Vet, Tsong-Hai, att jag aktar inbjuda till mitt palats diktaren Ah-Song, på det att mitt öra må fröjdas åt hans sånger. Ja, jag vill bereda mig en dubbel fest, ty jag skall på samma gång inbjuda den lärde Fei-Fo, hvilken redan mer än en gång för oss uppläst sina dikter, och jag skall låta det blifva en täflan emellan de båda skalderna, sålunda att hvardera läser upp en dikt för mig och mitt hof och för min högt älskade och i sång väl förfarna syster. Dold bakom ett förhänge, skall hon lyssna till

de båda sångarna och döma emellan dem, i det hon låter en blomma falla till dens fötter, som hon menar hafva sjungit bäst.»

Och den öfverste mandarinen, Tsong-Hai, lät utgå en befallning till Fei-Fo, hvilken sedan länge innehade den rubinröda knappen, och till Ah-Song, hvilken nyss förvärfvat densamma, att de på en utsatt dag skulle infinna sig i det kejsrerliga palatset och inför Solens höge Broder uppläsa hvar sin dikt.

Till sin syster sade emellertid kejsaren blott, att han ville bereda henne nöjet att lyssna till två utmärkta poeter och döma emellan dem, men deras namn sade han henne ej. Ty han hade hört sin syster tala klandrande om Ah-Songs dikter, och den vise kejsaren menade, att enär hon tydligen hade något emot denne, vore det bättre, att hon ej visste hvem sångaren vore. Sålunda skulle hon mera rättvist döma.

På den utsatta dagen trädde nu Fei-Fo och Ah-Song, bugande sig till jorden, inför kejsaren, som satt å en gyllene tron, omgifven af tjugutvå mandariner. Å en läktare, uppburen af låga, vridna pelare, kring hvilka drakar slingrade sig, satt bakom ett förhänge af grönt, guldstickadt siden prinsessan Li-Hang-Tse med sina tärnor.

På en vink af kejsaren begynte nu den lärde Fei-Fo att, med af ålder något skälfvande stämman, uppläsa sin dikt. Den behandlade med stor grundlighet den kejsarliga dynastiens ärorika ättledning, beskref noggrant den geografiska beskaffenheten af det land som var ättens vagga och berättade de bedrifter, som utförts af dess medlemmar, hvarvid poeten ingalunda försummade att berätta om den ryktbara drottning Tao, som själf med ett spjut nedstack sin son, då denne ville fly ur drabbningen, ej heller underlät att vidröra den sköna och lärorika berättelsen om kejsar Ho-Sai, hvilken hade förmågan att, lika så väl som någon helig bonz, skåda det som tilldrog sig i fjärran och hvilken, då två mandariner från en fjärran trakt, eftersträfvande att vinna den gula topasknappen, inställde sig inför honom för att undergå pröfning, strax sade till den ene: »Jag såg dig, när du uppe i Kuen-luns fjäll hjälpte en myra att färdas öfver en vattenrännil; du är en god man, och du är värdig att vinna den gula topasen», men till den andre: »Jag såg dig, då du lät tordyfveln, hvilken hjälplös sprattlade i vattenpölen, omkomma, utan att du räckte ut din hand till bistånd; du är ingen god människa, och inga kunskaper kunna göra

dig värdig att ernå den gula knappens utmärkelse.»

Af två tusen fem hundra sjuttio verser bestod Fei-Fos dikt, och vid dess slut sutto kejsaren och alla mandarinerna sakta nickande, så att om icke dikten hade varit så högst förträfflig, skulle man hafva trott, att de voro angripna af sömnlust.

Då Fei-Fo slutat, gaf kejsaren en vink åt Ah-Song. Och denne begynte med klar och välljudande stämma uppläsa sin dikt. Den hette »Plommonträdet, om vårens och kärlekens uppvaknande i människohjärtat», och den skildrade huru plommonträdet, som under vintern stått kalt och torrt, efter några få solskensdagar står höljdt af en underbar, hvitblommande fågring samt huru en människas hjärta på samma underfulla sätt blir förvandladt af kärleken, så att då den älskande blickar ned i sin egen själ och där skådar en rikedom af spirande vårgrönt hopp och rosenfärgade drömmar, känner han knappast mer igen sitt eget inre, som förr legat mörkt och kallt. Till detta anknöt nu Ah-Song några berättelser om älskande, som lidit och fröjdats, och han inflätade därjämte åtskilliga sinnrika anspelningar, dem ingen mer än prinsessan kunde förstå, på den dag vid Guld-

regnets väg, då han ett ögonblick skådat den älskades ansikte. Ah-Songs dikt var full af ljufhet och behag, så att allas hjärtan veknade vid dess åhörande; slafvinnorna, som sutto med prinsessan bakom förhänget, fälde tårar, och de tjugutvå mandarinerna började, — sedan de öfvertygat sig om att kejsaren såg tillfredsställd ut, — att skina af välvilja och belåtenhet.

Då Ah-Song slutat, talade kejsaren och sade:

»Nu är stunden kommen, då min högt älskade syster, prinsessan Li-Hang-Tse, skall afgöra hvilken af de båda skalderna som sjungit skönast och är mest värdig att mottaga den purpurfärgade nejlika hon bär vid sin fördel. Ehuru det icke är vanligt, att kvinnor visa sig vid kejsarens fester, är det dock min vilja, att för denna gång förhänget må dragas åt sidan och prinsessan själf till segraren öfverlämna priset.»

I detsamma drogs på kejsarens vink det gröna sidenförhänget af tvenne slafvar åt sidan. Och på läktaren, som uppbars af de låga, drakprydda pelarna, vardt den sköna prinsessan Li-Hang-Tse synlig, tillika med sina tärnor.

»Må du nu, o min syster», sade kejsaren, »afgöra hvilken af sångarna som behagat dig mest: denne till höger, som sjungit om vår

ätts bragder eller denne, som står till vänster ifrån dig och som sjungit om plommonträdet hvita blommor och om kärleken.»

Då steg blodet upp till den stackars lilla prinsessans elfenbenshvita kinder, så att de fingo den mörkröda rosens färg, och hennes smala händer begynte hjälplöst skälfva. En ångest kom öfver henne, ty det tycktes henne, att man begärde hon skulle här inför alla bekänna det hon höll Ah-Song kär och aldrig ett ögonblick kunde upphöra att tänka på honom och hans sångers ljufva ord. Hennes läppar voro torra af ängslan. »Jag kan det icke», tänkte hon förfärad. Utan att veta hvad hon gjorde, räckte hon den purpurfärgade nejlikan till den ärevördige Fei-Fo.

Det gick som en susning af undran genom salen. Men den lärde Fei-Fos skrynkliga ansikte lyste upp af glädje, han bugade sig intill jorden och utropade: »Jag tackar dig, o min härskarinna!»

Kejsar Tschung-Lung hade icke väntat, ej heller önskat, att hans syster skulle döma såsom hon gjort. Men efter ett ögonblicks tystnad sade han blott: »Min syster har dömt med mycket förstånd, då hon belönat den lärda och förträffliga dikt, som Fei-Fo med så stor möda utarbetat.

Men äfven du, o Ah-Song, är värd vårt tack för de ljufva och sköna verser, med hvilka du smekt vårt öra.»

Därpå gaf kejsaren tecken, att de båda skalderna kunde gå. Och de fördes in i en mindre sal, i hvilken allehanda fiskar voro skönt målade på väggarna, och där blefvo de af tjänare bjudna på varmt té, upphäldt i äggskal, samt mångahanda kostliga rätter, medan en förnämlig mandarin, Tong-Ping, var deras värd och trugade dem att äta af allt. Af tio olika slags stufningar på lamm måste Ah-Song äta, medan hans hjärta var sjukt af sorg — —.

Men i sitt innersta gemak satt prinsessan Li-Hang-Tse på sin sjufärgade matta och grät och grät — —

* * *

Ah-Song tänkte icke mera på att söka vinna den blåa glasknappens värdighet. Han lämnade Peking, purpurstaden, och begynte ströfva omkring landet, stundom sjungande visor för folket i de städer han kom till. Men icke mer täcka och ljufva visor utan dystra och sorgfulla. Någon gång kunde det hända, att han — helst när aftonsolen göt sitt milda sken

öfver vårgröna marker — sjöng sången om »den hvita blomman, som föll till marken», fastän han icke kunde göra det, utan att tårarna strömmade utför hans kinder. Men aldrig kunde han förmås att sjunga den ryktbara sången om »Plommonträdet om våren». —

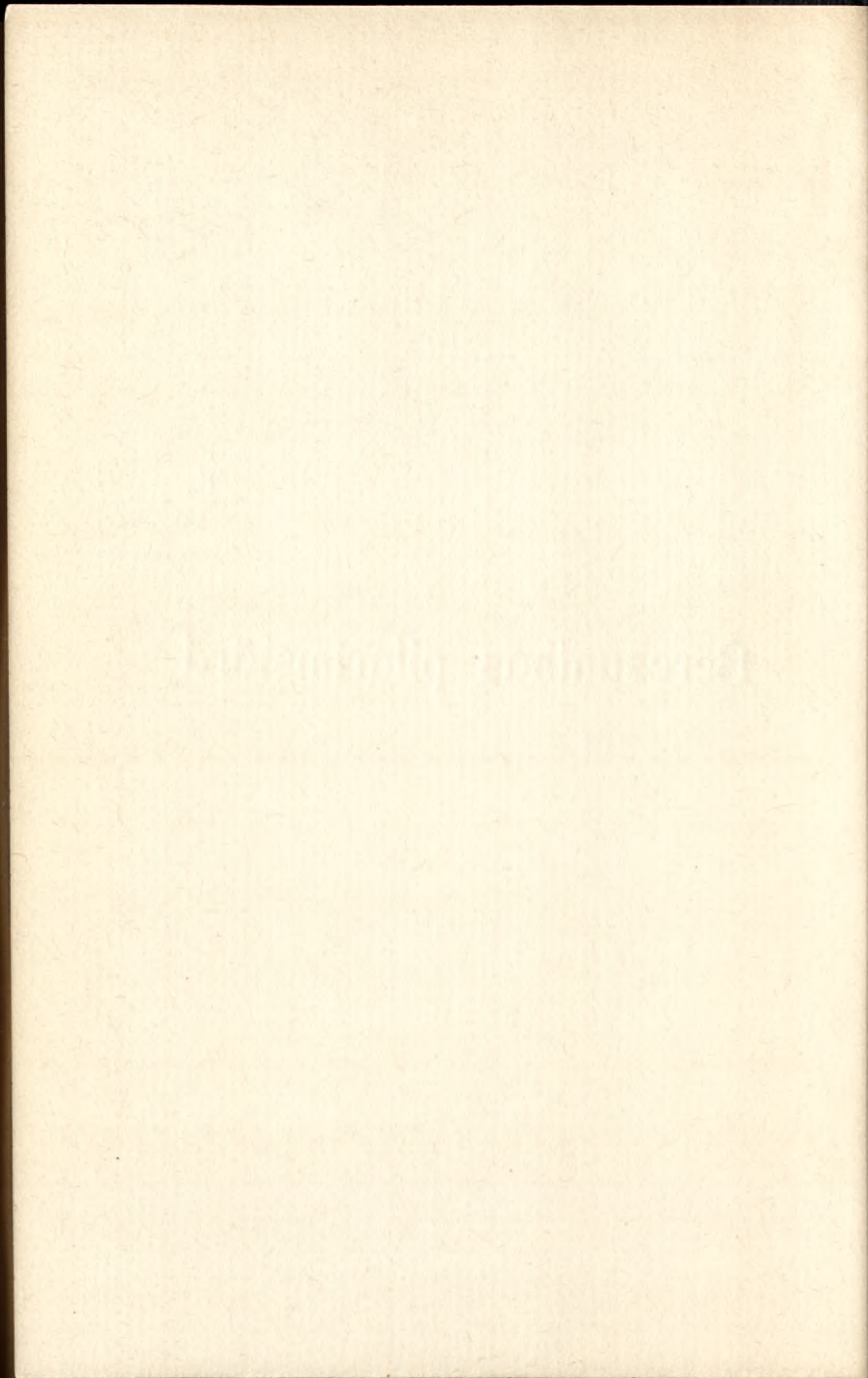
Den gode kejsar Tschung-Lung kunde icke förstå hvarför hans unga syster alltid var så sorgsen numera. Aldrig sågs hon le som förr. Inne i sitt gemak satt hon, slog på den fyrsträngade cittran och sjöng den sorgmodigaste af alla sånger:

Ti tam, tili lili, ti tam — peh!

Utanför susa de små dvärgträden, springvattnen sorla, de elfvahundra silfverklockorna pingla för vinden, och de hvita påfåglarna höja gälla skri. Det tyckes den stackars lilla prinsessan, att de alla instämma i den svårmodiga refrängen:

Ti tam, tili lili, ti tam — peh!

Beresunthas pilgrimsfärd

I.

Beresuntha, Burgunderkonungens dotter, har mist sin hjärtanskär; han har stupat i strid emot de neustriska härarna.

År hafva förrunnit sedan dess, men Beresuntha har icke förgätit den älskade; aldrig skall hon hafva en annan kär; hon har svurit i sitt hjärta att förblifva trogen den, som hon icke skall återse förrän inför Guds ansikte.

En dag går konungadottern i sin faders örtagård, ibland blomster och gröna löf; omkring henne flyger i solskenet hennes tama hämpling, kvittrande och sjungande af hjärtans lust.

Då skjuter en sparfhök snabbt genom luften; den lilla hämplingen ger till ett skri: roffågeln har slagit sin klo i honom.

Beresuntha ser sig ångestfull om efter hjälp, hon varsnar icke långt ifrån Hildemar, den unge

höfvidsmannen, hvilken konungen af Burgund satt till befälhafvare öfver sin livvakt. Hon ropar ifrigt ooh bedjande: »Skynda dig, Hildemar — skjut med din båge den grymma höken!»

Och Hildemar lyfter sin båge, han träffar med en snabb pil roffågeln, som faller till marken med sitt byte. Beresuntha skyndar fram och lösgör ur hökens klor den sårade lilla sångfågeln. Och hon tackar af allt sitt hjärta den unge höfvidsmannen för hans hjälp.

Efter detta hände det mången gång, att Beresuntha, när hon såg den unge höfvidsmannen i örtagården eller i sin faders gästabadssal, stannade och talade honom till.

Den unge höfvidsmannen var vacker och dristig, skicklig i att bruka svärd och båge. Han begynte tänka: »Männe konungens dotter har fattat kärlek till mig?»

Så hände det en dag, att Beresuntha, vid det att hon i pelargången utanför palatset stannade och talade till den unge höfvidsmannen, plötsligt i hans blick läste hans hjärtas tankar — snabbt såsom kvinnor läsa sådant. Hennes ansikte vardt rödt såsom skarlakan af blygsel och förödmjukelse, och hon gick med hast bort ifrån honom.

Men sedan förstod hon, att nu måtte han

för hennes förvirrings skull ännu mera tro det som hon fruktat. Och hennes hjärta var uppfyllt af blygsel och af harm därjämte, och hon kunde icke se honom, utan att hennes ansikte rodnade; därför gick hon mest undan för honom. Och hon tänkte väl, att det vore bättre om hon kunde tala till honom lugnt liksom förr, så måtte han till sist förstå, att han tagit miste. Men när hon var i hans närhet, fanns beständigt vaken inom henne den aggende tanke, som gjorde henne orolig och skygg. Och han märkte, att hon var sig icke lik, och hon förstod hvad han måtte tänka.

En dag, då hon i en af örtagårdens gångar gick förbi den unge höfvidsmannen, tyckte hon sig, vid det att hon mötte hans blick, däri varsna medömkan. Och hon uppfylldes af en häftig vrede, hvilken steg inom henne liksom en het, mörkröd våg. Utom sig, lyfte hon det spö hon bar i handen för att därmed slå den förmätne i ansiktet och visa honom, att hon hatade honom och icke älskade honom. Men hon hejdade sig — hon sänkte åter handen och skyndade bort, full af blygsel öfver sin onda tanke. Dock hade Hildemar märkt hvad hon ämnat, och hans ansikte mörknade af harm öfver förolämpningen.

När kungadottern kom in i sin kammare, kastade hon sig ned och grät bitterligen, sörjande öfver att hon så förnärmat den, som likväl en gång varit god emot henne och hjälpt henne. Så häftig var hennes ånger, att vreden smalt bort, och nästa dag hon såg honom gick hon fram till honom och talade till honom på sådant sätt att, fastän hon ej sade något om det som händt, han väl kunde förstå, att hon bad honom om förlåtelse.

Men sedermera märkte hon hvad han tänkte: att visst måtte hon hafva honom mycket kär, då hon kunnat så häftigt vredgas på honom och sedan så snabbt tillgifva.

Och hon förstod, att hvad hon nu än månne göra: hon måtte visa sig stolt eller ödmjuk, mild eller vredgad, så skulle det allt tydas på ett sätt. Och intill sin sista stund skulle han tänka, att hon haft honom kär.

Då steg åter bitterheten inom henne, så att hon ingen frid hade i sin själ. Icke så att hon önskade honom något ondt eller ville hämnas, men hon kunde ej se honom eller tänka på honom, utan att det gick en skälfnings af vrede igenom henne.

Hon gick till sin biktfader, pater Christophorus, och sade:

»Fader, jag har syndat. Jag hatar en människa, och det är ofrid i min själ. Hvad skall jag göra?»

Pater Christophorus svarade:

»Det är en stor synd, min dotter, att hata en människa. I sju dagar skall du fasta och trenne gånger hvarje dag bedja till Gud, att han måtte öfvervinna ditt hjärtas hårdhet.»

När sju dagar förgått, kom Beresuntha tillbaka.

»Fader, jag har gjort som du sagt, men se, vreden är ännu kvar, och jag har ingen ro i min själ.»

Pater Christophorus svarade henne:

»Då, min dotter, bör du begifva dig på pilgrimsfärd till Rom: gå till biskop Gregorius, som nu sitter på Sankt Petri stol; han är en helig man, törhända skall han gifva dig bättre råd.»

Beresuntha gick till sin fader och bad honom om orlof att draga ut på pilgrimsfärd. Och konungen gaf sitt samtycke därtill och sände med sin dotter ett följe af riddare och tärnor.

Och konungadottern kom till Rom och trädde inför biskop Gregorius och sade:

»Fader, jag har syndat, ty jag hatar en

människa. Aldrig har jag förut vetat hvad det ville säga att hata, men nu fyller bitterheten min själ, och jag kan icke mera bedja till Gud för alla människor. Hvad skall jag göra?»

Biskopen svarade henne och sade:

»Du skall gissla dig, min dotter, till din kropp blöder. I två gånger sju dagar skall du gissla dig hvarje morgon och hvarje afton; så skall ditt hårda sinne blifva besegradt.»

När två gånger sju dagar förrunnit, kom Beresuntha tillbaka och sade:

»Fader, jag har gjort som du sagt, men mitt hjärta är ännu detsamma: skälvande af vrede för hvarje gång jag tänker på den man, som gjort mig orätt.»

Biskopen sade:

»Gack då till Jerusalem, min dotter, till den heliga staden. Vägen dit är lång och svår, kanhända skola mödorna komma ditt hjärta att mjukna.»

Beresuntha begaf sig med sitt följe på väg till den heliga grafvens stad. Efter många mödor och faror kom hon en dag vid middags-tiden till ett nunnekloster, beläget en dagsresa ifrån Jerusalem. Där var ett härberge, och hon beslöt att blifva där öfver natten.

Klostrets abbedissa — Bothildis var hennes

namn — var bördig från det schwabiska landet; hennes ögon voro djupa och milda, hennes panna var klar och ännu icke fårad och tycktes stråla af ett inre ljus. Beresuntha fick en stor längtan att förtro sig till henne, och då de voro allena i abbedissans kammare, berättade hon för henne sitt hjärtas ofrid: att hon icke kunde förlåta en människa, som gjort henne mycket ondt.

Abbedissan sporde på hvad sätt hon blifvit förörättad, och Beresuntha förtalde henne allt.

»Visserligen är det en stor synd att bära hat till en människa», sade abbedissan, »och du måste mycket bedja till Gud, att han fördrifver de vredgade tankarna ur ditt hjärta. Men visst måste du hafva mycket lidit, ty i sanning: det finnes knappast något svårare för en jungfru att bära än detta — ehuru männen föga förstå det.»

Då brast konungadottern i gråt.

»Välsignad vare du, för att du har en kvinnas hjärta och förstår hvad jag lidit!»

Och det tycktes henne, att hennes börda redan blifvit lättare.

På aftonen af denna samma dag satt Beresuntha på en kulle icke långt ifrån klostret och såg hän mot den heliga staden, hvars tinnar

och torn glänste fagra med drömligt skimmer i den sjunkande solens sken. Hon vände sedan sina ögon mot vägen, slingrande vid kullens fot, den väg, på hvilken hon själf samma dag kommit; där såg hon nu nalkas en skara pilgrimer. Allt som de kommo närmare, varsnade hon allt mer huru de vandrande tycktes trötta och tärda af den långa färdens mödor, hon såg huru deras kläder voro slitna, deras gestalter utmärklade, deras blickar tunga. Många af pilgrimerna tycktes hafva företagit färderna för att vid den heliga grafven söka bot för sjukdomar och plågor, ty somligas kroppar buro stora sår, andra kunde blott med hjälp af kryckor gå, och andra åter voro blinda och leddes af sina följeslagare.

Beresuntha såg på alla dessa trötta och betungade, och hennes hjärta krympte samman af sorg och ångest. Och det tycktes henne som om med ens hennes ögon öppnats och hon för första gången skådat jorden sådan den är: en väg, på hvilken människorna vandra fram trötta, tyngda af allehanda lidanden, stapplande mot ett i fjärran skyttadt mål.

Tårarna stego henne i ögonen.

»Gud hjälpe oss alla!» mumlade hon.

Och hon kände huru agget i hennes hjärta smalt bort och försvann för alltid.

— Han är också människa, — tänkte hon, — han har också mycket lidit. Aldrig mera skall jag hata någon efter denna dag. Huru skulle jag väl kunna det?

Senare på aftonen, när hon knäböjde i den lilla klosterkyrkan, där lågan från en silfverlampa glimmade i dunklet, där rökelsen steg blåaktig ur de svängda karen, och nunnornas sång ljöd dämpad under de tunga stenhvaltven, då bad hon för dem som gjort henne ondt, då bad hon för alla, som äro trötta och trängta till ro.

Och hennes hjärta fylldes af en sorgsen fred.

II.

Då Beresuntha, konungens dotter af Burgund, kommit tillbaka till sin faders hof från sin pilgrimsfärd, kunde hon snart förmärka, att Hildemar, höfvidsmannen, icke hade förgätit, att hon en gång lyft sin hand som till att slå till honom. Hans ansikte blef mörkt, när han

varnade henne, och han gick helst ur vägen för henne.

Men då hon helt tillgifvit honom allt det hon lidit för hans skull, och då det gjorde henne ondt, att han nu skulle bära ovänskap till henne, ville hon visa honom, att hos henne fanns icke något agg. Och en dag, då solen var nära sin nedgång, och hon mötte honom ute bland lindarna och popplarna i konungens lustgård, såg hon honom rätt in i ögonen, dem han halft motvilligt vände mot henne. »Må vi förlåta hvarandra!» — bad hennes blick. »Om vi ej kunna vara vänner — hvarför skola vi alltid vara ovänner? Må vi förgäta det som varit, må vi förlåta!»

Men om än ögon kunna tala, är det icke alltid lätt att tyda hvad de säga.

När Hildemar fortsatte sin väg till den del af borgen, där konungens livvakt bodde, brusade det genom hans hufvud, och det som han redan i sina tankar begynt förkasta såsom en orimlig dröm, det stod åter för honom med ny styrka. Ty emedan det alltid i Beresunthas ögon låg liksom en längtan, och emedan det nu var något bedjande i dem och liksom en glans från aftonljuset, så syntes det den unge höfvidsmannen, som om i detta ögonblick plöts-

Hård jag var — därför att jag intet visste. Felat har jag — men blindhet blott det var. Kan ej tillgift nås? — Skall till sist ej stiga lågande stark vår kärlek i solfyllda dar?»

När Hildemar slutat sin sång, sökte hans blick i ifrig väntan Beresunthas. Men hon lyfte icke sina ögon mot hans, utan gick hastigt ut ur salen.

Hennes hjärta var upprördt och fullt af för- tviflan, och hon sade till sig själt: Hvad skall jag göra? Ty det är som om det vore en dom öfver oss: att hvad än den ene gör, skall den andre orätt förstå det.

Men hon förstod, att det var icke kärlek han kände för henne, utan att längtan efter kärlek var stark inom honom, och att han räckte ut sina händer för att taga det, som han trodde redan tillhörde honom.

När Hildemar märkte, att konungadottern nu mer än någonsin undvek honom, vardt han vred och menade, att hon var af de kvinnor, hvilka icke veta hvad de vilja, utan vackla såsom rön, eller ock att det var af högmod hon icke ville blifva hans.

Men när han sedan åter såg hennes ögon fyll- da af sorgsen längtan, vaknade inom honom dröm- marna på nytt, och hvar gång han såg henne,

slog hans hjärta högt, ty han väntade, att hon skulle komma till honom och gifva honom den blick han bidade på, och säga till honom de ord han längtade efter.

Och hon såg huru ovissheten pinade honom, hon kunde höra i de sånger han stundom sjöng i konungens sal, huru bitterheten steg inom honom, när orden föllo föraktfulla om själar, hvilka drifva såsom löf för vinden och icke veta hvad trohet är. Då tänkte hon, att fastän hon annars till ingen talade om den kärlek, som var henne helig, skulle hon dock vilja säga till honom huru det var: nämligen att hennes hjärta var hos den, som var död och borta, och att hon icke hade något att gifva åt någon annan. Ty hon menade, att hans själ skulle få fred, om han blott finge veta, att hennes hjärta var bundet och af ingen kunde vinnas.

En afton, då tacklorna brunno i konungens sal och sköldarna på väggen glimmade i deras sken, sade Beresuntha: »Jag var i dag ute på heden; där såg jag en kvinna, som satt vid bäcken i pilträdens skygd och blickade ned i de sorlande böljorna; hon sjöng sakta för sig själf en sällsam sång, jag vill sjunga den för eder.»

Och i det hon halft dolde sig i skuggan af en af de pelare, som uppbyro det lågt

hvälfda taket, sjöng hon med en skälfning i stämman:

»Kan väl en kvinna förgäta den som väckt hennes
hjärta?»

Kan hon väl glömma den hon en gång haft kär?
Vågorna sorla och glida, dagarna komma och svinna,
men evigt i hjärtat gömmes den bild som ristats där.
Läpparna kunna väl le och orden leka,
men saknaden sitter i själens djup och rufvar beständigt
öfver den lycka som gått och ej mer vinnes här.

Åren ha flyktat, många år förrunnit,
se'n han gick bort som jag skänkte mitt hjärtas tro.
Honom jag tillhör dock än, på honom jag bidar,
tills vi få mötas en gång i glädje hos Gud.
Stark han var och dock mild — ej lik någon annan.
Hos honom var trygghet, hos honom fann hjärtat ro.

Aldrig förgäter jag honom, på honom jag bidar,
tills i evig glädje vi mötas hos Gud.»

Då Beresuntha slutat sin sång, skyndade hon ut ur salen, fruktande att möta de lyssnandes blickar. Men då hon dagen därpå mötte Hildemar, såg hon, att han förstått hennes mening, och att hans blick var lugn.

Dock kunde hon sedermera märka, att det vållade honom plåga att se henne, och hon

förstod, att den unge höfvidsmannen pinades af tanken, att hon måhända hyste medlidande med honom. Ty männen mena, att alla kvinnor äro snabba att tro sig hafva vunnit hjärtan. Därför ville nu Beresuntha säga honom detta: att hon alltid vetat, att hans kärlek skulle fly bort såsom en dröm och en förbiilande skugga.

En afton, då hon satt ute i örtagården och såg hän emot floden och markerna, öfver hvilka skymningens skuggor redan föllo täta, och då hon visste att Hildemar ej var långt borta, sjöng hon sakta:

”Så ljuf är kärleken, att när han själf oss icke träder emot, med längtan vi armarna sträcka emot hans skugga. När enslighet oss kyler, emot den själ oss nalkas vi trånfullt oss räcka.

Men godt det är, när vilse på dunkla vägar vi gått, om andra se klart där vi sett vill.
Det kommer en dag, då tack ur vårt hjärta stiger, att icke vi nått hvad en gång vi sträfvat till.

Som morgontöcknen fly för den unga solen, som vaktlar tystna vid näktergalens slag, så svinna de orosfyllda gryningsdrömmar, när strålande uppgår kärlekens stora dag.”

Då Beresuntha slutat sin sång, steg hon upp och gick. I pelargången utanför konun-

gens sal stannade hon och såg upp emot fästets stjärnor, hvilka lyste stilla och klara. Framför henne stodo orörliga de höga popplarna, hvilka icke liksom andra träd sträcka ut sina grenar utan trycka dem tätt intill sig, gömmande inom sig sina tankar och susande drömmar.

Som hon nu stod där, lutad emot en pelare, hörde hon steg nalkas; hon kunde höra, att det var Hildemar. När han kom fram till henne, stannade han. Hon såg på honom och räckte ut sin hand. Han fattade den, tryckte den ett ögonblick, i det han såg henne in i ögonen, släppte den sedan och fortsatte sin väg.

Beresuntha såg upp emot de höga orörliga popplarna, emot de stilla tigande stjärnorna. En tår glänste i hennes öga. »Det är godt att få fred», mumlade hon sakta.

Prinsessan Aldine

Prinzen von Adina

Konung Raymond af Provence, herre till Agde och Béziers, hade en enda dotter; hennes namn var Aldine, hon var fin och vit och späd, och hennes fader höll henne mycket kär. Då den unga prinsessan var på sitt sextonde år, hände det sig om våren, då sunnavinden blåste skarpt öfver slätterna kring Toulouse, att hon blef mycket sjuk. När sommaren nalkades och rosorna begynte blomma öfver hela det provençalska landet och det doftande gultörnet betäckte hedarna, vardt prinsessan bättre. Hon kunde åter som förr sitta uppe i sin kammare och mellan de vajande clematisrankorna, hvilka hängde utanför hennes fönster, blicka ut öfver Gironde, som buktande flöt fram emellan högstammiga popplar och silfver-

bladiga pilar; hän emot de blånande kullarna vid himlaranden sökte sig hennes drömmande ögon väg.

När ytterligare någon tid lidit om, kunde prinsessan åter vandra ute i lustgården, som på västra sidan om slottet sluttade ned emot floden, hon kunde gå till mässan i S. Saturnini kyrka och om aftnarna sitta med de andra i konungens gästabadssal. Men på hennes kinder brunno röda fläckar, och om hon än icke gick mer än de trappor, som ledde upp till hennes kammare i tornet, så häfde sig strax hennes späda bröst under tunga flämtningar. Och då konung Raymond bekymrad sporde sin lifläkare, hvad han tänkte om prinsessans hälsa, uppmanande honom att intet dölja utan yppa sanningen, svarade denne: »Herre konung, många månader kan eder dotter icke lefva».

Det dröjde icke länge, förrän den unga prinsessan i sin faders blickar och i allas deras, som omgäfvö henne, läste sanningen, nämligen att hennes lif skulle icke blifva långt.

Den milde pater Benedikt, som var prinsessans biktfader och som märkte, att hon visste hvad som förestod henne, begynte nu tala mycket med henne om den himmelska härligheten och om huru godt det var att,

innan man ännu hunnit röna hvad jorden bär af sorg och synd, få gå dit, där intet svek öfvas och ingen snyftning höres. Han talade om de gloriekrönte helgonen, hvilka efter många strider ha hunnit en salig ro, om de höga änglar i sida, fladdrande kläder, hvilkas blickar äro såsom ljunghärdar, därför att de stå inför den Eviges ansikte, och om de späda barn-änglar, hvilka sjunga med ljufliga stämmor och icke ha glömt att le — de hvilka med vänliga händer räcka blomster till de nykomna själar, som undrande se sig om i paradiset. Allt detta var sådant, som den unga prinsessan fordom haft sin lust att höra, men nu kunde pater Benedikt väl märka, att hon sorgset lyssnade därtill och att det kom tårar i hennes ögon, när han talade om huru mycket bättre det var att tidigt få gå till himmelen än att länge dröja på jorden.

Så sporde henne en gång pater Benedikt:

»Säg mig, min dotter — det är icke med glädje du bereder dig att hörsamma Guds vilja och ingå i Hans härlighet?»

Aldine svarade:

»Jag skulle icke sörja, om det icke vore för det, att jag måste gå bort från lifvet utan att ha fått veta hvad det är att lefva.»

Då nu konung Raymond en gång talade med pater Benedikt om sin unga dotter, sade denne för konungen hvad som var prinsessans sorg, nämligen att hon måste gå bort, innan hon lärt hvad det var att lefva.

Då sade konung Raymond:

»Lifvet kan jag icke gifva henne, men är det något jag kan skänka, som förmår väcka hos henne en skynt af glädje, så, vid Gud, vill jag icke skaffa det, hvad det än må kosta. Törhända kunna klenoder och kosteliga smycken förnöja henne; kvinnor pläga älska sådant.»

Och konungen skickade till köpmännen i Genua och Pisa, hvilka drefvo handel med Österlandet, och lät från dem hämta de skönaste gåfvor till sin unga dotter: skimrande silkestyger från Brussa och guldstickade skärp från Schiraz och turkoser från Golkondas grufvor och opaler, hvilka gömma i sig alla kvällshimmels färger, och djupröda, brinnande rubiner, om hvilka det säges, att de mäktä förjaga sorgsna drömmar.

Men när prinsessan såg på alla de glimmande gåfvorna, smög där sig knappast ett leende öfver hennes bleka läppar.

Då tänkte konung Raymond: Kanske skola

fester och lustbarheter kunna bringa henne glädje — om det så vore blott för en kort stund!

Och han lät härolder rida ut i det provençalska landet och i länderna däromkring och förkunna, att i sju dagar efter Sankt Petri dag skulle tornérspele hållas i Toulouse och såsom pris åt de segrande skulle gifvas konstfullt inlagda brynjor och vapen.

Icke endast från Provence och Aquitanien utan äfven från Burgund och från Katalonien strömmade nu riddare till de stora tornérspele i Toulouse. Och det sades, att en sådan dust som den, i hvilken den tappre vicomte Hugo af Narbonne besegrade den jättelike grefven af Carcassonne, hade icke på länge skådats; ej heller hade man sett så lysande fester som de hvilka nu hvarje afton gåfvos i Toulouse's konungaborg. Men midt i dansens sorl och festens glam voro prinsessan Aldines ögon alltjämt sorgsna, och hennes blickar voro långt borta i fjärran. Och drog någon gång ett leende öfver hennes läppar, var det så blekt som den matta strimma, hvilken en höstdag blott halft genomtränger de tunga skyarna.

Icke långt därefter, då Mariæ himmelsfärdsfest tillstundade, lät pater Benedikt i S. Saturni kyrka ordna en fest, skönare än någon

som förr firats där. Så många vitklädda och blomsterkransade barn som den dagen tågade i processionen efter den heliga Jungfruns smyckade bild hade ej förr setts i Toulouse, och då den härligt prydda bilden åter förts till kyrkan och satts på sin plats i koret, då rökelsen steg ur de svängda silfverkaren och sången om »hafvets stjärna» klingade under de höga hvalfven, genom hvilkas dallrande, blåa dunkel bröt skimret från färgglödande fönster, då var det mer än en som tänkte, att ljufvigare kunde det väl icke vara i paradiset.

På kyrkans marmorinlagda golf knäböjde prinsessan Aldine; hennes blickar voro riktade uppåt, mot de bilder, som å gyllene grund voro målade under hvalfvet, där koret förbands med midtskeppet. Där sågos helgonen och martyrerna med glorians skimrande ringar kring hvita pannor, och rundt omkring dem sväfvade mildt blickande änglar, hvilka blåste på flöjter och spelade på harpa och cymbal. Där stod den helige Saturninus själf, hvilken, släpad af tjuren, vid foten af Toulouse's kapitolium uppsändt sin sista suck; där sågs S. Dorotea, bärande en korg, uppfylld med de härliga paradisetts blomster och frukter, af hvilka hon låtit regna ned öfver tviflaren Theophilus, — han som lett åt

hennes tro, när hon gick till döden, men genom detta under blef en troende; där var den heliga Rosalia — Palermo förgäter henne icke —, hon hade den drömmande blick som föddts ur den långa ensligheten i bergshålans dunkel; där stod Margareta af Antiokia med den hvita pannan, inför hvars oskulds höghet själfva draken besegrad flydde. Där står med sin hjälm i handen Sankt Mauritius, den romerske centurionen; hans blick är lugn som den gång, då han i den alpomkransade dalen vid Rhône vägrade att offra rökelse åt Roms örnar; där står S. Vincentius med martyrens palm — Zaragoza minnes hans hjältemod —; där glänsa S. Basilius tankfullt djupa ögon, hvilka fordom plägat skåda ut öfver den brusande floden Iris från hyddan i Pontus' dal.

Det hade tyckts Aldine, att hon kände dem alla: hade det icke mer än en gång, då hon här böjt knä och hänryckt, genom soldagerns glimmande spel, sett upp mot de stålkrönta gestalterna, syntes henne, att de med mildhet lett emot henne! Men nu voro de kalla och döda och hade intet att säga henne. Då pater Benedikt, efter att ha läst välsignelsen, gick ifrån altaret bort till sakristian, såg han, vid det hans blick gled bort till Aldine, att ur hennes

ögon brann intet af den hänförelsens eld, som förr icke sällan skådats där.

Så hände det en dag, att till Toulouse kommo trenne vandrande sångare. En af dem var Bertrand de Montverdun, ryktbar för sina skarpa och gäckande sirventes, den andre var Arnould de Mérillac, som kunde konsten att dikta de ljufligaste kärlekssånger, äfven till sin sextioåriga beskyddarinna, hertiginnan Eleonore af Septimaniën; den tredje hette Aymon, han var från de ödsliga skogsbygderna öster om Avignon och hans namn var ännu föga känt. Vandrarna togos gästfritt emot i kungaborgen, och när kvällen kom och facklorna brunno i riddaresalen, sjöngo de sina sånger och lönades med bifallsleenden af de sköna damer, som där sutto.

Då hvar och en af dem hade sjungit, talade konung Raymond — hans hår voro ännu icke grå, hans hjärta var ännu icke gammalt —, när sångarna tystnat talade han till dem och sade:

»Skönt hafven I sjungit och med edra sånger gladt våra hjärtan. Men gärna skulle jag nu vilja höra eder yttra något om det, som är ämnet för edra konstfulla sånger och i hvilket I, trubadurer, hafven mera insikt och er-

farenhet än andra. Sägen mig, jag ber eder, hvilka äro edra tankar om kärleken och om kvinnan?»

Bertrand de Montverdun bugade sig, log gäckande och svarade och sade:

»Detta, o herre, är sanningen om kvinnan: såsom man stundom, när man går i skogen, finner en okänd och lockande stig och såsom man, full af ifver, följer denna, skyndande framåt i drömmar om något fördoldt, okänt och härligt, till hvilket denna stig måste leda — för att sedan märka att den leder till ingenting alls, till en liten glänta i skogen kanhända, så förhåller det sig, herre konung, med kvinnornas hjärtan, i hvilka narrarna leta efter under.»

Efter Bertrand reste sig Arnould de Mé-rillac, strök med en behagfullt matt rörelse undan de långa lockar, som föllo ned på hans sidentröja, lät sin blick glida genom salen, bugade sig och sade:

»Det kan väl så vara, o herre, att somliga icke leta på det rätta sättet. Liksom en inne i skogsdunklet kan finna en gömma, full af drömmande och sällsam tjusning, där de fagra-ste vildblomster gro, medan en annan där, likgiltig, ser endast några träd och mossor och

örter, så förhåller det sig ock med kvinnornas hjärtan, herre konung: man måste förstå att söka på det rätta sättet.»

Då trubaduren från Mérillac tystnat, steg Aymon upp; han vände sina mörka ögon mot ett fönster på salens långsida, genom hvilket man såg ut i natten, där höga popplar sakta vaggade för vinden och stjärnor brunno ur dunklet; hans stämma var låg och tankfull, när han talade:

»Jag har också något att säga dig, o herre. Det finnes kvinnor, i hvilkas innersta själ är en afskild gömma, lik en sådan förtrollad lund, bebodd af en älfva, hvarom våra sagor mäla, och dit ingen hittar vägen utom den ende, som af älfvan tillåtes att finna den. De andra, de ana måhända, att lunden finnes, de kunna höra älfvans skratt — eller kanske hennes gråt —, men de hitta aldrig ditin. Så förhåller det sig med somliga kvinnors själar, o herre.»

Då Aymon tog sin blick tillbaka från nattens stjärnor, mötte han prinsessan Aldines ögon, hvilka, stora af drömmar och undran, blickade upp emot honom.

Konung Raymond sade: »Mig behagar mest det, som du har talat, o Aymon. Och till lön för dina ord gifver jag dig min gyllene kedja.»

Och han aftog den kedja af rödt guld, som han bar kring sin hals, och räckte den till sångaren.

Då vredgades Bertrand och Arnould öfver, att denne okände hedrats framför dem, som voro vida omkring ryktbara trubadurer. Och tidigt följande morgon drogo de förtörnade sina färde: Bertrand till den jättelike grefven af Carcassonne för att höra om han till äfventyrs vore hågad att lyssna till en smådevisa om konung Raymond, och Arnould till Septimanien, där han var viss om att vinna både loford och guldkedjor.

Men Aymon blef kvar såsom gäst hos konungen af Provence; han blef där dag från dag och sjöng till sin luta om aftnarna i ridarsalen inför konungen och prinsessan Aldine och allt hoffolket. Men för hvarje dag som gick blef han blekare och mera fåordig.

En dag, då solen begynte sänka sig mot väster, satt prinsessan Aldine uppe i sin tornkammare och såg mellan de vajande clematisrankorna hän emot den buktande Garonne och de fjärran, blånande kullarna. Då fick hon nedifrån trädgården höra en lutas klingande och en stämman, hvilken hon igenkände som den främmande sångarens. Sålunda sjöng Aymon:

“Nu, när uppå detta jag tänker,
nu kan jag det icke förklara,
hur en gång jag har kunnat hoppas,
har kunnat så dåraktig vara!

Det var ju liksom om jag ville
af himmelens stjärnor, de klara,
mig utvälja en till att dyrka
och bedja min kärlek besvara.

Ja, nu när jag däruppå tänker,
så kan jag det icke förklara,
hur hjärtat har så kunnat låta
sig fångas i drömmarnas snara!

Och likväl — de himmelska ögon,
de drömmande, underbara,
hvad hade väl, se'n jag dem skådat,
mig kunnat min ofärd bespara?

Men, när jag betänker det, kan jag
dock icke min dårskap försvara:
att nalkas förtärande lågan,
att leka med dödlig fara.

Ack, likväl det var icke mycket
jag önskade, hoppades — bara
att *en* gång få se vid min åsyn
en glimt ur de ögonen fara.

Och dock, när jag däruppå tänker,
så kan jag den icke förklara,
min djärfva, förmättna förhoppning —
jag kan ej min dårskap försvara.

Inför er, I drömmande ögon,
 där skymtar beständigt en skara
 af växlande syner — men aldrig
 min bild har ibland dem fått vara.

Jag har blott att längta och lida,
 jag får ej min längtan förklara;
 jag har blott att sucka: Hur kunde
 jag en gång så dåraktig vara!“

Prinsessan Aldine lyssnade orörlig till sången; då den tystnat, reste hon sig skälfvande och böjde sig ut genom fönstret. Därnere stod Aymon; hans mörka anlete var vändt upp emot hennes fönster. Hon mötte hans ögon; de tycktes henne lika outgrundliga, dunkla djup, ur hvilka stjärnor brunno. Det skymde för hennes blick, hon vacklade tillbaka till sin karmstol och sjönk ned, förvirrad, gömmande sitt ansikte i sina händer.

Men ur sitt hjärtas djup hörde hon klinga en skön och sällsam sång — en sång sådan hon aldrig förr hade hört.

Hon reste sig åter, trädde ut ur sin kammar och gick hastigt utför torntrapporna. Då hon hunnit ned, tog hon icke vägen genom lustgården; genom en hvälf, låg gång kom hon ut på den plats, som låg öster om borgen och där en brunn med S. Mikael och draken

fanns. Med snabba steg gick hon öfver torget och vek in på den trånga, slingrande gata, som ledde till S. Saturnini kyrka.

Däruppe lyste ännu himmelen af kvällens rödgyllene glans, men härnere emellan de höga husen, där karnapperna sköto ut och dufvorna kurrande kröpo samman mellan fönstrens bågiga listverk, var det skumt och svalt. I portgångarna stodo kvinnor samspråkande; de hälsade undrande på konungadottern, som ensam ilade framåt.

Alltjämt klingade sången inom henne, på strängar af gull spelade det i hennes hjärta. Och världen var som förvandlad omkring henne—.

De stora portarna till S. Saturnini kyrka stodo öppna, men vespern hade ännu ej begynt, och ingen var därinne. Hon trädde in i dunklet, gick uppåt midtskeppet och böjde knä, när hon hann till koret. Hon såg upp emot de gloriekrönte helgonen, kring hvilka aftonens sista, dallrande ljus samlade sig.

Se — de hade åter blifvit lefvande! Låg där icke ett skimmer öfver Margaretas höga panna och Rosalias bleka kind? bröt icke ett tankfullt leende fram öfver S. Basiliï vemodsfulla drag?

Och hör: änglarna, som, burna af gyllene

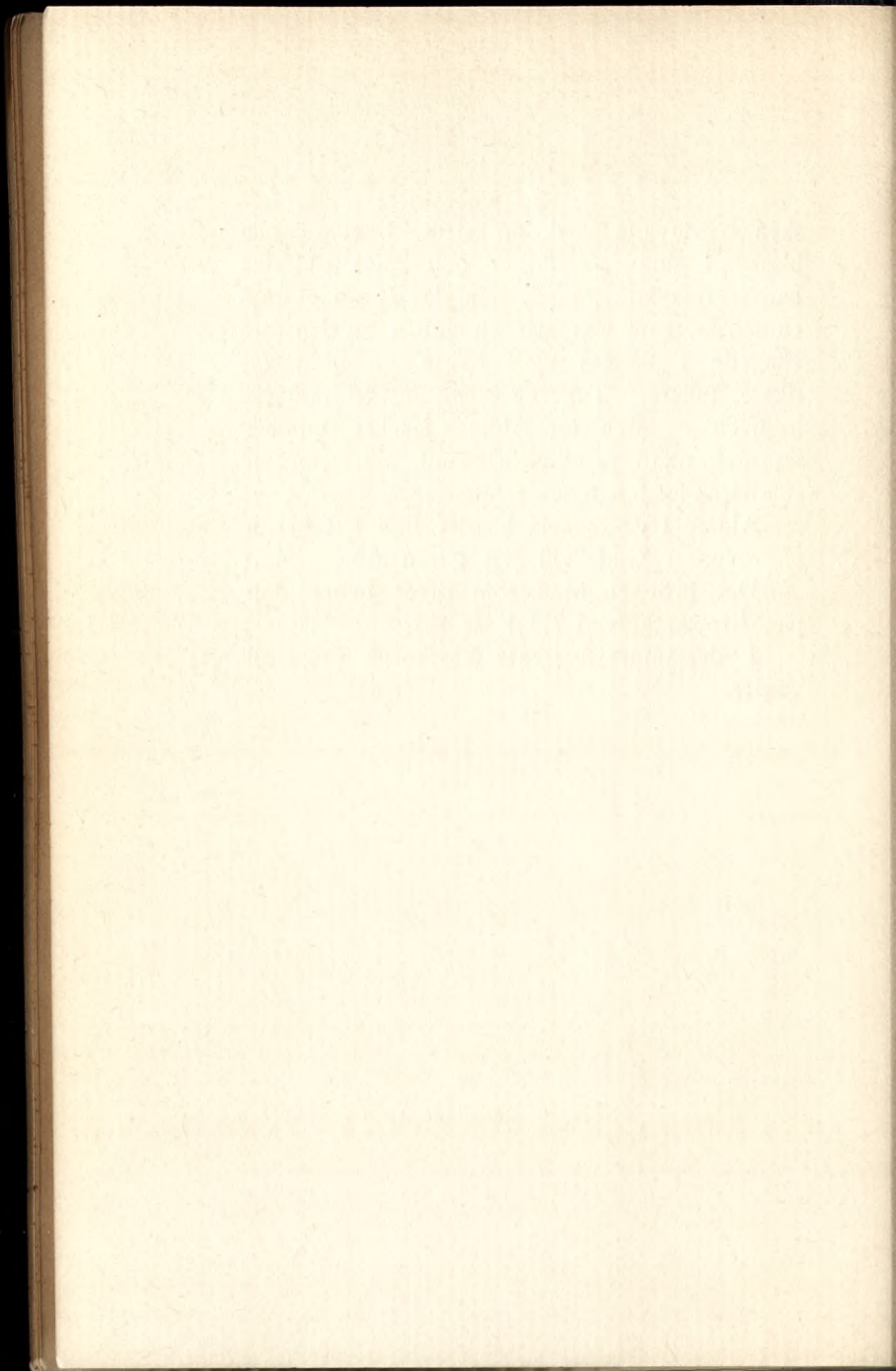
skyar, sväfvade omkring dem, begynte alla blåsa på sina silverflöjter och spela på sina harpor och strängospel, och där brusade fram en musik, som icke var en annan än den som klingade i hennes eget hjärta — blott var rikare, fullare. Tonerna stego —, de sprängde hvalfven — och för Aldines blickar öppnade sig det oändliga ljusets rymd, där morgonstjärnorna lofsjunga och seraferna svara dem — —

Aldine tryckte sina händer mot sitt hjärta.

»Nu, o Gud, vill jag gärna dö — —.»

Det bröt en blodström öfver hennes läppar, hennes hufvud sjönk åt sidan.

I detsamma begynte klockorna ringa till vesper.

Gyrida Germundsdotter

Urida - Germindalder

Gyrida Germundsdotter gick ute i örtagården; där lyste solen, där lekte bäcken, där växte blomster både röda och blå. Två höga liljor stodo där ock, hvita med gyllene strimmor, de lutade sina kalkar emot hvarandra.

Sune, den lille brodern, kom löpande öfver gräset. Han varnade de båda liljorna, som nyss spruckit ut, han stannade vid dem och afbröt den ena. »Se», ropade han till sin syster och visade henne det skinande blomstret.

»Bryter du den ena, så bryt ock den andra», svarade Gyrida. »Alltför sorgfullt är det för den som blir lämnad kvar allena.»

Och hon bröt också den andra liljan. Men den lille brodern såg med undran, att hon hade tårar i ögonen.

Riddar Germund var konungens fogde på Nyköpings slott; jungfru Gyrida, hans dotter, hade varit trolofvad med Sigvard Alfsson, hvilken en gång kommit på gästbesök till riddar Germund. Stark var han och ändock mild, aldrig hade Gyrida sett någon som kunde liknas vid honom. Men i konung Magnus' fejd med Algotssönerna hade riddar Sigvard dragit med konungen och mist sitt unga lif i ett slag nära sjön Ymsen.

Sju år hafva förgått sedan dess, och jungfru Gyrida lefver ännu i sin faders borg och har vägrat att gifva sin hand åt någon annan. Ty hennes hjärta tillhör honom som är borta.

När hon om dagen sitter vid sin spinnrock, då tänker hon på honom som hon gaf sin tro och minnes allt det, som han talat till henne; det är icke ett af hans ord, som hon icke tänkt på tusende gånger; när hon om aftonen blickar upp mot himmelens stjärnor, då beder hon med sorgset hjärta: »O Gud, låt det icke länge dröja, innan jag i dina boningar åter får möta den min själ håller kär!»

Riddar Germund är vorden gammal, och ett svärdshugg i hans högra skuldra gör honom men, så att han blott med svårighet kan lyfta sitt svärd. Därför har han tagit till sig en

frände, riddar Brynjulf, att hjälpa honom med uppsikten öfver borgens manskap. I två år har riddar Brynjulf vistats på Nyköpings slott, och han har fått sin fränka, jungfru Gyrida, mycket kär. Men intet har han sagt till henne därom, ty han vet hennes sorg och att hon icke kan glömma den älskade.

En dag står jungfru Gyrida vid ett litet fönster i den stora riddarsalen och blickar ut öfver hafsviken, där hon ser skeppen gånga. Och hennes hjärta är sorgfullt, så att tårarna stiga henne till ögonen. Vid det hon vänder sig om för att gå till sin kammare, varsnar hon riddar Brynjulf, som står ett stycke ifrån och betraktar henne. Så säger riddaren sakta och tungt:

»Några sörja öfver det de hafva mist, andra öfver det de aldrig hafva ägt. Och ingen vet att säga hvilket som är tyngre.»

Då förstår Gyrida med ens hvad väl ock kunnat skönjas mången gång förr: att riddarens åstundan är att vinna henne till sin maka. Hennes hjärta fylles af sorg öfver detta, att hon icke kan gifva honom det han trår efter, utan att hon måste vålla smärta åt den hon gärna unnat allt godt.

Så hände det en dag i maj månad, då

luften var ljuflig och varm och blomstren nyss utsprungna på marken, att jungfru Gyrida mot aftonen gick ut för att se till sin faders fålar, hvilka betade på markerna utom västra stadsporten, vallade af en liten smådräng. Då hon nu, vid det att hon gick genom staden, nalkades det stora torget, hörde hon sorl och skratt från gillestugan, som låg invid St. Nikolai kyrka. Och där utanför på en bänk under en vårgrön lind satt en ung väpnare i skarlakansröd tröja, hvilken blåste på skallmeja, medan jungfrur och ungersvenner tillsammans trådde dansen ute på öppna torget.

De höllo hvarandra i händerna och sjöngo den gamla visan:

“Fröjden er af hjärtans grund,
Maj är ju kommen!
Solen skin' på himlens rund.
Sommarn är ljuflig för ungdomen!”

När strofen var sjungen till slut, upplöste sig ringen. Två och två dansade de samman, en ungersven och en jungfru. Så tog man åter i ring och sjöng:

“Hjärtefröjd och hjärtesar!
Maj är ju kommen!”

Vännen nu till vännen trår —
Sommarn är ljuflig för ungdomen!“

Då nu åter kedjan upplöste sig, var det en ungersven och en ungmö, som skilde sig från de andra och gingo nedåt ån, där mörka alar böjde sig tätt samman till ett hvalf; hand i hand med blickarna dröjande i hvarandras, gingo de långsamt utmed stranden i den klara majkvällen —

Jungfru Gyrida gick vidare — genom trånga gator, där kvinnorna stodo i portarna under samspråk och barnen i lek ropade muntert till hvarann. Hon kom till den västra stadsporten och gick ut å markerna.

Där grönskade gräs och örter, blomstren lyste på ängarna, och solen stod ännu öfver skogskanten och log. Men Gyridas sinne var oroligt och smärtylltd. Ännu klingade den i hennes öra sången därborta:

“Hjärtefröjd och hjärtesår!
Maj är ju kommen —“

Ännu såg hon för sig alla de glada leende ansikten hon mött på sin väg: de dansande unga, de två, som med sälla blickar gingo vid stranden af ån, kvinnorna, som förnöjda stodo i dörrarna till sina hem och sågo på sina lekande

barn. Och det tycktes henne, att i denna ljufliga majkväll var all världen glad, och endast hon var sorgsen och allena.

Silkeröd, en fuxig springare med glänsande hud och man, kom gnäggande mot henne; det var den fåle hon själf stundom plägade rida på. Hon slog sina armar om hans hals, lade sin kind mot hans lena mule och mumlade:

»Silkeröd, Silkeröd, om du visste hur allena jag är! Min fader har mycket att bestyra, min moder tänker blott på sin lille son, min hjärtanskär hvilar i den svarta mullen. Ack, Silkeröd, Silkeröd, om du visste hur allena jag är!»

Aftonen därpå gick jungfru Gyrida åter ut, men hon tog nu icke vägen öfver torget, utan gick några trånga, slingrande gränder, hvilka nära muren förde till den västra stadsporten.

Från ett litet hus med halmtak och en smal trätrappa, som utifrån förde upp till loftet — ett fattigt och grått litet hus som låg för sig som om det dragit sig undan från de större och förnämligare husen med stentrappor och tegeltak — hördes ett skrik. Det var ett litet barn som skrek — gällt och otröstligt. Gyrida stannade. Hon kunde icke förnimma någon tröstande, vyssjande stämma, som sökte bringa

den lille till ro. Kanske var modern ute, och barnet låg där allena. Gyrida gick upp för den smala trätrappan med dess nötta steg, trädde in genom en dörr som var så låg, att hon måste böja sig ner, och stod i en torftig och halfskum loftskammare med blott en enda liten hornruta. I ett hörn af den väggfasta sängbänken låg den lille pilten, som alltjämt högljudt kved, medan två något större barn stodo ett litet stycke ifrån och sågo villrådiga ut. När den främmande stolts jungfrun trädde in, stirrade de häpet och skyggt på henne och svarade icke på hennes frågor.

Jungfru Gyrida gick fram till sängbänken och lutade sig ned öfver den lille, som låg där. Hon tog honom varligt upp i sin famn, strök honom öfver pannan, som var röd af gråten och öfver hvilken det linhvita håret fuktigt ringlade sig, och talade till honom ömma och jollrande ord. Om en liten stund hade gråten saktat sig, den lille såg på henne med stora, förundrade blå ögon. Då log hon emot honom, log med både ögon och läppar, varmt och gladt. Ett ögonblick såg pilten liksom tveksamt på henne, så bröt ett leende fram öfver hela hans lilla ansikte: ögonen glittrade,

och sex små hvita tänder, icke större än små pärlor, lyste mellan de rosiga läpparna.

Men efter en liten stund började han åter gråta. Då gick Gyrida upp och ned i kam-maren, bärande honom på armarna och sjun-gande:

»Sof, sof, liten kind,
sof så sött hos vännen din!
Ingen låt,
ingen gråt,
vi ska' fara ut i båt,
meta stora laxar.

Många fiskar här vi få,
fyra re'n ha nappat på.
Den ena gled,
den andra slet,
den tredje for i väg med bet',
den fjärde såg vi aldrig!“

Snart var den lille söfd. Lugnt och jämt höjde sig hans bröst. Gyrida kysste honom sakta på pannan, där de lena lockarna ringlade sig så vackert, och satte sig ned på en bänk, som stod under fönstret. Medan den lille sof tryggt i hennes famn, kommo de andra barnen fram; nu voro de icke rädda mer utan lyssnade gärna, då hon berättade sagor för dem.

Då Gyrida suttit där en stund, hemkom barnens moder, hvilken varit nere vid ån och bykt kläder; hon förundrade sig, när hon såg den främmande stolts jungfrun sitta i hennes låga kammare. Jungfru Gyrida förtalte hvarför hon gått ditupp, lämnade den lille åt hans moder, tog farväl af de andra barnen och gick.

Hon fortsatte sin väg genom stadsporten och utåt de gröna markerna. Silkeröd kom åter löpande emot henne, och hon lade sin arm om hans hals. Men i kväll var hon icke sorgsen, det dröjde ett leende i hennes blick. Hon såg beständigt för sig den lille, som hon burit i sin famn: de mjuka ringlarna i pannan, de långa ögonhåren, som föllo ned öfver kinden när han sof, och de små hvita tänderna, som lyste likt pärlor emellan de röda läpparna.

På marken glänste jungfru Mariæ nycklar och vackra små vitkullor, björkarna borta i hagen stodo vårgröna och fagra, på himlen foro lätta små skyar, som fröjdades åt att få segla långt bort — det var en vacker kväll.

Åter gick hon den tredje kvällen ut ur borgen och hän mot den västra stadsporten för att se till sin faders fålar. Hon gick samma väg som kvällen förut, gick med snabba steg och undrade, om hon manne skulle gå upp

och se till den lille eller om modern kanske skulle förundra sig däröfver och icke tycka om det. Då hon nalkades det lilla grå huset, varnade hon med en hastig sprittning af glädje, att på det nedersta steget af loftstrappan satt modern med sin lille pilt i famnen.

Hon gick fram och sade: »Guds fred», och den fattiga kvinnan reste sig upp och hälsade ödmjukt. Så böjde sig Gyrida ned och log mot den lille på moderns armar. Men pilten kände alls icke igen henne, han begynte skrika och vände bort hufvudet.

Modern bannade honom: »Ser du då icke, att det är den stolts jungfrun, som var god mot dig i går. Vänd då på hufvudet litet!»

Men han ville alls icke se åt den främmande utan gömde sitt ansikte i moderns famn.

Modern vardt helt förlägen och begynte urskulda honom. »Han förstår icke bättre», sade hon. »När han är hos sin mor, vill han icke se åt någon annan.»

»Det är icke att undra på», sade Gyrida mildt.

Men hennes hjärta var tungt, när hon fortsatte sin väg.

Himlen var molnhöjd denna afton, skogen stod tigande och mörk, en ensam fura, som

växte på en klippbrant nära vägen, sträckte sina knotiga, vridna grenar uppåt liksom i ångestfull trånad. Det tycktes, som om hela världen vore fylld af en sorgsen, outsäglig längtan efter något, som aldrig kan nås — —.

Då den röda fålen kom löpande emot jungfru Gyrida, lutade hon sin panna mot hans manhöljda hals, och brast i tårar.

»Ack, Silkeröd, Silkeröd, om du visste hur allena jag är!» —

Då hon kommit tillbaka till borgen och genom det skumma porthvalfvet trädde ut på borggården, såg hon nära vallen riddar Brynjulfs resliga gestalt. Han vände sig emot henne, då han hörde hennes steg; i de grå ögonen, öfver hvilka de hvälfda ögonlocken hängde tunga, var, när han hälsade sin fränka, den svårmodiga blick, som alltid gjorde henne så ondt. Det tycktes henne, att ur hans ögon talade densamma ödslighet, densamma spörjande, tungsinta längtan som stigit från den mörka skogen och andats från mark och himmel. —

När hon senare satt uppe i sin kammare på bänken, som stod nedom fönstret inne i den tjocka muren, och redde sitt hår, som mörkt och rikt föll ned öfver skuldrorna, då

tänkte hon på huru god riddar Brynjulf alltid varit emot henne, städse redo att hjälpa henne med allt hvad han kunde. Hon lät sina händer sjunka ned i knäet; med ögonen stirrande rakt framför sig, begynte hon tala i sitt hjärta:

»Hvarföre dock icke gifva sällhet, när man förmår det? Att skänka lycka — är icke det att vara lycklig? Hans ögon äro tunga af sorg, alltid äro de fulla af svårmod. Men jag vet, att jag skulle kunna tända i dem glädjens ljus — —. Icke mera vara allena, icke mer nödgas tänka: det är ingen som behöfver dig. Är icke detta den tyngsta af sorger: att känna huru i själens djup välla ömhetens källor, men veta, att de skola aldrig få bryta fram i ljuset? När icke det högsta kan nås: den omätliga lycka, som skulle kommit hjärtat att halft brista af fröjd — är det dock icke något att vinna värme och fred? Är det ej bättre än den ständiga, förtärande ensamheten i hvilken hjärtat fryser och svälter? Törhända är dock det jag ännu kan gifva lika så mycket som det de flesta kvinnor kalla kärlek! Hvarför skulle jag ensam vara utesluten från glädjen — —»

Hennes hufvud hade sjunkit ned i händerna. Efter en stund reste hon sig upp, vände sitt hufvud mot fönstret och såg ut —

På himmelen hade skyarna skingrats. Högt däruppe blänkte stjärnorna — de evigt klara.

Stjärnorna — stjärnorna — De blickade ned till henne från sin fjärran höjd, de talade till henne, de minde henne på:

»Har du då glömt oss? — Vill du då svika oss?»

De hade varit hennes längtan allt från barnåren, de fjärran, ljusa världarna. Till dem skulle en gång, när hennes själ blifvit fri, hennes väg gå, — blott hon icke svek dem här!

Till Den, som bor i ljus och är stjärnornas Herre, hade hon bedit: »Låt mig hos dig få möta min själs älskade!»

Och hon skulle icke mer kunna bedja om detta — —

Hon såg åter för sin själs öga den älskade. Honom skulle hon då svika — —?

Nej — hellre då lida — lida hela lifvet, om det är Din vilja, o Gud. — Hellre vara allena och våga lyfta sin blick till stjärnorna och sin längtan till Gud! — —

Men när Gyrida nästa morgon väcktes af solen, som föll in i kammaren, såg hon, medan hon låg med slutna ögon och drömde, framför sig ridder Brynjulfs tungsinta grå ögon, hon hörde hans djupa stämma:

»Somliga sörja öfver det de mist, andra öfver det de aldrig ägt. Och ingen vet hvilket som är tyngre.»

Och det steg plötsligt inom henne en längtan att i dessa svårmodiga ögon tända en glans af lycka.

Förfärad sprang hon upp. Icke långt där-
efter var hon hos sin bikt-fader, pater Andreas:

»Säg mig, fader, är det tillåtet att inträda i klostret och aflägga dess löften utan att ha gått igenom noviciatets år?»

»Du vet, min dotter, hvad kyrkan påbjudit: att man i tolf månader skall pröfva sitt hjärta, innan man för alltid afsäger sig världen.»

»Men om det gäller att frälsa en själ från att begå en stor synd?»

Pater Andreas såg på henne med sina skarpa, mörka ögon, som tycktes tränga till själens dolda djup.

»Hvad är det för synd du fruktar begå, min dotter?»

»Den, som för mig vore den största af alla: att äkta en man, fastän den mitt hjärta älskar, är död.»

»Detta är icke hvad människor pläga kalla synd, ej heller nämnes det så af vår heliga kyrka.»

»Det kan väl vara, att i detta stycke är det olika för olika själar. Hvad jag vet är, att om jag gör det, sviker jag allt det inom mig, som är af något värde.»

Patern stod begrundande.

»Riddar Brynjulf är en god man», sade han långsamt. »Ingen kvinna skulle med honom blifva olycklig.»

»Jag skulle blifva mindre olycklig än jag är. Törhända skulle jag stundom vara lycklig. Men det skulle komma andra stunder, då jag skulle känna, att jag begått ett svek, större än något som blifvit föröfvadt, alltsedan Judas svek sin mästare. Många fel och synder vet jag med mig, och du vet dem ock, fader, du som hvarje vecka mottager min bikt. Men måhända har det hos mig dock funnits något enda som varit af värde: detta att jag hatat det som är halft och aldrig åt någon man har gifvit någon del af mig själf, sedan jag skänkt mitt hjärta helt åt en. Därför skulle jag svika allt det i mig som är godt, om jag äktade Brynjulf.»

»Fruktar du då för din egen svaghet, min dotter, eftersom du vill söka skydd i klostret?»

»Jag fruktar för hvad ensamheten och de tunga tankarna och längtan att skänka ömhet

och åsynen af en god mans sorg kunna drifva till. Hjälp mig, min fader, att finna skydd mot mig själf!»

»Biskop Matthias från Strängnäs gästar, som du vet, min dotter, i dessa dagar vår stad, och har sin bostad i franciskanerbrödernas kloster. Jag skall spörja honom, kanhända skall han för din skull göra ett undantag och låta dig strax aflägga klosterlöftet.»

Tre dagar senare bragte pater Andreas till jungfru Gyrida underrättelsen om att biskop Matthias tillåtit hennes omedelbara upptagande i S. Annæ nunnekloster och själf ville förrätta invigningen.

Dagen därpå, medan solen sken och en brusande vind blåste från hafvet, fördes riddar Germunds dotter från Nyköpings hus till S. Annæ kloster för att vigas till nunna.

Abbedissan, hjälpt af tvenne nunnor, klädde i sakristian på henne den hvita dräkten — den var ett tecken på att nu skulle hon vara endast Kristi brud. Saxen gnisslade genom hennes mörka, rika hår, som föll till golvet — det var en påminnelse om att hon icke mer skulle vilja behaga någon man utan Gud allena. Åter tog man af henne den hvita dräkten och på-

klädde henne en svart: den skulle erinra om att för henne var jordens glädje död —.

Så fördes hon ut i den lilla klosterkyrkans kor. I dess midt stod en svart bår. Men utanför lyste solen och hven blåsten; och vid det ena korfönstret stod ett lindeträd, det slog med sina små kvistar mot rutan, knackade på och susade: »Kom ut! Kom ut!» — —

På den svarta båren i korets midt lades jungfru Gyrida. Ett svart kläde breddes öfver henne, det nådde ända upp till de bleka läpparna.

Gyrida låg med slutna ögon. Hon hörde nunnornas sång; dof och klagande steg den mot de höga hvalfven. Hon hörde den myndige biskop Matthias med tunga steg nalkas båren; hon visste, att han bar i sin hand en skofvel —

Nu föll den första skofveln mull på hennes bröst — — Och biskopens röst ljöd sträf och hård: Dödas skulle hennes egen vilja —

Innanför de slutna ögonlocken såg hon den susande skogen, där hon ströfvat fri, de soliga ängarna, där blomstren lyste, Silkeröd, Silkeröd, med sin fladdrande man! Aldrig mera få jaga framåt på hans rygg, känna himmelens vindar fläkta kring blossande kinder, i jubel och längtan ila framåt, skådande mot fjärran okända, lockande vidder — —

Ungdomsfrihet, ungdomstrots — förbi, förbi!
Åter föll mullen från skofveln — —

Död skulle hon vara för jordisk lycka —

Hon såg dansen gå öfver torget — ungersvennerna med käcka steg och handen på svärdsfästet, de unga jungfrurna med mjuk hållning och slöjan vajande från toppen af spetsiga hufvor. Skallmejan blåste, och sången ljöd:

“Hjärtefröjd och hjärtesår!
Maj är ju kommen!”

Nere vid ån, som blänkte guldröd i afton-
solens glans, gingo de långsamt två och två
med drömmande lycka i blicken, med skälfvande
ömhet i rösten — —

Lyckosånger, lyckodrommar — förbi, förbi!

För tredje gången kände hon mullen tynga
hennes bröst — —

Död skulle hon vara för mänsklig ömhet —

Hon gick åter upp och ned i den skumma
kammaren med ett litet barn i famnen, ett litet
barn med ringlande lockar och mjuka kinder,
dem hon kysste. Aldrig mer skulle hon bära
ett barn i sin famn. Detta var icke för henne
— nej, det var icke för henne —

Hopp och anande ömhet — förbi, förbi —

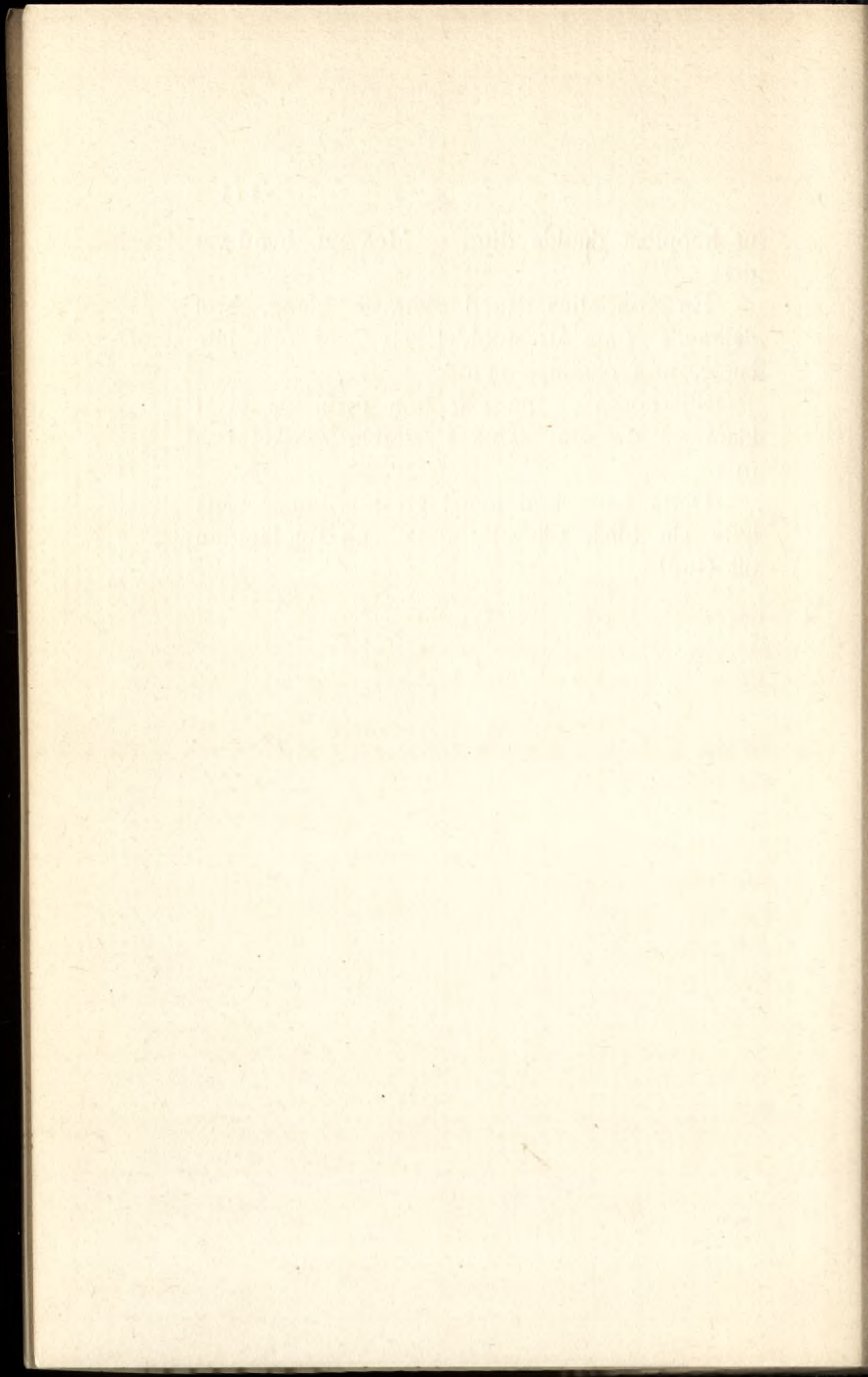
Ångestfull, klagande hade sången ljudit, som

ur hopplöst dunkla djup — Men nu, hvad var det?

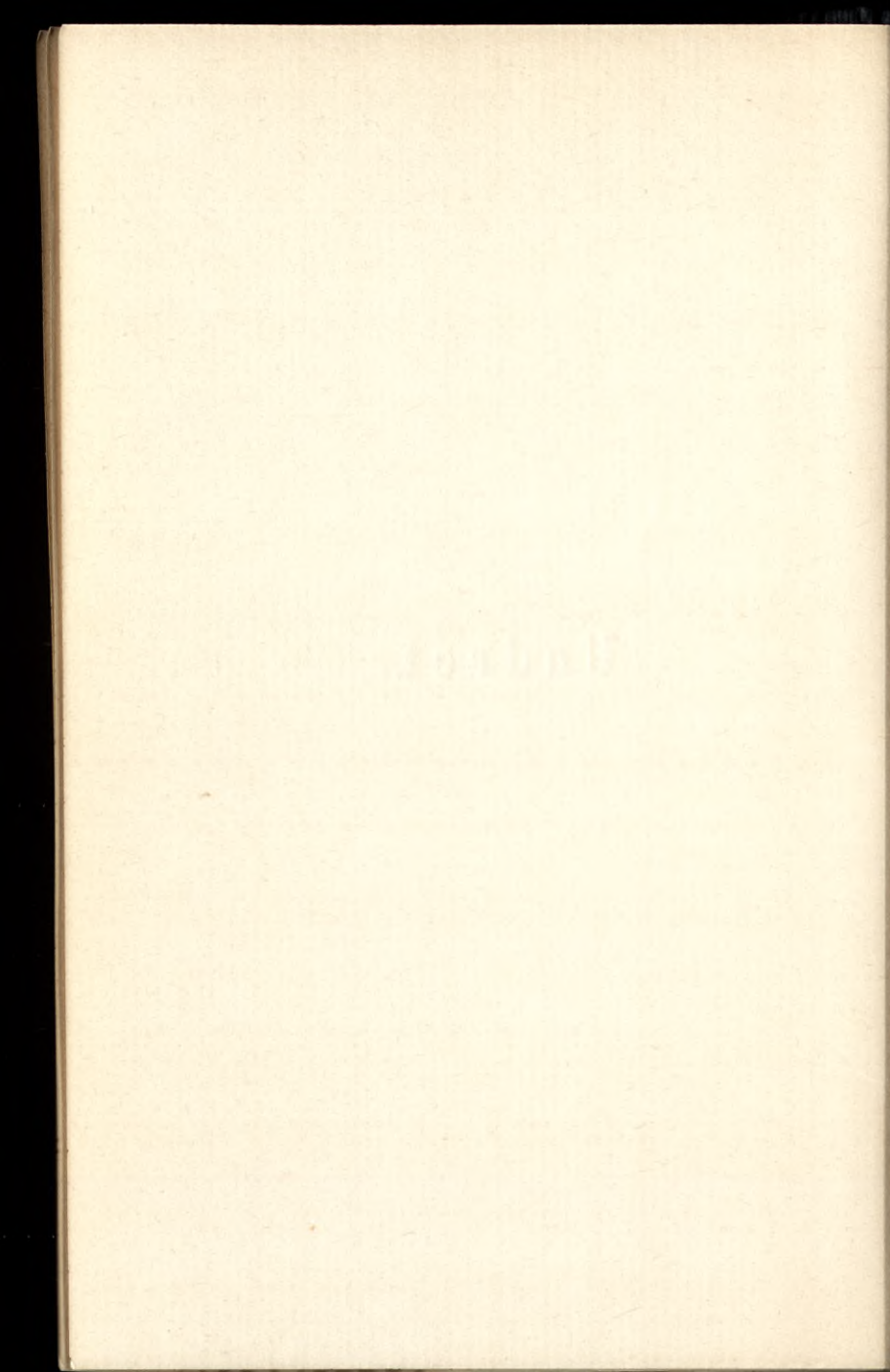
En ton, ljus, med skäraste klang, bröt dallrande fram ur dunklet, steg, fri och jublande, mot oändliga rymder — —

Stjärnorna — nu såg hon dem, de evigt klara, — de som skina i oändlig storhet och ro — —.

Detta hade hon kvar: att hon kunde våga lyfta sin blick till stjärnorna och sin längtan till Gud!

U n d r e t .

»En betydligt gammalmodig tafla», sade en skallig, fetlagd herre med plirande ögon. »Verkligen riktigt löjligt gammalmodig! Man skulle ej ha trott, att någon nu för tiden brydde sig om att måla sådant!»

Den kritiserade taflan — hvilken hängde i en af de mindre salarna på utställningen — framställde en man och en kvinna: mannen, hvars panna var hög och ädel, satt på ett klippstycke å den sandiga hafstranden och blickade tankfull ut öfver vågorna, som i ändlös rörelsens mångfald drogo hän emot den fjärran himlaranden; hans vänstra arm omslöt den kvinna, som knäböjde vid hans sida och såg upp i hans ansikte. Bådas kläder voro af det enkla och böljande snitt, som gifver behag åt antikens och österlandets dräcker.

Det var kvinnans ansikte, som utgjorde

taflans medelpunkt; allt det öfriga — så väl den manliga gestalten som omgifningarna: hafvet, den sollysta stranden, några smärta palmer, som höjde sig i bakgrunden — var tämligen skizzartadt behandladt, i breda och enkla linjer. Det tycktes vara konstnärens mening, att åskådarens blick strax skulle vändas mot dessa mörka ögon, i hvilka brann en hängifvenhet af det slag, som omgifver den älskade med ett drömligt skimmer.

»Det är alltför naivt», återtog den skallige herrn. »Tror hon verkligen, denna målarinna, att kvinnorna nu för tiden älska på detta sätt? — Det skulle vara ganska tråkigt för resten, om de gjorde det!»

»När man känner kvinnorna», utlät sig en ungdomlig herre med gryende mustacher, »så måste man ovillkorligen anse som ett rent nonsens den uppfattning, som framträder i denna målning. Kvinnan är till sin natur demonisk: gömmande dunkla och grymma gåtor i sitt väsens djup — det bör man veta, om man aldrig så litet studerat den nutida franska litteraturen. Åtminstone böra de kvinnor, som skola kunna intressera oss, moderna kulturmäniskor, vara af det slaget. Enkla, hängifna hjärtan — nåja, i det verkliga lifvet kan man

ju tolerera dem, men i den nutida konsten hafva de verkligen ingen plats.»

Där voro också några damer bland de åskådare, som omgäfvö taflan.

»Det är ett högst beklagligt affall från kvinnosaken», yttrade till sin följeslagerska en äldre dam med mycket markerade drag. »Artisten vill tydligen predika, att kvinnan bör återvända till det gamla ovärdiga slafveriet under mannen. Och till och med göra det med glädje! Det är en reaktionär tendens i denna tafla, som gör ett sorgligt, ja upprörande intryck!»

»Där är något än värre», sade med en suck hennes väninna, »där är något irreligiöst i taflan. Det kan aldrig vara rätt att skildra så starka känslor gent emot en människa — det är ju rent afguder!»

Bland åskådarna fanns en ung flicka, som stod ensam ett stycke ifrån de andra, och som vid åhörandet af de kringståendes kritik fick ett alltmera harmset och otåligt uttryck.

Plötsligt skyndade hon bort: hon hade i det angränsande galleriet varseblifvit en dam, som gick omkring och betraktade taflorna. Den unga flickan gick hastigt fram till henne, tog hennes arm och sade:

»Vet du hvad de säga om din tafla, Elma?»

Och hon upprepade de anmärkningar hon nyss hört.

»Man får ej vänta sig att strax blifva förstådd», svarade artisten. »Men kom, Gerda, och se på något som är vackert!» — — —

På aftonen samma dag, då de båda vännerna sutto tillsammans i Elmas atelier — där en hänglampa spred ett dämpadt ljus öfver studier på väggar och stafflier, öfver gammaldags hvitlackerade möbler och fina, dallrande ormbunkar — återupptogs ämnet från förmiddagen.

»Det är dock förunderligt», sade Elma, »att de alltid skola tro, att man vill predika åsikter med sin målning. 'Tror hon, att nutidens kvinnor i allmänhet älska så?' Nej det tror jag verkligen icke. Jag förmodar, att de människor — kvinnor så väl som män —, hvilka förmå älska af hela sitt hjärta, äro jämförelsevis få, och jag tror, att alltid så har varit. 'Menar hon, att kvinnor böra älska på detta sätt?' Jag vet icke — jag har endast sagt: det är så jag känner det — —

De ha ej heller förstått mig, de som sagt, att jag med min tafra velat förhårliga troheten, ödmjukheten, själfuppoffringen — jag vet icke allt hvad! Detta är hvad jag alls icke menat.

Är det väl något prisvärdt i att göra allt för den man älskar? Är det icke en glädje, en underlig, skälvande lycka i att få lida för den älskade? Och sådan är kärleken, att han lockar fram ur hjärtats djup det bästa där gömmes — likasom en videkvist, afskuren och buren i handen, uppenbarar hvar de dolda källdragen gå. Och sant talade den skald, som sade, att hvarje människosjäl har två sidor: en att möta världen med, en att visa ensamt för den älskade. Jag har därför icke velat säga, att de kvinnor jag skildrat varit ödmjuka eller tåliga eller milda eller själfuppoffrande — utom gent emot den älskade.

Jag har hört människor yttra, att en kvinna borde vara alltför stolt för att vilja så böja sig inför en man. Jag vet icke, om jag har rätt, men det synes mig, som om stolta själar kunde vara mera ödmjuka än andra. Alla dessa små själar, som hafva fåfånga men icke stolthet — var säker på att de äro måna om att alltid taga vara på sin värdighet!

Jag kan ej heller förstå, att det skulle vara något förnedrande i att tjäna den man älskar. Den störste af människors söner kom till jorden för att tjäna och icke för att tjänas. Och kunna kvinnorna lära världen, att det icke finnes något

arbete, som i sig själf är lågt, så skall detta icke vara det minsta af deras mission. — —

Huru svårt var det dock icke att göra denna bekännelse! Huru jag blygdes de första dagarna min tafla var utställd! Jag sade till mig själf: Huru kunde jag förmå mig till att sålunda blotta mitt innersta för hopen? Knappast vågade jag gå ut — det tycktes mig, att hvar och en skulle se undrande på mig: 'Huru kunde hon dock göra detta? Huru kunde hon för all världen röja sitt hjärtas hemlighet?' — Men så småningom förstod jag till min förundran, att människorna intet förstått af min bikt. Jag hade skälvande blottat mitt hjärtas innersta — och de talade om 'åsikter' och 'teorier'. Jag hade gifvit luft åt min långa längtan, åt den smärta jag så länge dolt — och de talade om 'en god teknik'.

Huru föga människor förstå hvarandra! När ytan är behärskad, tror man ej på de starka känslorna. Och likväl finnes det människor, hvilkas halfkvädda suckar tälja om en större smärta än andras genomträngande klagorop.

Och ändå — det är ju ej underligt, att de ej förstått. Huru skulle de kunnat förstå mig utan att känna min historia? Och hvem skulle väl kunna gissa sig till denna!

Underlig är min saga. — I tre dagar var jag lycklig: i grönskande dalar, emellan hvita berg, som höjde sig emot himmeln, lefde jag i en solig dröm — —. Men jag förstod icke, att det var ett nytt lif, som vaknat inom mig. Jag var ännu ett barn, tyst och skygg, lefvande i mina drömmar, kännande hvarken världen eller mitt eget hjärta. På den tredje dagens afton — ljungeldarna lyste kring Jungfruns fot, men hennes hvita panna blänkte i månens stilla sken — då stod kärleken inför mig och kräfde mitt hjärta. Men jag förstod icke — jag vardt förfärad — jag vek skälfvande undan för min lycka. När jag såg tårar i den starkes ögon, då begynte jag förstå, men min tunga var som förlamad, och jag sade intet. — Så som stundom ett tordönsväder kan bringa skörden till en hastig mognad, så öppnade sig i denna natt af sönderslitande smärta min unga kärlek. — Morgonen därpå såg jag honom åter; jag tänkte: nu skall jag hafva mera mod. Men när jag hörde hans röst, kom åter ångesten öfver mig, och jag flydde på nytt — likasom en hungerande fågel dock flyktar skrämmd för den hand, som bjuder honom bröd. — Han reste, jag hörde vagnen rulla bort —, och jag gömde mig undan i min kammare, döljande mitt an-

sikte i mina händer utan att våga gå till fönstret för att än en gång se honom — —.

Ack, det var dumt, det var enfaldigt — allt hvad du vill! Men i de stora, afgörande ögonblicken, är det väl någonsin reflexionen, som då leder oss? Är det icke då de vakna, dessa djupa och hemlighetsfulla instinkter, hvilka vi icke själfva förstå men hvilka vi måste lyda?

I åtta år var jag nedtyngd af sorgen; på det nionde varkunnade sig Gud öfver mig. Han sände till mig sina änglar att förkunna mig tröst, nämligen att jag åter skulle se den mitt hjärta älskade. Lofvad vare Herren, ty Han är god, Han ser till dem som sörja, Han förgäter icke dem, som åkalla Hans namn. Hans arm är mäktig, Han förmår göra det, som i ingen människas hjärta stiget är. Hvem har väl allt intill denna dag hört omtalas, att Hans änglar dragit undan förlåten från det, som komma skall, för att gifva tröst åt ett lidande hjärta? Lofvad vare Herren, ty Hans barmhärtighet är stor! Han har lofvat mig år af sällhet efter år af sorg. Jag visste icke hvar min älskade fanns, jag visste icke, om han var lefvande eller död. Men Gud vet väl hvar han finnes och skall sända honom till mig när

tid är. Två gånger har löftet gifvits, och Herren sviker icke — om Han än dröjer — —

Alltjämt tänker jag: snart skall lyckan komma, snart nalkas uppfyllelsens dag. Stundom har jag sagt till mig själf med otålighet: Ack, om lyckan längre dröjer, så kommer hon för sent: jag skall ej mera vara ung, och sedan ungdomen är borta, hvem kan väl vara lycklig? Men nu förstår jag hvad ungdom är: det är att veta, att den bästa delen af ens lif ligger framför en. — Och Gud vet väl, när den rätta tiden är inne.

Världen skulle kalla detta dårskap: att älska den, som man sett i endast trenne dagar, att gömma hans bild i sitt hjärta i elfva långa år. Men Gud har gifvit mig rätt: Gud gifver stundom rätt åt dem, som världen kallar dårar.

Jag tror, att för att älska djupt måste man hafva varit mycket ensam — ensam i själen. Dessa, som plottra bort sina hjärtan, som gifva åt hvar och en sina blickar, sina leenden — huru fattiga måste icke de stå, när kärleken en gång kommer och kräfver af dem det bästa de äga. De hafva ingen sparad skatt, ingen gömma i sin själ, fylld af drömmar och ömhet. — Hvarje konstnär vet, att inom konsten måste man för att nå storhet och helhet vara redo

att offra det, som mindre är. Är det icke på samma sätt med den lifvets stora konst, som kallas att älska? —

Det är väl sorgligt att vara allena — de, som äro lyckliga nog att äga själförtroende, kunna icke veta, huru det känns att misstro sig själf allt ifrån barndomen, att föreställa sig, att man aldrig skall kunna blifva älskad af någon. Men likväl — dessa lyckliga, som känna sig vissa om att öfverallt vara välkomna, skola aldrig på samma öfverväldigande sätt som skygga försagda hjärtan kunna känna den omätliga lyckan af att blifva älskad.

Ensam blir väl alltid den, åt hvilken Gud har gifvit en hemlighet: han kan ej helt förtro sig åt någon. Ut i öknens stillhet sände Gud i fordna dagar dem, som skulle beredas till att bära Hans vilja ut ibland folket; än i dag omgärdar Han med enslighet den själ, som Han lägger ett värf uppå. — Jag vet väl, hvad det är som Herren äskar af mig: icke skedde undret för min skull, utan på det att många skulle därpå hafva tröst och på det att Hans namn skall varda prisadt. Det kan väl blifva till hugnad för många att höra, att Herren ännu förbarmar sig öfver de bedröfvade hjärtan, att Han sänder sina änglar till dem, som gråta i

det fördolda. Och jag vet, att när tiden är inne, måste jag för världen förtälja det under, som Gud har gjort med mig. Människorna skola le, mitt hjärta skall blöda af deras spefulla ord — ack, huru grymma kunna icke människorna vara! — men jag måste göra det som Gud kräfver af mig.»

Elma steg upp, gick bort till ett hörn af ateliern och drog fram en tafla, hvilken, inhöljd i en duk, stått dold bakom en del studier och ramar.

»För dig, lilla vän», sade hon, »för dig, hvars varma vänskap varit mig under dessa sista år en större tröst än jag kan säga, vill jag visa, huru jag återgifvit det underbara, som blef en vändpunkt i mitt lif.»

Hon aftog täckelset och ställde taflan framför sin vän. Denna såg länge på den under tystnad.

»Denna får du aldrig ställa ut, Elma», sade hon till sist med sakta och bäfvande röst. »Det kan du icke vilja! Den är icke gjord att visas för världen.»

Elma teg.

»Du får icke göra det», upprepade Gerda nästan häftigt. »Det är väl det bästa du gjort, men sitt allra heligaste bör man dock icke gifva åt människors blickar. Tänk på de tvifvel-

sjuka, som skola håna, och de tanklösa, som skola le med dem!»

»Tror du, att jag gör det gärna?» sade Elma sorgset. »Tror du, att det skall bli mig lätt? — Men jag vet, att det är Guds vilja. Icke var det för min skull, som undret skedde — huru skulle jag väl varit detta värdig? — utan det var för att därigenom skulle till många komma ljus i mörkret. Men, min Gud, min Gud, hvilket tungt värf har Du icke lagt uppå mig! — Det finnes en gammal sägen om en kvinna, hvilken, emedan hennes grymme make sagt, att endast på sådant villkor skulle en till undergång dömd stad förskonas, red ohöljd genom stadens gator. Kan detta ha varit svårare, kan det ha känts värre än att för kalla, nyfikna blickar lägga fram sitt hjärtas heligaste känslor, sin innersta hemlighet? O min Gud, kan det ha varit värre?»

Efter en stund tillade hon med lugnare stämma: »Jag tror icke, att sedan jag visat för världen denna tafra, jag kommer att måla något mer. Det är väl blott ett jag har att säga världen: att det ännu finnes hjärtan, till hvilka kärleken kommer såsom en himmelens ljungeld, upptändande en flamma, som skall brinna genom evigheten. Och ännu detta: att

än i dag förbarnar sig Gud öfver de bedröfvade hjärtan och sänder sina änglar till att hugsvala dem. Därför må ingen förtvifla, ty det som för människor synes vara omöjligt, det är möjligt för Gud. —

Det tyckes mig, att hvad vår tid främst af allt behöfver, det är att återfå tron på kärleken: att mannen återfår tron på kvinnan och kvinnan sin tro på mannen. Tror man på den man älskar, så har man icke långt kvar till tron på Gud.

Hvar och en, som djupt älskar en människa, undfår förmågan att se henne på samma sätt, som hon ses af Gud. Ty Han, för hvilken tusen år äro såsom en dag, ser oss redan nu sådana, som vi i tidernas fullbordan skola varda. Så ock kärleken: brister och ofullkomligheter ser han omgjutna af den vardande fullkomlighetens ljusa glans. Därför, när det gäller att döma om en människa, har kärleken rätt och hela världen orätt. Därför är det ej heller sant, det som de kloka och förnumstiga säga: att det skimmer, med hvilket kärleken omgifver den älskade, bleknar och försvinner med åren. Är kärleken af den rätta halten, så skall denna strålgans växa och icke förminskas, ty den är

icke något bedrägligt bländverk utan utstrålingen af en djup och evig sanning.

För den, som en gång fått denna syn på en människa, kan världen aldrig mera synas tom och kall eller lifvet meningslöst.

Den är icke afgudadyrkan, denna tillbedjan som finnes i all sann kärlek: hos hvarje människa finnes en gnista af den Eviges ande — en gnista, som vi icke urskilja klart annat än hos den vi älska — och det är detta återsken af gudomligheten, som vi tillbedja.

Det är ock först genom att blifva älskade, som vi lära känna oss själfva: genom en instinkt förstå vi hvad den, som älskar oss, ser såsom hjärtpunkten i vårt väsen. Och därigenom blifva vi i stånd att se vår egen själ såsom ett helt och icke blott styckevis. —

Om ock människorna först skola göra spe af det jag måste berätta dem, så skall det väl komma den dag, då de icke mera skola kunna tvifla. När allt det blifvit uppfyllt, som vardt mig bebådadt af Herren, då skola de ej mer kunna förneka, och ingen, som vill se sanningen, skall kunna tvifla på att det finnes ett lif bortom och utöfver detta jordiska och synliga. Att härutinnan få vara ett Guds redskap, att få bringa en stråle af ljus till betungade hjärtan

— det må väl vara värdt, att man därför lider mycken smälek.

Och dock bäfvar jag tillbaka, när jag blott tänker på det jag måste göra. — Ack, när man pinas af hvar hårdt ord, af hvar ovänlig blick såsom af ett svidande piskslag, då är man icke gjord för att trotsa världen. —

Underligt ändå detta, att hur mycket man än må frukta för att blotta sitt innersta, så har man på samma gång, så snart man har en konstnårs själ, ett obetvingligt behof att visa sig sådan man verkligen är. Somliga mena, att konst är att på något sätt göra sig till; jag tror, att det, som gör oss till konstnärer, det är först och främst behofvet af att vara sanna, af att göra klart inför oss själfva och inför världen hvad som för oss är lifvets djupaste mening —. Om det icke än mer är förmågan att lida — —.»

* * *

Några år ha förrunnit.

Det är en stjärnljus natt; en man och en kvinna stå bredvid hvarandra på en balkong, blickande ut öfver hafvet, hvars vågor sakta häfva sig emot stranden; i bakgrundens dunkel

skönjas några höga almar, som långsamt vagga för vinden.

»Hvad tänker du på, Elma?»

»Jag tänker på att det var underligt, att du strax skulle hålla af mig. Hvarför gjorde du det? Såg du hvad ingen annan sett: att jag kunde älska? Jag tänker ofta, att detta är det enda, som gör mig värd att lefva — det finnes så mycket ondt inom mig, mera än du tror. —

Det var ändå märkvärdigt, att du skulle bry dig om mig strax. Jag hade ändå en hatt, som missklädde mig, så att för utseendet var det då inte! Och där var en annan flicka med på ångbåten, som såg riktigt bra ut och var glad och treflig — just en sådan flicka, som herrar bruka tycka om. Jag minns, att jag var förvånad öfver att du ej brydde dig om henne. Ingen man i världen, utom du, skulle ha gett mig en blick, när den flickan var närvarande.»

Hon lyfte hufvudet och såg tankfullt upp emot stjärnorna.

»Jag är ändå glad», sade hon begrundande, »jag är glad åt att jag hade den där fula hatten på mig. Den gör mig viss på hvad jag alltid trott: att vi två måste ha mötts förut i ett an-

nat lif. Ja, du skall inte skratta: det är jag alldeles säker på, att du icke så genast skulle ha tyckt om mig — du, som varit så vida omkring och sett alla länders kvinnor —, om där ej emellan oss två varit ett hemlighetsfullt band, därför att vi älskat hvarandra i ett föregående lif.

Många gånger har jag undrat, hur det då var: om vi måste lida lika mycket, längta lika mycket som här, innan vi till sist funno hvarandra. Jag skall hviska till dig, huru jag brukar drömma att det då var: du var en romare, prokonsul i någon orientalisk provins, och jag var din slafvinna af någon nordisk stam — skygg och vild, kommen från de stora skogarna — men slutande med att älska min herre och vara lycklig öfver min fångenskap. Se, därför är det, som jag är litet rädd för dig ibland, darande inför dig som för en härskare.

Kanske hade jag också den lyckan att få dö för dig, räddande dig från någon fara. Det måste vara en stor glädje att få dö för den man älskar. Eller kanske har döden träffat oss båda på en gång, och det, som plägar vara människornas fasa, har blifvit oss ljuft, därför att vi ledo det tillsammans.

Detta är hvad jag drömt, detta är hvad

jag har sagt dig i mina taflor. Alltid talade jag till dig i mitt hjärta, när jag arbetade. Du var långt borta, jag visste, att du icke skulle se mina taflor; därför vågade jag i dem uttala det, som jag dolt så länge.

Hvad jag längtade efter dig alla dessa år, hvad jag sörjde! Jag fruktar, att människor stundom funno mig underlig. Ty mitt hjärta var borta öfver hafvet, och mina tankar voro sällan hos den jag talade med. Ännu efter det jag fått Guds löfte om att återse dig, hvilka mörka, tunga dagar, då ångesten uppfyllde min själ och lade som ett töcken för mina ögon! Då hade jag blott en önskan: att fly långt, långt bort ifrån människor för att vara allena med Gud och min smärta. —

Men det var andra dagar, då jag var uppfylld af jubel, af tack för den lycka, som väntade mig. Då undrade jag, när jag såg tungsinta ansikten: se de då icke, tänkte jag, att världen är vacker och lifvet skönt och att Gud är barmhärtig emot människors barn?

Ibland har jag tänkt, att det kanske var en synd att älska dig så högt. Men nu förstår jag, att huru högt vi än må älska en människa: detta innersta af vår själ, till hvilket ingen människa når, det äger dock Gud allena. Men

detta är vägen, som den Evige — alltings ursprung och alltings mål — har förelagt oss: för att lära oss bättre älska Honom måste vi älska människorna och mest den, som låter oss klarast skönja det gudomliga i människan. Gud är målet — Han som är oss nära och dock fjärran —, men den långa, långa vägen till fullkomningen — kanske genom hundra lif — hvem förmår vandra den allena? Man och kvinna har Han skapat oss, att vi måtte, stödjande hvarandra, vandra fram till Honom. —

Jag vet, att jag blir bättre, när jag är samman med dig, ty du tror mig vara bättre, än jag är, och jag blyges att ej vara sådan du tror mig. —

En dag skall komma, o min älskade, då vi skola skiljas af döden. Men hvad än må vänta oss där bortom, till hvilken af vår Faders många boningar vi må blifva förda, det veta vi, att vi skola återfinna hvarandra. Kanske skola vi åter hafva mycket att lida, kanske måste vi länge bida och längta. Men det hafva vi sett, att intet kan i längden skilja två själar, hvilka dragas till hvarandra af allt de äga djupt och heligt, af allt de hafva starkt och innerligt. Ty Herren Gud själf beskyddar dem. —

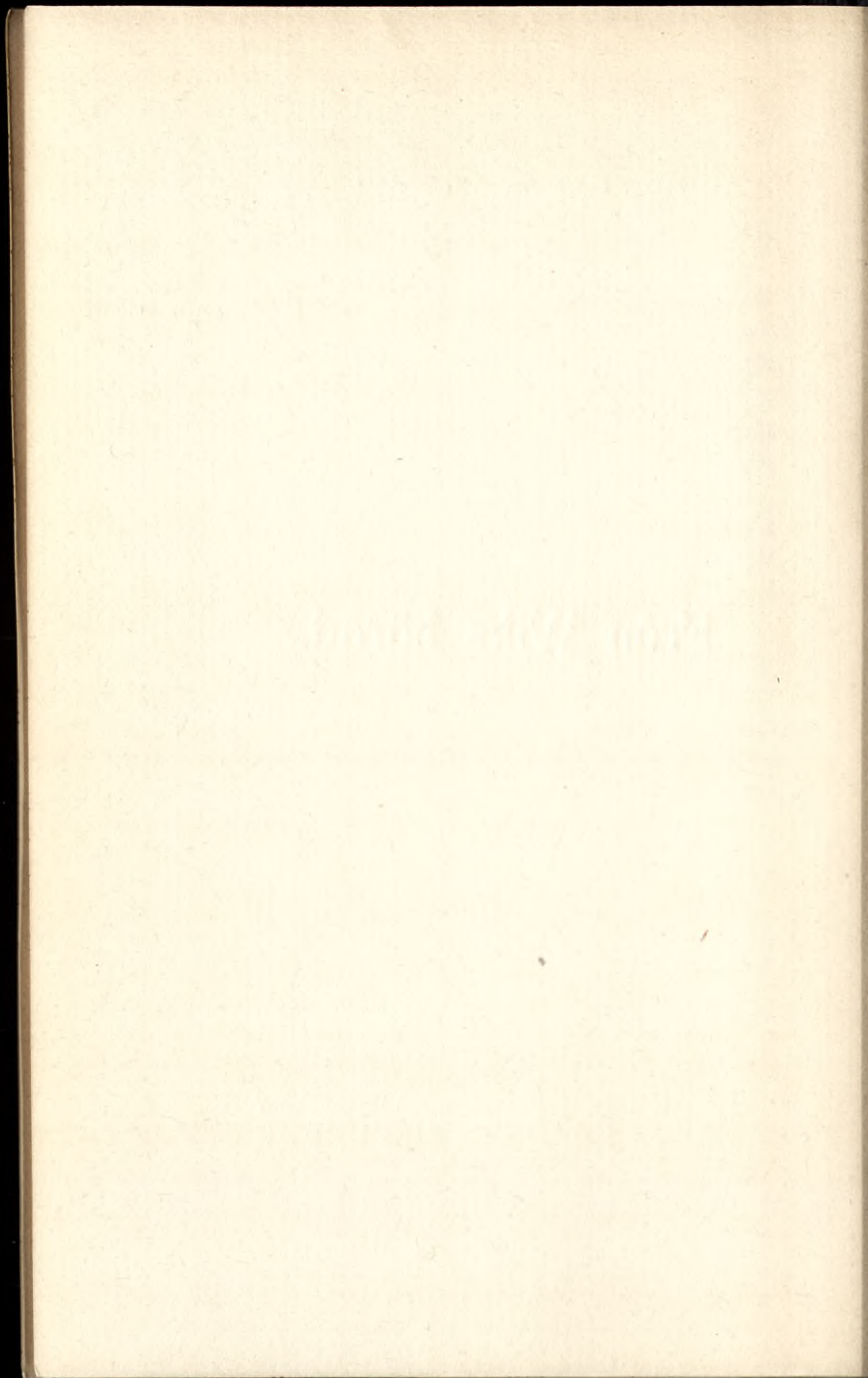
Vi två, vi höra samman genom alla tider och genom evigheten.

Ibland när jag tänker på detta, att döden skall skilja oss åt, då synes det mig knappast mera som en sorg — blott som ett steg framåt på vägen. Ty så länge ännu jorden är full af lidande — ja, så länge det ännu finnes en enda själ, som lider — huru skulle väl någon människa förmå att känna glädjen helt? Därför, midt i lyckans solsken vänder sig hjärtat dock med tyst och ständig trånad hän emot den fullkomningens dag, då all världen hvilar i det eviga ljuset och då Gud är allt i alla.»

— — — — —

De eviga stjärnorna glänste tysta öfver deras hufvud, det omätliga hafvet låg blankt och orörligt vid deras fötter; dess rastlösa strider, dess ändlösa klagan hade för några ögonblick domnat hän i en drömmande, lycklig ro.

Från Wiks härad.

I.

Hennes nåd Ehrenpreus.

På den tiden, då våra farmödrar voro unga, såg det i Wiks härad annorlunda ut än nu. De gamla herrgårdarna, hvilkas hvitgula murar och branta tak skymta fram emellan lummiga löfmassor vid stränderna af täcka insjöar och långsmala hafsvikar — dessa gamla herresäten, som nu till största delen ägas af bönder eller stå öde, voro då alla bebodda, och där kunde råda ett lif som var lustigt nog. Där bodde folk som tyckte om gästabud och inte sågo så noga på pengarna utan läto dem rinna mellan fingrarna. Ingen ville vara sämre än den andre, och festerna följde tätt på hvarann, i synnerhet vid juletid. Då kunde man

åka tre, fyra mil för att vara med om en bal, dansa tills klockan blef sju och den gråa vintermorgonen grydde och så sätta sig i släden igen för att fortsätta direkt till ett gästabad på någon annan herrgård.

Somliga af dessa gamla herresäten ha ännu en källarvåning med tjocka murar och tunga hvalf, där man kan finna rostiga järnringar, vid hvilka fångar i forna dagar försmäktat; ett och annat har en bottenvåning ännu kvarstående från Sturarnes tid. På Sturarnes tid var Wiks härad redan betydande, och herr Sten Svanteson hade där en sätesgård — det vet hvarje Wikshäradsbo och är stolt öfver sin bygds gamla kultur. Senare tider ha byggt på de gamla murarna, rifvit ned och ändrat mycket: uppfört altaner, burna af refflade pelare med korintiska kapital, och ersatt brutna, mossiga tegeltak med tjärade plåttak. Men den ålderdomliga prägeln har knappast på någon af gårdarna gått helt förlorad; om ej annat, så finnas dock de tätta, lum-miga lindalléerna kvar och de gamla trädgårdarna med knotiga äpple- och päronträd och balsaminer och ringblommor och aklejer.

Det var underligt folk som bodde på en hel del af dessa gamla herregårdar på den tiden jag talar om. Där var gamla greffin-

nan Charlotte som bodde allena på Toreby, och som allmänt kallades »Charlottan»: hon var så besynnerlig och hade så stygga, svarta ögon, att små flickor, som i bahytter och mame-lucker kommo på visit med sina mödrar, bafvade redan när de åkte upp för allén och ryste, när de stodo inför de genomträngande ögonen och nego så djupt de förmådde. Där var friherrinnan på Edesta, som hade en sällsam sjukdom hvilken gjorde att hon stundom med ens blef brinnande het; när hon då i smällkalla vintern var ute och åkte, kunde hon draga af sig sina små saffianskor och kasta dem långt bort, så att den beskedlige kammarherren fick stiga ur släden och springa och plocka upp dem. Henne kunde det hända, att när kammarjungfrun redde hennes hår och hon i spegeln såg att flickan var blomstrande och ung, medan hon själf var gul och mörk i hyn, hon ref henne med sina naglar i ansiktet och skrek: »Hur vågar du ha vackrare hy än jag?» Hon hade utländskt blod i sig, den friherrinnan, tattarblod, menade bondfolket — det var det enda som kunde förklara hennes konstigheter. Så var där den myndiga lagmanskan på Rinkesta, som alltid hade varsel af sin man, när han skulle komma hem. Och godt kunde det vara, ty det hände

ibland om kvällarna, när lagmannen varit hos en vän och tagit sig några glas, som han ej ogärna gjorde, att uppe vid grindstugan sutto lagmannen och kusken, båda sofvande, medan hästarna, tåligt väntande, stodo framför den stängda grinden. Men det kände lagmanskan på sig, och så skickade hon betjänten ut i mörkret att taga reda på hela sällskapet. Dagen efter såg lagmannen något betryckt ut och hans mun var än snedare än vanligt. »Blek som ett lik och slak som en klut», sade lagmanskan — hon sparade just icke mannen.

Men underligast af alla voro kanske de båda gamla systrarna på Svennerum.

Svennerum är ett af de äldsta herresätena i trakten; det byggdes på en tid, då man var angelägen om att lägga gårdarna så, att ryssen, då han härjade utefter kusten, ej alltför lätt skulle uppdaga dem. Därför ligger det en half mil från den långa inskjutande hafsviken på en låg, sank plats emellan ett par skogiga åsar. Det är ett dystert läge, och dyster är ock själfva byggnaden: ett stort, tungt hus med fönstren sittande långt ifrån hvarann och med en huggen grå stenportal. Sex höga, mörka popplar stå i en rad framför huset och göra det mörkt i de rum, som vetta åt gårdssidan. Midt på den

runda gräsplanen, kring hvilken man svänger, då man åker uppför gården, står på en låg stenpedestal en stor, tom urna af svart gjutjärn, — i hvilken det väl varit meningen att blommor skulle planteras — och kring dess fot höja sig några brandröda liljor med mörkgröna, spetsiga blad.

Det var hennes nåd Ehrenpreus som ägde gården, hvilken hon ärft efter sin salig man, kaptenen; hennes nåd Apelstubbe, hvilken var änka efter en protokollseker, bodde hos sin syster en smula på nåder. Hennes nåd Ehrenpreus skötte själf sin egendom, endast biträdd af en rättare; man kunde få se henne gå omkring och öfvervaka arbetet på gården, klädd i stora stöflar och med en kort pipa i munnen.

På kvällarna sutto de gamla nåderna tillsammans i den stora stenförstugan en trappa upp. Där stodo några högkarmade stolar och ett stort ekbord; på väggarna hängde gamla lampetter af drifvet tenn, på hvilka voro framställda bilder ur bibliska historien och hvilka antagligen förr hade hängt i någon kyrka. Inne i den stora salongen, där alla familjeporträten hängde, sutto systrarna nästan aldrig; hennes nåd Ehrenpreus visade en tydlig motvilja för det rummet. Och af de öfriga rummen i den

stora byggnaden voro de flesta till följd af sitt förfallna tillstånd obeboeliga och stodo tillbom-made; det var väl därför som förstugan valts till hvardagsrum.

Om aftnarna, när där kändes fuktigt och kallt och talgljusen i de gamla tennlampetterna glimmade matt, hände det ej sällan, att hennes nåd Ehrenpreus befallde betjanten att taga fram den stora ostindiska bålen jämte socker och citron, arrack och varmt vatten. Och så begynte hon brygga bål. Hennes nåd Apelstubbe blef alltid på det lifligaste intresserad, när ingredienserna till den välsmakande drycken buros in: hennes lilla spetsiga, skrynkliga ansikte lyste upp, och hon erbjöd sig ifrigt att hjälpa till. Men hennes nåd Ehrenpreus förklarade afvisande, att syster Euphrosyne, som bara varit gift med en liten torr protokollssekte, inte förstod sig på den här saken. Hon ville brygga ensam och tillät inte ens syster Euphrosyne att hålla det varma vattnet på sockret för att få det att smälta.

Därför var hennes nåd Apelstubbe regelbundet på ett något syrligt humör, när hon till sist fick smaka brygden, och hon underlät icke att gifva sin syster åtskilliga pikar, särskildt för hennes oförnekliga brist på måtta

med afseende på den starka och söta drycken. Allt efter som njutandet af denna samma upplifvande dryck ingaf hennes nåd Apelstubbe mera djärfhet, blefvo hennes angrepp mera oförtäckta.

»Du super, Beate-Jacqueline, du super», kunde hon till slut utbrista med gäll stämma och häftiga ruskningar på hufvudet. »Du vet, att du gör det!»

»Ja, jag super», svarade hennes nåd Ehrenpreus lugnt med sin djupa och grofva stämma, »men du ljuger, du Euphrosyne, och det är värre det.»

Och Euphrosyne, som några gånger blifvit beträdd med ej fullt korrekta uppgifter, blef röd öfver hela ansiktet och mumlade något vredgadt till svar.

De voro icke något uppbyggligt exempel för gårdsfolket och för trakten, dessa de gamla nådernas dryckeslag, och sanningen är, att de väckte rätt mycken förargelse. Till sist beslöt sig, efter mycken tvekan, prästen i församlingen för att göra ett besök på Svennerum och gifva dess ägarinna en allvarlig och kristlig förmaning att taga sig till vara för sådant som väckte allmän anstöt.

Det var en mulen och blåsig september-

afton som komministern i Wiksbro annexförsamling begaf sig till Svennerum för att hålla sitt lilla förmaningstal. Hennes nåd Ehrenpreus — allena för tillfället — tog emot honom i den stora stenhallen.

»Han kan sitta där», sade hon, pekande på en stol.

Komministern satte sig och började, icke utan rätt mycket fruktan för den manhaftiga frun, att något sväfvande på målet andraga sitt ärende.

»Han menar, att jag super», afbröt hennes nåd Ehrenpreus de försiktiga omskrifningarna.

»Hm — det — det sade jag inte», stammade prästen.

»Men han menade det», sade hans värdinna. »Och det är sant: jag super också. Men vet han hvarför? Jag skall tala om det för honom. Kom med!»

Hon reste sig, något tungt och ovigt i anseende till sin fetma, ur den gamla länstolen, gick rakt emot stora salongen, öppnade dubbeldörrarna och trädde in. Prästen följde henne undrande.

Stora salongen sträckte sig tvärs igenom byggnaden och hade fönster både åt gårdssidan och åt trädgården, bortom hvilken man skym-

tade en vik af en liten insjö. Den hade tunga bronsbeslagna mahognimöbler från århundradets första år, och på väggarna en rad af mörknade familjeporträtt.

Hennes nåd Ehrenpreus gick fram till en bild, som hängde emellan de båda fönstren åt gårdsidan. Det var ett knästycke, framställande en krigare i sextonhundra-talets dräkt med kyller och spetskrage; ansiktet var hårdt med starkt utvecklad nederdel, håret föll ned i pannan öfver ett par bistra ögon med buskiga bryn.

»Han däruppe», sade hennes nåd Ehrenpreus, »var den generalen, som byggde om Svennerum. Han var med i trettiåriga kriget, och det sades nog, att han inte var blöthjärtad därute. Men de egentliga historierna om honom äro från den tid då han efter krigets slut bodde här på Svennerum. Då hände det sig en gång, att en flicka i Grantorpet, tvärs öfver sjön här, en dotter till torparen, fick sig ett barn. I hemlighet vardt det lilla kräket födt, och i hemlighet vardt dess lif utsläckt, så att det skulle väl inte just ha varit någon som vetat därom, om inte flickstackarn blifvit alldeles ifrån sig och själf gått och talat om eländet. Hon gick i några dagar omkring i bygden med feberheta ögon och allehanda underligt tal, af hvilket

framgick, att det var barnets fader, som med egna händer strypt den lille. Hvem fadern var yppade hon dock icke; ehuru annars förståndet var borta, tycktes hon dock af något skäl, af fruktan måhända, ej vilja uppenbara detta. Så tog febern öfverhand, och hon lade sig att dö. Det blef mycket tal om detta i bygden, och alla mente, att nog borde man söka få inför domstol den usling som bar skulden för två lif. Men hvem fadern var, visste man som sagdt alls icke. Man gick någon tid och gissade hit och dit. Så med ens började det sägas — ingen visste hvar ryktet kom ifrån —, att det var soldaten Frans som varit barnets fader och mördare. Frans hade i många år varit generalens tjänare ute i kriget och hade nu ett litet torp under Svennerum. Ja, Frans han nekade egentligen icke till saken, han så godt som medgaf den, när folk ansatte honom. Och därför när det blef rättegång, var det flera vittnen som kunde intyga, att Frans bekämt alltihop. Det var generalen själf som satt som ordförande i rätten, — om det var för att Frans var soldat, så att det var en sorts krigsrätt, eller om generalen efter sin hemkomst hade blifvit lagman här i häradet, det vet jag inte. Men allt nog,

det var generalen som afkunnade domen och den lydde på fästning i tio år.

När Frans fördes ut ur domsalen, var han inte ledsen och förkrossad, som en annan stackare skulle ha varit, som fått dom på att ha det drygt i tio år. Han var ond. Han sade högt till knektarna som förde honom, ja, så högt, att det var andra ock som hörde det, att nu skulle han allt låta folk veta ändå hvem som begått brottet. Han hade varit enfaldig, som tagit på sig dådet för att tjäna en annan, han hade bort förstå, att höga herrars löften äro ej att lita på. Inget straff att tala om skulle han få, hade det sagts, bara några månader och så en bra summa pengar när han kom ut. Men hvad godt hade man af pengar — om man nu också verkligen fick dem till slut — sedan man i tio år suttit och möglat i källrarna i Kalmar slott! —

Det kom på något sätt till generalens öron hvad fången hade sagt. Samma kväll gjorde generalen ett besök hos sin gamle tjänare i häktet. Nästa morgon blef soldaten Frans funnen död i sitt fängelse, hängande i en spik i väggen. Det hette, att han själf beröfvat sig lifvet af ånger och för att undgå straffet. Men det var inte mer än en mening i bygden om saken: att det

var generalen, som strypt Frans och hängtt upp honom på väggen, på det att han ej skulle yppa, att generalen bar skulden för Grantorps-Brittas olycka och varit hennes barns bane-man.

Men generalen var en mäktig herre, och det var ingen som djärfdes anklaga honom. Utan han satt i ro till sin död på Svennerum och sågs hvar söndag i sin bänk i Wiksbro kyrka, och det var ingen präst som fann sig föranlåten att komma upp på Svennerum och hålla en enskild straffpredikan för honom — efter hvad jag hört åtminstone, herr pastor!

Men vid hans död säges det ha gått rätt underligt till. Han satt här i salongen och drack sitt öl ur den stora sillverkannen, som står där på bordet under hans porträtt och som väl blifvit röfvad i någon kyrka nere i Tyskland, tänker jag. Då står plötsligt inför honom en skepnad — det är soldaten Frans, blåblek, med ett rep om halsen, — och vid handen leder han en liten pilt, som bara har ett stycke lärft svept om sig. Och de vinka båda åt generalen. Och han reser sig upp med stela, stirrande ögon, medan håret står rakt upp på hans hjässa. Och det är som om han måste följa dem, när de vinka. De

gå före honom ut i den stora stenförstugan, utför den branta stentrappan — men han har inte gått mer än ett par steg utför, förrän han slinter och faller nedför trappan och bryter nacken — —

Ja, ser pastorn, nu var det ju så, att han hade öl i hufvudet och var gammal och styf i lederna, och trappan är svår och brant, det kan hvar och en se, och hvad det beträffar, att han skulle ha sett soldaten Frans och den lille pilten, så kunde han ju aldrig hinna tala om för någon människa hvad han såg i det sista, så inte vet jag hur folk, som berättat detta, ha fått reda på saken. Men hur det nu än är med det, så är det visst och sant, att generalen inte fått någon ro i sin graf. Hon som före mig var fru på Svennerum, min salig mans faster, en liten ängslig varelse, som aldrig ville lägga bort att pudra sitt hår och som brukade sitta och klinka på klaveret här, — hon plägade berätta för mig hur hon ibland, när hon satt här i skymningen och spelade, såg generalen stiga ur ramen och komma fram till klaveret och ställa sig och se på henne med sina dystra, hårda ögon. — Åhja, det är allt mer än en som sett honom. — Själf sitter jag aldrig här i salongen, men det händer ibland

om aftnarna, när jag är därute i hallen, att jag hör tunga steg inifrån salongen och rasslandet af vapen, och då flyga dörrarna upp af sig själva, och generalen står framför mig — Och så går han nedför trappan, två trappsteg blott, aldrig mera, och så vänder han sig om och vinkar åt mig — »

Hennes nåd Ehrenpreus tystnade ett ögonblick. Pastorn hade blifvit helt blek, där han stod och stirrade uppåt porträttet. De voro så underligt lefvande, dessa ögon, midt i sin bistra, stela hårdhet. Genom fönstren såg man de höga, knotiga popplarna, hvilka suckande böjde sig för blåsten.

Hennes nåd fortsatte:

»Det där blir man just intet så glad af, ser pastorn. Och därför behöfver man ta sig ett glas ibland för att hålla humöret uppe.

Se, det är olika med sådant där: somliga människor tåla inte vid det, fast de annars inte äro rädda, och andra kalla det bara skrock och bry sig inte om det, fast de annars äro skrala nog. Kaptenen, min salig man — han var nu, oss emellan sagdt, en riktig strunt — fast jag ju aldrig skulle vilja erkänna det för syster min, som bara varit gift med en liten pennfäktare — jo, kaptenen, ser pastorn, han

brukade lysa om kvällen under sängen för att se efter, att där inte fanns några tjuvar, och han tordes aldrig gå igenom en hage, där det fanns kreatur. Men han brydde sig inte ett spår om generalen, sade att det var bara inbillning, om någon menade sig ha sett honom, och kunde gå hitin ensam i mörkret. Och jag, ser pastorn, jag är inte rädd för tjuvar, för jag tror nog jag skulle kunna ta ett par stycken i kragen, och jag kan gå förbi den stora tjuren på två stegs afstånd, men jag skulle inte vilja sitta här allena i stora salongen en kväll! Det är kusligt nog i förstugan, när han kommer ditut! — Och därför, ser pastorn, får jag lof att ta mig ett glas ibland. Då blir jag munter och kan skratta åt syster Euphrosyne, som sitter där och gnäller, och då tänker jag inte en smula på generalen — —»

Pastorn var illa till mods, och hur det var kunde han ej komma sig för med några förmaningar hvarken nu eller senare.

Året därpå hade det kommit en ny komminister till församlingen. Det var en ung man med stränga åsikter och mycket nit, och han föresatte sig snart, att han skulle begifva sig till Svennerum och hålla ett allvarligt strafftal för den gamla frun för hennes förargelseväckande

lefnadssätt — helst som hon aldrig visade sig i kyrkan och som skäl därför plägade ange, att hon i alla fall visste precis hvad präster brukade säga.

Men den nye pastorn fick aldrig tillfälle att hålla sitt tal.

En afton, hade det åter kommit till tvist mellan de båda systrarna på Svennerum, och hennes nåd Apelstubbe hade förtörnad dragit sig tillbaka till sitt rum, medan hennes nåd Ehrenpreus satt allena kvar vid sin bål. En stund senare hördes ett hest, förfäradt rop från hallen och strax därpå ett tungt fall. Tjänarna, som skyndade till, funno hennes nåd Ehrenpreus liggande ett stycke nere i stentrappan — hon hade brutit nacken af sig. —

Från så godt som alla herrgårdarna i Wikshärad hade man följande söndag infunnit sig för att bevista öfverlämnandet till grafvens ro af gamla hennes nåd Ehrenpreus' jordiska kvarlevor. Och Svennerums talrika underhafvande hade också jämte gårdens tjänare mangrant infunnit sig. Det hade väckt rätt mycken undran, att samlingen skulle ske icke inne i Wiksbro åldriga lilla kyrka utan där utanför vid själfva den Ehrenpreus'ska familjegravnen, som låg strax i öster om kyrkans kor.

Direkte till gravnen fördes kistan. Och prä-

sten steg fram, med ett strängt och beslutsamt drag i sitt ansikte.

Knappt hade han börjat ceremonien, förr än det gick liksom ett sus af förfaran igenom församlingen. Detta var ju icke den vanliga begrafningsritualen: det var den som begagnades för själfspillingar och för dem som uppenbarligen dött midt i sina synder, utan ånger och bot — —

Lilla hennes nåd Apelstubbe, som dock af pastorn blifvit förberedd på detta, sjönk alldeles ihop och började högljudt och förtvifladt snyfta. Och en djup beklämning betog alla de tillstädesvarande.

Den korta ceremonien var snart slut, och långsamt begåfvo sig begrafningsgästerna bort, uppåt mot Svennerum. Ty begrafningsmiddag måste man ju ha i alla fall. Och lilla hennes nåd Apelstubbe fick lof att sitta och presidera vid bordet, snyftande, rödnäst och runkande med hufvudet.

Men de underhafvande och gårdsfolket dröjde ännu kvar vid den nyss igenkastade grafven. De tyckte det var bra hårdt, att deras gamla matmor inte hade fått en hederlig begrafning; det hade ju gått så fort, nästan inte varit någon begrafning alls. Och det var som om de

inte riktigt kunde besluta sig för att öfverge gamla hennes nåd än.

Så steg ur de halthögt hviskande grupperna Johansson, kusken, fram. I många år hade han kört för gamla hennes nåd, och han tyckte inte han ville gå ifrån henne utan ett afsked.

Han stod invid grafven och såg sig omkring med litet osäkra blickar.

»Ja, se jag ville bara säga dä», sade han långsamt och liksom trefvande, »att dä' va ändå allti någe' rejelt me' hennes nåd. Om dä' va så, att en körde opp på gården lite för sent eller annars slarfvade på någe' vis, så sa' ho' bara: Johansson ä' ett nöt, sa' ho'. Å dä' sa' ho' vänligt å hyggligt. Å iblann kunde ho' ju bli lite mera het, så te säjandes, å då kunde ho' säja; Johansson ä' ett sakramenskadt nöt! Men så va dä slut me dä, å ho kom inte efteråt å pikade och bråkade, som andra fruntimmer gör, utan dä va någe rejelt me' henne. Å hjälpsam va' ho' ifall man va' sjuk eller hade någe annat elände å gaf en engelskt salt å hva' man behöfde å va inte knusslig på någe' sätt. Så att — så att», han letade lite efter orden, i det han såg sig omkring, »ja, ajö då, go'a hennes nåd, å tack för mej!»

Det hördes ett litet gillande mummel bland

de tillstädesvarande, som om de alla tyckt, att Johansson uttalat hvad de tänkt. De gingo alla, i tur och ordning, fram till grafven och sade: »Adjö, go'a hennes nåd, å tack så mycke'!» Och därvid togo männen af sig mösan och bockade och kvinnorna nego djupt.

Sist af alla gick gamle Olsson, den kutryggige lille trädgårdsmästaren, fram. Det hade alltid rådt en viss antagonism emellan honom och Johansson, en rivalitet, som härledde sig af att de båda voro de äldsta på gården och hade intagit en sorts privilegierad ställning. Därför undrade nu somliga, då Olsson började harkla sig, om han möjligen ämnade i något afseende opponera sig emot Johanssons tal.

Men för en gång gaf Olsson sin gamle antagonist rätt.

»Ja, dä ä' nog så som Johansson säger», sade han eftertänksamt. »Dä va' någe rejält me' hennes nåd. Å pastorn må nu säga hva han vill, men dä' kan allt hända ändå, att vår Herre sätter värde på den saken!»

II.

Baronerna på Nääs.

De hade icke något godt rykte i Wiks härad, de båda baronerna på Nääs, far och son. Det var egentligen ingen i grannskapet som umgicks med dem, allt sedan den stackars unga friherrinnan dog. Men sanningen var nu också, att de alldeles icke sökte det umgänge de kunde få på traktens herresäten; det var annat slags sällskap, som roade dem.

Hvar gång det till den närbelägna lilla staden eller till den aflägsnare residensstaden kom ett skådespelareband eller ett cirkussällskap — ja, närpå om det så blott kom några lindansare och gycklare, åkte de båda baronerna strax in, lågo i flere dagar i staden, åsågo alla

prestationer och voro både bittida och sent samman med de kringresande komedianterna och upptågsmakarna. Detta hade redan länge varit deras vana, och sedan unga friherrinnan gått bort, hade de t. o. m. börjat bjuda dessa sällskap med sig ut till Nääs. Där lefdes det så i sus och dus i dagar och nätter. Och gamle baron, som var närmare sjuttio än sextio, var den värste, sades det.

Alla grannarna sade, att det var en synd och skam att draga sådant folk ut till det ståtliga gamla Nääs, och att nog voro baronerna där af en släkt, som var känd för sina konstiga infall, men sådana hade dock ej de förra varit. Och tjänstefolket på Nääs knotade ej heller litet öfver att de nödgades passa upp på sådant folk. Pigorna samlades om kvällarna i hushållerskans rum och kommo öfverens om att, fast de bara voro fattiga flickor från Österbyn och från torpen, så voro de dock ärliga och hederliga människor, och då var det hårdt att få lof att passa upp på mamseller, som hoppade igenom tunnband. Ty aldrig kunde de tro, att det var rättskaffens fruntimmer som hoppade igenom tunnband!

Mest ömkade sig dock alla öfver de små barnen. Ty unga friherrinnan hade, då hon

dog — och väl var det nog för henne, stackare, att hon fått gå bort ifrån eländet! — lämnat efter sig en liten flicka, som blott var fyra, fem år gammal och en gosse, som var några år äldre. Nu växte de båda barnen upp utan huld och vård annan än den som ägnades dem af tjänstefolket. Och att tänka sig att någon änkefru eller fröken skulle vilja komma för att se efter lilla Amelie, det var ju inte lönt; ty knappast skulle väl någon aktningsvärd dam vilja stanna länge på Nääs. Tidtals fanns där en informator för gossen. Men hur det var stannade informatorerna aldrig länge på Nääs. Och så kunde det gå långa tider, då Jan-Casimir inte hade någon lärare alls och glömde allt hvad han lärt. Något öfvergifvet och sorgset var det ock öfver de båda barnen, åtminstone öfver gossen, som hade sin mors svårmodiga ögon; flickan, som till det yttre var lik fadern, tycktes ock ha något af hans muntra, sorglösa sinne.

Då gossen — Jan-Casimir var hans namn — var tolf år gammal, beslöt hans tant, fru Märtha von Strelitz på Elseboda, att dock göra ännu en ansträngning för att få kusin Melcher att taga räson. Många gånger hade hon bedt honom skicka gossen till skolan i residensstaden;

många gånger hade han lofvat tänka på saken, men med sin gränslösa sorglöshet och oföretagsamhet i allt, som ej beträffade nöjen, hade han låtit det därvid bero. Nu hade fru Märtha ett nytt förslag. Hon bad kusin Melcher att få taga båda barnen hem till sig och tillsvare sörja för deras uppfostran; hon hade ju många själf, så att Jan-Casimir och Amelie skulle få sällskap, som de väl kunde behöfva.

Hvad Jan-Casimir beträffade, sade baron Melcher bestämdt nej. Han tycktes på sitt själfviska sätt vara ganska fäst vid gossen, tyckte om att ha honom med på sina ridter, var stolt öfver att pysen redan var en skicklig och säker liten ryttare och förklarade, att han ämnade uppfostra honom till en duktig karl, som i en framtid kunde sköta Nääs, och för det erfordrades inte mycket boklärdom. Men att lilla Amelie möjligen kunde behöfva få någon annan handledning än tjänstefolkets, tycktes han inse och medgaf till sist, att fru Märtha skulle få taga henne med till Elseboda.

Men då lilla Amelie fick veta, att hon skulle bort från Nääs och skiljas från Jan-Casimir, brast hon ut i en storm af snyftningar och tårar. Brodern hade varit hennes bästa vän, hade lekt med henne och med ett för en gosse af hans

ålder förvånande tålmod funnit sig i hennes nycker. Nej, hon ville inte fara bort, ville aldrig, aldrig skiljas från Jan-Casimir! Och hon tryckte sig gråtande intill honom, medan han, litet förlägen med sitt brådmoget allvarliga uttryck i ögonen, klappade henne på det ljuslockiga hufvudet.

Baron Melcher fann i denna scen en icke ovälkommen anledning att återtaga sitt medgifvande. Det vore ju tydligen en grymhet, förklarade han, att skilja de båda barnen åt. Lilla Amelie fann sig ju rätt väl ändå på Nääs, fast kusin Märtha tyckte det var så synd om henne! Och Jan-Casimir var verkligen så snäll emot henne — nästan som en mamma, kunde man säga — och hushållerskan, mamsell Östman, likaså. Åhja, det fick nog gå som det hittills gått. Längre fram, när flickan blefve större, så kunde han ju kanhända skicka henne till en pension, men det finge man se då —

Fru Märtha blef het.

»Ja, det är ju du, Melcher, som har att bestämma, eftersom du är flickans far, men det säger jag dig, att du gör orätt emot hennel! Hon skulle ju ha gråtit lite till att börja med, men det skulle snart ha gått öfver. Men om hon stannar här och växer upp bland det sällskap

du för hit, så kan det bli henne till evig skada, kom ihåg det, Melcher!»

Det var lite skarpa ord i barnens närvaro, det tyckte fru Märtha själf efteråt, men hon kunde inte hjälpa det, hon måste en gång sjunga ut. När hon med vredgad min satte sig upp i sitt väntande ekipage, trädde gamle baron, som nyss hemkommit från en ridt, ut från sina rum i västra flygeln. Han bugade sig med en elegans, som icke förnekade sig hos den gamle husarofficern.

»Nej se, min charmanta nièce hedrar oss med ett besök! Hvarför har man ej oftare nöjet att se min nådiga nièce här?»

»Åh, jag hoppar ju inte genom några tunnband, jag, så jag tänker att onkel Fredrik roar sig lika bra utan mig! — Kör hem Andersson!»

Baron Melcher hade icke utan skadeglädje sett fru Märtha fara sin väg med oförrättadt ärende. Men Jan-Casimir hade efter den dagen fått mycket att grubbla på.

Det kunde bli till evig skada för lilla Amelie, om hon inte komme bort, hade tant Märtha sagt. Jan-Casimir hade mycket förtroende för tant Märtha, hon var god och klok, hon visste nog hvad hon sade. Och att det inte var bra för lilla Amelie att ej ha någon sorts moderlig

omvårdnad, det kunde han ju godt förstå. Om nu inte han, Jan-Casimir, hade varit, skulle lilla Amelie ha fått komma till ett bättre och lyckligare hem. Det var han som var hindret, för att lilla syster skulle få det bra! Och hans mor hade dock, innan hon dog, förmanat honom att vara ett stöd för lilla syster.

Hur han grubblade, kom han blott till ett resultat: han själf måste bort, det var den enda utvägen —

Några dagar efter tant Märthas besök reste de båda baronerna på Nääs åter in till residensstaden. När de efter en vecka kommo tillbaka, hade de ett cirkussällskap med sig.

Bland detta sällskaps medlemmar var en herre, som cirkusdirektören på affischerna plögade beteckna som »den utomordentligt framstående jockey-ryttaren, herr Willibald». Denne cirkusryttare, som hade ett behagligt utseende och ett lugnt och vinnande sätt, föreföll att ha utgått från en icke obetydligt finare samhällskrets än den personer af hans yrke i allmänhet tillhöra; från det öfriga sällskapet höll han sig ock rätt mycket på afstånd. Han sades vara tysk men talade danska och kunde sålunda göra sig förstådd af de båda barnen på Nääs,

dem han tycktes vara road af och rätt mycket sysselsatte sig med.

En dag, då herr Willibald för att undgå ett stojande dryckeslag på slottet, begifvit sig ut på promenad, följande ån som, sedan den slingrat sig genom parken vid Nääs, fortsatte sitt lopp mellan gårderna, varseblef han Jan-Casimir, som satt vid några albuskar och blickade ned i strömmen. När gossen fick se främlingen, som han redan fäst sig vid, sprang han upp med ett rop af glädje. Det tycktes nästan, som om han hoppats att få träffa honom; han hade tydligen något på hjärtat. Efter en stund kom frågan. Trodde herr Willibald, som sett honom till häst och som berömt hans skicklighet i ridkonsten, att han skulle kunna — efter ännu något öfning förstås — bli nog skicklig att rida på en cirkus?

Willibald log, men vid en blick på gossens förlägna, upphettade ansikte förstod han att denne menade allvar. Och inom några minuter hade Jan-Casimir till sin nye vän förtrott sina sorger och planer: huru han ville begifva sig ut i världen, för att lilla syster skulle få det bra — och äfven därför att det vore så roligt att få komma ut, långt bort och pröfva äfventyr och faror. Det var tydligen jämte om-

tanken om systemen icke litet af gossars vanliga äfventyrlust — hvilken ju ock i hans släkt alltid gjort sig starkt gällande — som fört honom på dessa tankar.

Willibald gjorde först allvarliga försök att afvända gossen från dessa planer. Men Jan-Casimir försvarade dem med en ifver och lidelsefullhet, som hos den annars tystlåtna gossen föreföll öfverraskande: han hade tydligen satt in hela sitt hjärta på detta. Han hade med ens kommit till klarhet om att det var olidligt, ohållbart för både systemen och honom, det lif de nu förde. Han hade märkt, när han träffade sina jämnåriga, att de sågo ned på honom, därför att han ingenting visste, och som han var mycket stolt, hade han lidit djupt däraf. Den kringfarande främlingen var själf för mycket af en äfventyrare för att icke egentligen sympatisera med gossens lust att draga ut i världen; kanske blef han också genom de skäl Jan-Casimir med så mycken ifver framställde öfvertygad om att det vore en god sak både för honom och systemen, om han komme bort — det behöfde ju ej bli så länge, om ett år kunde han ju återvända. Kanske tänkte tysken också, att Jan-Casimir, då han så nödvändigt ville begifva sig bort, lätteligen skulle kunna

råka ut för en mindre pålitlig och välvillig person än han själf. Allt nog, den främmande cirkusryttaren lofvade Jan-Casimir att i hemlighet taga honom med, när han reste.

Det passade bra, att Willibald — som icke trufdes med de andra medlemmarna af sitt sällskap, liksom de ej heller trufdes med honom, enär de ansågo honom vara för »fin» — just kommit öfverens med sin direktör, att de skulle skiljas åt. Han hade redan bestämt sig för att tidigt nästa morgon åka in till närmaste lilla kuststad och där gå ombord på ett skepp, som stod i begrepp att afsegla till Danzig.

Följande morgon, när Anders, stallpojken, som inte var från trakten utan uppifrån Östergötland, i en liten schäs skjutsade »den fine cirkusherrn» — som han bland tjänstfolket på Nääs kallades — varseblef han vid vägkröken bortom logen till sin häpnad lille baron Jan-Casimir, som med ett knyte i handen sprang fram ur skogen, vinkade åt Anders att stanna, hoppade upp i vagnen och satte sig bredvid cirkusherrn.

»Jag åker med till staden, Anders», sade Jan-Casimir.

»Hä», sade Anders, gapande af förvåning. Men mera sade han ej. Jan-Casimir hade räknat ut, att det troligen skulle bli Östgöta-An-

ders, som blefve körsvennen, och hade för sin plans utförande litat på dennes utomordentliga flegma.

De kommo in till den lilla staden och körde ned till bryggan, där skeppet låg färdigt att afgå. Herr Willibald tog sin kappsäck och gick ombord. Jan-Casimir med sitt knyte i handen vände sig till Anders.

»Adjö, Anders», sade han. »Tag det här brevet hem till lilla Amelie. Jag reser med herr Willibald.»

Och så sprang han upp på landgången.

»Hä», sade Anders. Han satt kvar uppe i schäsen och stirrade efter lille baron, ända tills skeppet lagt ut —. Så klatschade han med sin pisktåt åt märren och for begrundande hem till Nääs, där han aflämnade brevet.

Lilla Amelie kunde ej läsa, men brevet upplästes för henne af mamsell Östman — under många utrop af häpnad. Det lydde sålunda:

Kära lilla syster! Du skall inte bli ledsen för att jag reser, du får det bättre nu. Pappa låter dig nog komma till tant Märtha nu och där har du alla kusinerna att leka med. Jag får det nog bra också, herr Willibald är snäll, och jag skall rida hela da-

garna och det blir roligt. När jag blir femton år, skall jag gå ut i kriget, jag tror inte man får komma med förr. Achilles var femton år, då han for ut i trojanska kriget, så att då får man komma ut i krig. När jag blir berömd, skall jag komma hem, och då låter nog pappa mig göra som jag vill och fara till Akademien och lära mig något. Du får ta alla mina leksaker, pilbågen kan du ge åt kusin Robert på Elseboda. Hälsa till pappa och farfar och mamsell Östman.

Din broder

Jan-Casimir.

Brevet lämnades af den uppskakade mamsell Östman till baron Melcher. Vredgad svor denne på att han snart skulle låta taga reda på flyktingen.

Men det var ej så lätt med den tidens kommunikationer att hinna upp ett par rymmare. Det gjordes en hel del ansträngningar, men då de flyende hunnit både anlända till Danzig och — utan att lämna spår efter sig — afresa från staden, innan något bref framkommit dit, så visade sig snart alla efterforskningar vara fåfänga.

Veckor gingo, månader och år gingo, och

intet hördes från Jan-Casimir. Han var borttappad ute i vimlet, försvunnen som en droppe i det stora människohafvet. Man vande sig småningom vid att tänka, att han var förlorad, troligen död. —

Baron Melchers sorglösa natur hade verkligen blifvit icke så litet uppskakad genom sonens försvinnande; han gjorde nu intet motstånd mot kusin Märthas förslag att taga lilla Amelie till Elseboda. Den lilla hade snart nog glömt sin sorg efter brodern, trufdes förträffligt bland skaran af sysslingar, de fleste äldre än hon och alla benägna för att skämma bort henne, och växte upp till en vacker och glad flicka. Då hon var sexton år, dog tant Märtha, men Amelie stannade kvar hos onkeln, hvars hem nu förestods af Josephine, den äldsta af döttrarna, som redan var något till åren. Året därpå dog baron Melcher, — gamle baron hade redan några år tidigare gått bort —, och Amelie var nu arftagerska till Nääs. Hon hade sedan ett par månader varit förlofvad med Robert, den andre i ordningen af sönerna på Elseboda, och det bestämdes, att innan årets slut skulle deras bröllop äga rum, hvarpå de skulle bosätta sig på Nääs.

Så hände det en solig eftermiddag i augusti,

att upp framför den låga envåningsbyggnaden på Elseboda, där kaprifolierna slingrade sig kring träpelarna, som uppburo frontispisens altan, körde en liten schäs, hvilken den framskyndande betjanten strax och med en viss missaktning igenkände såsom icke tillhörande någon af herrgårdarna i grannskapet utan gästgifvaren i staden. Den resande var en ung man med mörklagdt, slätrakadt ansikte; han sporde om fru von Strelitz var hemma. Med stram hållning och afvisande min upplyste betjanten om att hennes nåd sedan nära två år var död.

Främlingen ryckte till, sporde nu efter kammarherrn.

Kammarherrn var klen, kunde inte röra sig efter det han »fått slaget»: det var inte troligt, att han tog emot.

»Än fröken Josephine då?»

Jo, fröken Josephine var hemma. »Hvem får jag lof att anmäla?»

Främlingen tycktes ej benägen att uppge sitt namn.

»Säg fröken Josephine, att det är en släkting som önskar träffa henne.»

Några ögonblick senare stod främlingen i ett stort förmak, som var något skumt genom den öfverskjutande altanen och de vajande

kaprifolierankorna; han stod och såg på ett porträtt som hängde på väggen: bilden af en kvinna med kloka ögon under starkt hvälfda ögonbryn, med fasta, hvita skuldror och ett hår som tycktes fladdra för vinden — det var den bortgångna frun på Elseboda, målad af Breda.

Dörren öppnades; fröken Josephines vänliga ansikte med den stora näsan och de små, nyfiket blickande ögonen vardt synligt.

»Känner du igen mig, Josephine?»

»Jan-Casimir!»

Det var med en omätlig häpnad Josephine igenkände gästen. Men i nästa ögonblick var hon idel öfverströmmande hjärtlighet och välvilja, berättade Jan-Casimir hvad som händt under hans frånvaro och utfrågade honom om hans egna öden. Och Jan-Casimir berättade kort och knapphändigt hvad som händt honom — fåordig hade han alltid varit som barn och tycktes ej ha blifvit det mindre. Det första året hade han haft det jämförelsevis bra: Willibald hade tagit god vård om honom, dock hade han snart längtat mycket hem. Det hade ock varit Willibalds mening att föra honom åter till Sverige, då han plötsligt, genom ett olycksfall på arenan, dog. Jan-Casimir såg nu ingen utväg att komma hem — att be-

gifva sig af till fots, fullständigt medellös, för att hemkomma som en utsvulten, trasig stackare, det förbjöd honom hans stolthet —; han måste därför stanna vid det cirkussällskap, som Willibald vid sin bortgång tillhört och som för tillfället befann sig nere i Österrike. Det hade varit svåra år som kommit: hans arbete bestod länge i att vara stallknekt. Så hade han småningom fått uppträda som ryttare, hade lyckats spara ihop pengar till att resa hem men råkat blifva sjuk — fått ligga ett par månader på ett sjukhus i Lyon —, hvarigenom hans kassa åter strukit med. Så var det att börja på nytt och sträfvä, och nu hade han till sist sett sig i stånd att resa hem. Hem för att återse Nääs och dem han höll af — mest lilla Amelie!

Amelie var för tillfället icke hemma; hon hade tillsammans med Robert åkt på ett litet besök till Nyby, men Josephine skulle genast skicka ett ridande bud ditbort med en biljett, som meddelade den stora nyheten.

Då Amelie och hennes fästman en stund därefter emellan gulnande rågfält åkte hemåt från Nyby, var den senare ingalunda vid godt lynne. Den öfverraskande underrättelse, som Josephines biljett innehållit, hade helt och hållet

kullkastat hans framtidsplaner. Då Jan-Casimir var i lifvet, ägde ju Amelie, hvilken såsom syster ärfde endast hälften mot brodern, blott en tredjedel af Nääs. Och det var icke mycket! Nääs var, trots sitt ståtliga corps-de-logis, ingen stor egendom: den siste ägaren hade allt som oftast, när det behöfts pengar, sålt en bit af jorden. Jan-Casimirs återkomst innebar sålunda för Robert och Amelie, att deras bröllop måste uppskjutas på obestämd tid. Ty kammarherre von Strelitz, som hade många barn och ingen större förmögenhet, kunde icke i någon nämnvärd mån hjälpa sin son.

Om än Robert kanske något blygdes öfver sina känslor vid den försvunnes återkomst, kunde han dock ej afhålla sig från att antyda dem inför Amelie. Och Amelie, som i första händelsen öfver underrättelsen knappast vetat om hon var glad däröfver eller ej, kände nu huru, mot hennes vilja, den uppfattningen smög sig öfver henne, att broderns återvändande egentligen var en olycka för henne.

En stund senare sutto Jan-Casimir och Amelie ensamma i förmaket på Elseboda. Att Amelie varit något förlägen, då hon hälsat på brodern, att hon sedan varit något tyst, det förundrade ej Jan-Casimir: hon kunde ju knappast

komma ihåg honom, hon måste ju känna sig främmande för honom. Och själf hade han i detta ögonblick ett sådant behof att tala, att han knappt märkte hennes tystnad. Det var som om allt det han under sin långa enslighet i främmande land gömt inom sig nu med brusande makt ville fram. Medan hans blickar drömmande gingo ut emellan vajande kaprifolie-rankor, där bien surrade kring doftande gulhvita kalkar, ut till gräsplanen på gården, på hvilken den sjunkande solens sneda, varma strålar föllo, berättade han om sitt lif i främmande land, om de många mörka stunderna och om de ljusa, som också kommit emellanåt — helst då hans kringirrande lif fört honom till sydliga, solglada nejder. Han talade om hur hans gamla drömmar om att gå ut i krig många gånger åter vaknat upp, hur han önskat komma hem såsom en, hvilken vunnit berömmelse, icke likt en som misslyckats, och hur han just nyligen varit nära att begifva sig till Grekland för att deltaga i dess kamp för sin frihet, men huru längtan till hemmet och till lilla syster dock segrat. Lilla syster — det hade varit hans bästa tanke, hans ljusaste minne under alla dessa år —.

Han såg på henne med ett varmt leende. Men nu slog det honom, att den blick, som

mötte hans, var sval, och att minen röjde en liten ansträngning att se intresserad ut. Han kände, med ett plötsligt styng af smärta, att hon blott förströdt lyssnat till det han för henne biktat om sina strider och lidanden — —.

Ja, ja, han hade ju bara talat om sig själf, och hon var så ung, så helt upptagen af sitt, naturligtvis.

Han började fråga henne om henne själf, sporde när hon och Robert ämnade gifta sig?

Jo — det hade ju varit meningen, att det skulle bli i oktober — men nu — nu visste hon inte riktigt när det kunde bli —

Hur så? Hvad var det för hinder, som kommit emellan?

Åh, inte något hinder — men — men det var ju så, att de tänkt sig att bo på Nääs — och nu —

Som en blixst stod det för honom, att han var hindret — Han, såsom arfvinge till Nääs, skulle beröfva systemen det hon vant sig att betrakta som sitt —

Han såg mellan kaprifolierankorna, där biens surr nu tystnat, ut på gräsplanen, som solstrålarna lämnat — det var grått därute, skymning och kväll, allt det varma, gyllene var borta —

Under återstoden af kvällen var han tyst och fåordig i kretsen af de talföra släktingar, som samlats från ett par af granngårdarna för att hälsa honom. Och Josephine tänkte på att hans ögon voro just så mörka och svårmodiga, som hon mindes dem från hans barndom.

Följande dag tillbragte Jan-Casimir med att besöka Nääs, som nu beboddes endast af en förvaltare, samt ströfva omkring i dess skogar. Han gick till alla sina gamla favoritplatser: till berget, täckt med renmossa, från hvilket man hade utsikt öfver två, tre sjöar och såg en flik af en hafsvik — till den lilla, mörka, af näckrosor fyllda göl, från hvilken ån hade sitt ursprung — till en skogsgömma, den ingen annan än han kände till, där furorna likt raka, röda pelare stodo i en krets och där han så många, många gånger legat i mossan, bland pyrola och dufkullor, och lyssnat till det dofva suset af kronorna öfver hans hufvud. Han hade alltid varit ensam, när han ströfvat omkring där inne i skogen, Amelie hade varit för liten att följa med, och han hade egentligen också tyckt bäst om att gå där allena. Under alla dessa år han varit ute — då han blifvit varm om hjärtat för hvarje gång han sett några furor eller pinjer, därför att de påmint

honom om hemlandet — hade han alltid föreställt sig, att när han komme tillbaka till Nääs och åter vandrade i dess skogar, skulle det vara i sällskap med lilla syster, som under tiden blifvit stor och nu kunde hålla jämna steg med honom. När han nu tänkte på det, fann han, att hittills all hans enslighet, både barndomens och den kringströfvande ungdomens, egentligen varit fylld af drömmar om en kommande tid, då han icke mer skulle vara ensam. Nu visste han, att man alltid är ensam.

På aftonen samma dag, då Jan-Casimir åter satt med sina fränder på Elseboda, var hans blick väl icke mindre tungsint än förut, men han talade ganska mycket med dem alla, mest med Amelie och Robert.

Följande morgon, då man samlades till frukosten i den stora salen på Elseboda, där blekblå hortensior och högröda pelargonier stodo och blommade mellan de hvita gardinerna i alla åtta fönstren, kom Amelie in med ett förgråtet ansikte och ett bref i handen. Det var från Jan-Casimir, som tidigt på morgonen utan att väcka någon lämnat Elseboda och lagt brefvet vid systemens dörr.

Han skref, att han beslutat sig för att utföra sin länge hysta plan att gå ut i det gre-

kiska frihetskriget, och han hade ansett det vara bättre att undvika smärtan af ett afsked. Han bad, att Amelie och Robert skulle betrakta Nääs som sitt hem, mottaga det som ett minne af honom; han hade nu en gång blifvit en vandrare och skulle nog icke kunna trifvas med att sitta stilla på en plats. Hur det än ginge med honom i kriget, vore det icke troligt, att han komme tillbaka till hemlandet, om ej möjligen någon gång — långt fram i tiden — på ett kort besök. Allt godt önskade han lilla syster och bad henne framföra hans hälsningar till Josephine och alla de andra kusinerna. —

Robert och Amelie gifte sig och bosatte sig på Nääs. Men från den siste af baronerna på Nääs hördes aldrig mera något.

III.

Christian Ulrik.

Gamla grefvinnan på Bjersby var en af de myndigaste damerna i Wiks härad. Hon hade tämligen tidigt blifvit änka, själf fått sköta om sin gård och uppfostra sina sex döttrar. Och att hon öfver dessa förde ett strängt regemente är säkert. Hade de på en bal dansat, tills klockan blef sju på morgonen, så skulle de lika fullt klockan åtta som vanligt sitta i väfstolen eller taga i tu med ljustöpningen eller korfstoppningen — när det var den tiden att sådant arbete förhades på Bjersby.

Och hade grefvinnan Bjelkenstjerna åt någon af sina döttrar utsett en make, då lönade det sig just ej för någondera parten att söka streta emot. Tre af döttrarna hade undergifvet låtit gifta bort sig och sedan med resignation funnit sig i sitt

öde; den äldsta, som redan hunnit bli änka, var likväl den som afgjordt föreföll mest belåten med sin värld.

Den fjärde af döttrarna, fröken Honorine, tycktes emellertid ej ämna bli fullt så medgörlig som de äldre systrarna. Grefvinnan hade åt henne utsett kammarjunkar Christian Malchow på Bunkemåla, men fröken Honorine visade den mest afgjorda obenägenhet för att lyssna till den något till åren komne kammarjunkarens ömma suckar. Det var just ingen i trakten som förundrade sig häröfver. Ty ägaren af Bunkemåla var icke populär. Det vore säkerligen öfverdrifvet att antaga, det hans popularitet härledde sig från det förhållandet, att han var inflyttad och icke tillhörde någon af de gamla Wikshäradsläkterna; väl besutto Wikshäradsborna en ansenlig fond af konservativ lokalpatriotism, men säkerligen skulle man ha förlåtit kammarjunkar Malchow, att han köpt Bunkemåla och där slagit sig ned, om ej hans sirliga elegans, hans benägenhet för ett ymnigt användande af parfymrad pomada och hans smäktande sätt att till gitarr sjunga små ömma visor varit så ytterst litet ägnadt att slå an på de hederliga Wikshäradsborna. Det var därför icke mer än en mening i trakten,

om att det skulle vara stor skada ifall den alltför täcka lilla Honorine skulle nödgas bli fru på Bunkemåla. Men lika enhällig var också öfvertygelsen att detta nog till sist skulle blifva hennes lott. Ty gamla grefvinnan på Bjersby var inte att leka med, det visste alla; hvad hon satt sig före, det dref hon ock igenom.

Det kunde väl tyckas som om den barska grefvinnan minst af alla borde känt sig tilltalad af kammarjunkarens söta manér. Men kanhända var det någon hemlighetsfull lag om motsatsernas dragningskraft som gjorde, att hon med ej oblida ögon såg honom; kanhända behagade det också den gamla damen att lyssna till de vackra, artiga talesätt, dem hon näppeligen hört, sedan hon en gång i världen var en käck ung flicka med vackra, starka drag och en rapp tunga. Kammarjunkaren var en klok man och hade icke hunnit till sina fyrtiofem år utan att ha lärt, att man ofta vinner mer genom att vara artig mot de äldre damerna än genom komplimanger till de unga. De unga flickorna — som t. ex. fröken Honorine själf och hennes goda vän, den särdeles muntra fröken Sophie Sperling på Toresta —, voro ofta näsvisa och spotska; de kunde börja le, när Christian Malchow framsade sina vackraste fleuretter och

på ett misstänkt sätt hålla handen för munnen, när han med mycken sentiment sjöng en liten air. Men då han skyndade fram att räcka handen åt gamla grefvinnan, när hon skulle stiga ur sin vagn, och uttryckte sin förtjusning att få se henne, sade hon rätt nådigt: »Tack ska han ha, kammarjunkare», och då han bugande sporde hvilken sång nådig grefvinnan skulle föredraga att höra, svarade hon med mindre sträfhets än vanligt i stämman: »Sjung, han, hvad han vill! Jag tycker han gör det rätt nätt alltsammans.»

Men hvad som var hufvudsaken för grefvinnan på Bjersby, när hon påyrkade, att Honorine skulle taga honom till make, var väl det, att han faktiskt var det enda goda partiet som fanns kvar i trakten, sedan hon väl placerat sina tre äldsta döttrar. Bunkemåla var en präktig egendom, Malchowarna voro en god familj — om också icke från Wikshärad — och »man visste ju intet ondt om karlen». Grefvinnan fann det därför högeligen egensinnigt af dottern att tredskas och icke strax säga ja. Grefvinnan Caroline tyckte om ordning i alla lifvets förhållanden; hon hade gift bort alla de tre föregående döttrarna, innan de fyllt tjugo år, och då nu Honorine nalkades tjugotalet, var det tid

på att arrangera ett parti för henne. Där funnos ju ännu två yngre döttrar på Bjersby att sörja för; det var därför angeläget att så fort som möjligt få det ordnadt för Honorine. Att frångå den rätta ordningen: gifta bort en yngre före den äldre — det kunde ju inte komma i fråga!

I öfver ett halft år hade kammarjunkarns friarebesök på Bjersby pågått. Nu var man ett godt stycke inne på sommaren, och det var ej långt till gamla grefvinnans födelsedag, som alltid firades med stor högtidlighet. Då infann man sig mangrant från alla herrgårdarna i trakten till kaffedags — vid 4-tiden på eftermiddagen — för att gratulera, och alla blefvo regelbundet kvarbjudna till supén, som skulle hetas improviserad men var synnerligen solid. Denna högtidsdag hade grefvinnan Caroline med förkärlek använt till att eklatera sina döttrars förlofningar; man ansåg det därför ganska troligt, att hon äfven detta år skulle vilja fira sin födelsedag på det sättet. Skulle Honorine fortfarande visa sig ohörsam mot de moderliga befallningarna, så kunde det nog hända, menade man, att grefvinnan i alla fall helt enkelt tillkännagaf för de församlade gästerna förlofningen såsom ett faktum. Och sedan vore det naturligtvis omöjligt

för stackars lilla Honorine att göra skandal genom att söka bryta förbindelsen!

Det var ej utan att Honorine själf hade mycket stora farhågor, att hennes myndiga fru moder skulle på detta sätt tvinga henne att taga till äkta den sirlige Christian Malchow med det röda räfansiktet. Om denne redan i sig själf tycktes henne föga tilldragande, så fanns det dock något som gjorde det hotande giftermålet än mera förhatligt: hon hade i hemlighet gifvit sitt hjärta och lofvat sin tro till Arvid Sperling på Toresta. Arvid var en ung kornett, som icke ägde ett öre; både han och Honorine ansågo, att det alldeles icke skulle gagna till något, om han redan nu till grefvinnan Bjelkenstjerna framställde en begäran om hennes dotters hand. Men han hade hopp om att, när han om ett år blefve löjtnant, få på mycket förmånliga arrendevillkor öfvertaga en af de egendommar som hans onkel och gudfar, gamle majoren på Önninge, innehade. Nämnde onkel, som var barnlös, hade också antydt, att denna egendom en gång skulle såsom arf tillfalla gudsonen, hvilken var hans store gunstling. *Om* sålunda Honorine kunde undgå kammarjunkaren och *om* inte inom den närmaste framtiden någon annan hotande friare uppdöke — något som dock

syntes mindre att frukta, enär, som sagdt, Wikshärad för tillfället led stor brist på giftermåls-kandidater — så kunde Arvid möjligen nästa år med utsikt till framgång uppträda som friare på Bjersby.

Arvid Sperling hade i allmänhet ett gladt lynne, men under de veckor han denna sommar under sin ledighet vistades nere på Toresta var han ofta dyster och nedstämd till mods. Hans syster Sophie var hans förtrogna i kärleksbekymren, och nere i en allé af gamla kastanjer långt borta i parken brukade de båda syskonen vandra upp och ned under ifriga rådplågningar om hvad som skulle kunna göras för att rädda Honorine från »Christian Ulrik».

Det var Sophie som åt kammarjunkar Christian Malchow gifvit detta öknamn, med hvilket han af ungdomen i Wikshärad vanligen benämndes; det stammade från en gammal visa som sjöngs a capella och som Arvid och Sophie lika så väl som alla andra i trakten kände till sedan barnaåren. Den lydde i sin stora enkelhet sålunda:

»Ack, huru snabbt våra sälla dar försvinna!
Allt se'n Christian Ulrik farit, våra tårar rinna.
Han kommer väl igen, vår käre Christian Ulrik!»

I timmatal hade de som barn kunnat hålla

på med att med full hals och under oändliga upprepningar sjunga denna visa.

En eftermiddag hade Arvid och Sophie som vanligt vandrat upp och ned i kastanjeallén, där man mellan de väldiga stammarna såg ut öfver vida, buktande gården med klöfver och timotej, ur hvilka stucko upp — likt väna lockande öar — små kullar bevuxna med ek och hassel och vilda törnrosbuskar; länge och ifrigt hade de båda syskonen rådplägat, och när de nu begåfvo sig uppåt byggningen, lyste deras ansikten af ett fattadt beslut.

Redan samma kväll vid aftonvarden, då man, beskådad af förfäder i smala, svarta ramar, njöt sin sedvanliga ölost och åt sin lungmos på gammalt ostindiskt porslin, meddelade Arvid i väl valda ordalag sina föräldrar, att han på Carlberg ofta med sin vän Carl Ryningschöld talat om att det dock vore underligt detta, att intet umgänge plägrades emellan Ryningsnäs och Toresta, då afståndet dock ej vore mer än fyra och en half mil och då likväl Carl Ryningschölds mor varit rätt syssling med Arvids far. Många gånger, upplyste ytterligare Arvid, hade Carl sagt, att det skulle vara särdeles roligt, om Arvid och hans syster skulle vilja komma till Ryningsnäs och hälsa

på Carl och hans syster Ulla. Ulla vore så ensam, då det ju, som bekant, fanns föga umgänge i den trakten, där Ryningsnäs låg. Om nu därför kära far och kära mor gunstigt tillläte, skulle det för Arvid och Sophie vara en stor förnöjelse, om de kunde på några dagar få taga den gula trillan samt de bläsiga hästarna och fara och gästa Ryningsnäs.

Hennes nåd Sperling såg mycket sällan något att invända mot hvad hennes beundrade son Arvid föreslog. Och under det hon lyssnat till hans utläggningar, hade med märklig snabbhet hos henne upprunnit allehanda tankar. Eftersom gamle brukspatron Lars Ryningschöld var känd för att vara den rikaste mannen i denna del af landet, eftersom hans dotter Ulla gick där så helt allena och trånade, och eftersom Arvid nu var så vacker och käck, att alla flickor strax förlorade sina hjärtan till honom, så kunde ett besök på Ryningsnäs möjligen få ganska fördelaktiga följder — — Visserligen hade ju Arvid varit litet svag för Honorine Bjelkenstjerna, men det kunde väl gå öfver, helst som ju hon, stackare, nu skulle giftas bort med Malchowen på Bunkemåla. Att Carl Ryningschöld skulle kunna fästa sig vid Sophie

vore väl ej heller omöjligt; dock föreföll detta hennes nåd Sperling långt mindre sannolikt.

Resultatet af dessa tysta kalkyler blef den, att hennes nåd Sperling ifrigt understödde planen om ett besök på Ryningsnäs och besvarade sin mans invändningar: att det allt vore lite underligt om Sophie, endast åtföljd af sin bror, skulle resa till folk, som hon alls ej kände, med den anmärkningen, att det dock vore olika, när det var fråga inte om främmande människor utan om släktingar. Och Sperlingen hade ju själf som ung varit mycket tillsammans med Lars Ryningschöld —, det kom han väl ihåg att han rätt ofta talat om, — så att det vore blott frågan om att återknyta en gammal familjevänskap.

Sperlingen var icke van att hålla mycket på sin egen mening, han var i allmänhet besvärad af en tryckande förnimmelse af, att Toresta, som han fått med sin hustru och som då varit gravationsfritt, numera på något för honom själf alldeles obegripligt sätt råkat blifva belastadt med skulder. För hans hustru var saken icke så oförklarlig: hon plägade ingalunda fördölja, att hon ansåg den egentliga orsaken till familjens ogynnsamma ekonomiska ställning vara Sperlingens passion för att öfverallt uppbygga lust-

hus och till dem anlägga kostsamma vägar — små lusthus med gula väggar och hvita fönsterinfattningar, två målade träpelare med doriska kapital framför ingången och ofvanför densamma en trätafla med en latinsk inskription i lapidarstil. I Toresta vidsträckta park vimlade det af sådana tempel, helgade åt *Dyden*, åt *Sanningen*, åt den *Landtliga Ensligheten*, åt *Apollo och de nio muserna* — det sistnämnda upprest på ett näs, där Gudmund Jöran Adlerbeth en gång, då han varit på besök, suttit å en bänk och skrivit ett skaldebref till Leopold, prisande nejdens behag och sitt värdfolks dygder. På en kulle nära byggnaden reste sig en prydlig rotunda, hvars inskrift tillkännagaf att den var helgad »åt den bästa och ömmaste af hustrur» — det var ett litet försök af Sperlingen att försona sin Malvina med hans arkitektoniska vurm, — ett försök som dock ej utfallit så särdeles lyckligt, när Malvina misslynt påstod, att hon aldrig hört, att man uppreste sådana tempel annat än till minne af en afliden hustru; äfven hade hon en hemlig misstanke, att i rotundans form möjligen kunde ligga någon anspelning på hennes icke obetydliga embonpoint.

Just nu hvälfde Sperlingen inom sig en plan — omsorgsfullt dold tills vidare — att

uppföra ett nytt tempel. En ungdomsvän, på hvilken han i själfva verket ej på länge tänkt, hade nyligen afidit, och nu hade han på en latin, som enligt hans mening i sin koncentrerade kraft påminde om Tacitus, sammansatt en inskription, hvilken han brann af begär att få låta måla på en trätafla (det var hans lifs sorg, att han ej hade råd att med guld på marmortaflo inrista sina sentenser) och uppsätta i ett tempel, helgadt åt Vänskapen. Detta tempel skulle byggas på en ö i en liten skogssjö, en nätt bro skulle leda ditut, och det var hans hemliga uträkning, att om han till arbetet toge de aflägsset boende torparnas dagsverken, skulle företaget möjligen kunna undgå Malvinas upptäckt, till dess det vore så långt framskridet, att hon ej skulle anse det löna mödan att protestera.

I skuldbelastadt medvetande om dessa sina brottliga planer var Sperlingen spak inför hustruns önsknings, och slutet blef således, att de ungas anhållan beviljades. Två dagar senare satte sig Arvid och Sophie en solig morgon i strålande godt humör upp i den gula schäsen och åkte i väg, följda af många förmaningar till Arvid att köra försiktigt i Boda backar och

till Sophie att inte flänga öfver gärdesgårdar och rifva hål på sina klädningar.

När den gula schäsen några dagar senare vände åter, voro där tre som sutto i den, förutom stallpojken; bredvid Sophie på trillans baksäte satt Ulla Ryningschöld, en täck, blond flicka med glada blå ögon, hvilken med ett uttryck af den lifligaste och ömmaste vänskap samspårade med Sophie.

Arvid och Sophie hoppades, att kära mor inte toge illa upp, att de fört med sig Ulla som gäst på några dar: hon hade blifvit så god vän med Sophie och hade yttrat en så liflig önskan att få se Wiks härad, att de tyckt, att de gärna ville — —

Nej, kära mor tog visst inte illa upp. Hon välkomnade Ulla på det hjärtligaste. Och senare på kvällen anförtrorde hon Sperlingen, att Ulla Ryningschöld var en särdeles söt och aimable flicka; det var ju skada, att hon efter sin nervfeber måst klippa håret kort, men det kunde väl snart nog växa igen. Och väl var det ju, att det var alldeles lockigt.

Följande morgon öfverraskade Arvid sina föräldrar med förslaget, att man skulle bjuda kammarjunker Malchow till middagen. Ja — det var ju sant — han hade visserligen aldrig

haft någon faible för »Christian Ulrik», men då denne nu ändå var deras närmaste granne, finge man ju ej alldeles negligera honom. Och så var han genom sin mormor besläktad med Ryningschöldarna, var rent af brylling till Ullas far, och det vore ju naturligt att hon ville göra bekantskap med den släkt hon hade härnere.

Hennes nåd Sperling tänkte strax, att denna vänlighet mot rivalen tydde på, att Arvid alldeles uppgifvit tankarna på Honorine. Och i sitt hjärtas glädje ville hon visst ej sätta sig emot sin sons önskan.

Kammarjunkaren infann sig, i brun frack med förgyllda knappar, medförande sin gitarr, prydd med ett blekblått sidenband, och uppfylld af ljuftva förhoppningar att på Toresta få träffa fröknarna från Bjersby, enkannerligen fröken Honorine. Om han, vid upptäckten att han, undantagandes fröken Ryningschöld, var ende gästen, först kände sig något besviken, så vek dock denna känsla snart för en angenäm förvåning öfver denna främmande unga dams stora och verkliga charmanta älskvärdhet. Hon talade honom ofta till vid middagen, lyssnade med den största uppmärksamhet till hans ord, bad honom med ett ljuft litet leende att sjunga något och åhörde med ett svärmiskt ut-

tryck i sina stora, blå ögon hur han, knäppande på lutan, sjöng:

»Eglé, en herde mer uti ditt sinne väger — —»

Hon var verkligen charmant denna flicka — något helt annat än den där näbbiga fröken Sophie med de alltid skrattande bruna ögonen, dem kammarjunkarn egentligen aldrig kunnat tåla.

När kammarjunkarn i kvällens månsken reste hem till Bunkemåla i sin bruna kalesch, hade det gått så långt, att han inom sig halft beklagade, det hans frieri till fröken Honorine var så vidt avanceradt, att han nu svårligen kunde draga sig tillbaka. — Lilla fröken Honorine var nog alltför täck och söt, det var ingen fråga om det, men det var dock intet rätt nöje att gifta sig med en flicka, som inte ville ha en. Helst när man kanske kunnat vinna en, som ägde ett ömt och eldigt hjärta och som röjde en fin uppskattning af det värdefulla i ens person — — Och så var det nu det, att Ryningschöld på Ryningsnäs var den rikaste mannen i hela denna landsändan och att arfvingarna voro blott två — —

Men hennes nåd Sperling var den kvällen full af förtrytelse öfver Ulla Ryningschölds dåliga smak. Hade hon icke syntts mera intresserad

af denne Malchow med sitt smala räfansikte och sina ridicula miner än af Arvid! Hennes nåd sade skarpt till Sophie, att hon hoppades denna ej skulle börja taga efter sin väninna i hennes lättfärdiga fasoner!

Arvid Sperling hade under eftermiddagens lopp råkat nämna för kammarjunkaren, att han och Sophie ämnade nästa förmiddag visa sin gäst den märkvärdiga grottan vid sjön Vikern. Då nu denna grotta befann sig på Bunkemålas ägor, var det ju helt naturligt, att kammarjunkaren som artig kavaljer skulle anhålla att få följa med som ciceron. Följande förmiddag mötte han ock vid den öfverenskomna korsvägen ungdomarna från Toresta och välkomnades med ett blygt och älskvärdt litet småleende af fröken Ulla. Det föll sig sedan så, att Arvid och Sophie hade synnerligen mycket att tala om sins emellan, hvarföre kammarjunkaren och Ulla rent af nödgades att underhålla sig med hvarandra. Under de följande dagarnas promenader hände det sig sällsamt ofta, att ungdomarna på Toresta vid sina promenader råkade på kammarjunkaren, som då vanligen på Arvids vänliga uppmaning slöt sig till dem.

På Bjersby däremot sågs kammarjunkaren alldeles icke till under denna tid. Det är att

förmoda, att fröken Honorine icke saknade honom, men gamla grefvinnan var ganska vred öfver detta manquement. Hon hade verkligen hyst de planer på en stor coup å födelsedagsfêten, som grannskapet tillskref henne. Men för den affären hade det ju varit önskligt att förut tala med Malchow.

Nåja, alltid skulle han dock väl komma någon gång innan festdagen. — Eller åtminstone infinna sig tidigare än de andra gästerna.

Men icke förrän hela raden af ekipage från nejden börjat köra fram på gårdsplanen vid Bjersby, lastade med gäster, bärande stora, toppigt bundna blomsterbuketter, uppenbarade sig den bruna kaleschen från Bunkemåla bland de andra. Och dess ägare tycktes ingalunda fika efter någon tête-à-tête med värdinnan; sedan han aflevererat sin bukett och sina gratulationer till grefvinnan Caroline, som, ännu vacker och ståtlig och med knappt ett grått strå trots sina sextio år, stod i sin styfva, veckrika klädning af svart och gredelinblommigt siden och med hög turban på hufvudet midt i den stora salongen och tog emot, drog han sig skyndsamt och med en något ängslig min tillbaka från hennes närhet. —

Då kaffet var drucket och gästerna slagit

sig ned på terrassen — största delen af ungdomen ifrigt men lågmäldt diskuterande den viktiga frågan om de männe skulle få dansa i kväll eller ej — gick lilla Sophie Sperling, som alltid stått väl hos tant Caroline, fram till värdinnan, började prisa det nya vackra drällmönstret tant hade på sina dukar samt sporde sedan efter de pommerska päronträden som hon hört att tant införskrifvit och som ju skulle vara så rara.

Jo, de tycktes verkligen komma att gifva en präktig skörd i år. Om lilla Sophie hade lust, så kunde de ju gå ner och titta på dem.

Ja, det skulle Sophie särdeles gärna vilja. Och så vandrade de i väg, — gamla grefvinnan stödande sig på den käpp med silfverknapp hon alltid använde, i anseende till den svåra gikten i knäna. De gingo förbi jordgubbslanden och krusbärsbuskarna och planteringarna med kål och rofvor, kommo så till en tvär krök af vägen, där utsikten öppnade sig öfver ett på senare tider till trädgård upptaget område —

Gamla grefvinnan tvärstannade — —

På en bänk under ett träd, så pass långt borta, att de ej kunnat höra de annalkande stegen men ej så långt borta, att de ej mycket

tydligt syntes, suto kammarjunkaren och Ulla Ryningschöld bredvid hvarandra, ömt slutna i hvarandras armar —

Grefvinnan Caroline stötte sin käpp i marken och lät höra ett mycket kraftigt utrop —

De båda älskande sprungo upp — Kammarjunkaren stod handfallen, med en synnerligen ömklig och brottslig min. Den unga damen däremot hade den fräckheten att se ganska litet olycklig ut. Och då grefvinnan Caroline satte sig i marsch igen i riktning mot missdådarna, tog Ulla ett högst opassande skutt öfver den låga buxbomhäck, som kantade vägen, och flydde uppåt byggingen —

Kammarjunkaren stod viljelös, bedöfvad kvar, gjorde intet försök att undkomma, när grefvinnan Caroline, stötande med sin käpp i marken och under utslungande af korta, vredgade tillrop, nalkades honom.

»Jaså, han är af den sorten! En riktig spelevink! Skäms, gamla karlen!»

Hon drog sig i detta ögonblick tydligen ej till minnes, att hon alltid för Honorine förklarar, det kammarjunkaren alldeles icke vore gammal utan just i den rätta åldern att gifta sig — den ålder då män upphöra att vara pojkspolingar.

Då hon hunnit fram till den olycklige kammarjunkaren, tog hon honom i armen och gaf honom ett par ganska omilda ruskningar.

»Tänkte han på att de Ryningschöldska penningpåsarna voro större, hvad? — Seså, nu kan han ge sig af härifrån och det bums!»

Det var ingenting som kammarjunkaren i detta ögonblick högre önskade. Han skyndade — på en omväg för att undgå terrassen, där största delen af sällskapet var församladt — upp till den sida af byggnaden där köket låg. I drängkammaren bredvid köket sutto alla kuskarna, drucko kaffe och starkare saker också, talade om sina hästar och hade trefligt och roligt.

»Nilsson ska genast spanna för», skrek kammarjunkaren häftigt och med gäll stämma. »Jag vill åka hem.»

»Hå kors, det var ledsamt det», sade Nilsson, gaf en saknande blick åt välfägnaden, reste sig och gick.

Kammarjunkaren gick af och an på gården, otåligt väntande på att vagnen skulle köra fram; då sågs en ung kornett i prydlig uniform träda ut ur gästrumsflygeln. Det var icke Arvid. Det var en främling, en ung pojke med blondt, lockigt hår, blå ögon, skär hy och fina drag. Han stod ett ögonblick på stentrappan

och såg sig omkring, blinkande mot solen, gick så rakt fram mot kammarjunkaren, lade hufvudet på sned, gaf honom en smäktande blick ur de blå ögonen, bredde ut sina armar och suckade:

»Min älskade Christian!»

Kammarjunkaren vek tillbaka med ett skri af igenkännande och förfäran — —.

Några minuter senare körde han i vild fart utför lindallén.

Men i ett hörn af parken hade de unga skockat sig samman, jublande, segerdruckna, öppet lyckönskande Honorine och Arvid och kännande det som om de alla kunde andas lättare, som om de alla vunnit något, befriats från något tvång, därför att de för en gångs skull misslyckats, den myndiga gamla grefvinnans planer att böja en af sina unga döttrar under oket. Arvid, som af glädje knappt kunde stå stilla, brydde hviskande med några uppsluppna ord sin syster för den ömma vänskapen mellan henne och »kusin Ulla» —

Sophie blef lite röd, men de bruna ögonen lyste som vanligt af munterhet.

»Arvid — om jag gifter mig med Carl, ska jag låta pappa sätta upp så många marmortaflor han vill! Och aldrig ska jag ha lungmos till kvällen!»

Men på det gröna gungbrädet vid syrenhäcken hade kornett Carl Ryningschöld sprungit upp; nu stod han och svängde med armarna och dirigerade: allesammans skulle sjunga!

Och hela kören sjöng med fulla lungor a capella:

»Ack, huru snabbt våra sälla dar försvinna!»

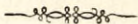
Likt en brusande våg, full af ungdomsyrhet, gäckeri och löje, ljud åter och åter upprepad den sista versen:

»Han kommer väl igen, vår käre Christian Ulrik!»

Klingande, skrattsjuka flögo orden ut i den soliga sommarluften, nådde ända bort till en brun kalesch, som i jagande fart körde utför allén:

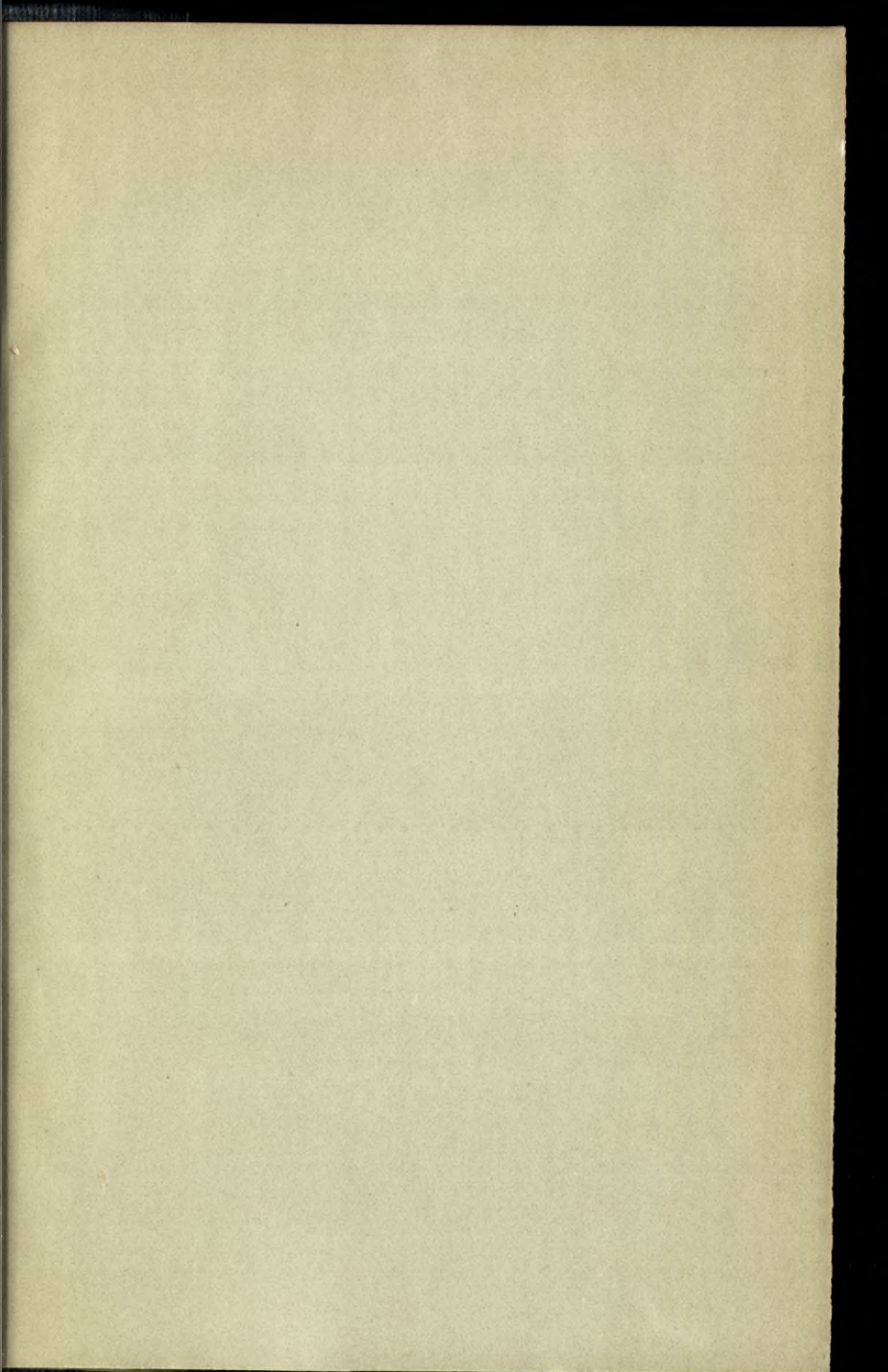
»Han kommer väl igen, vår käre Christian Ulrik!»

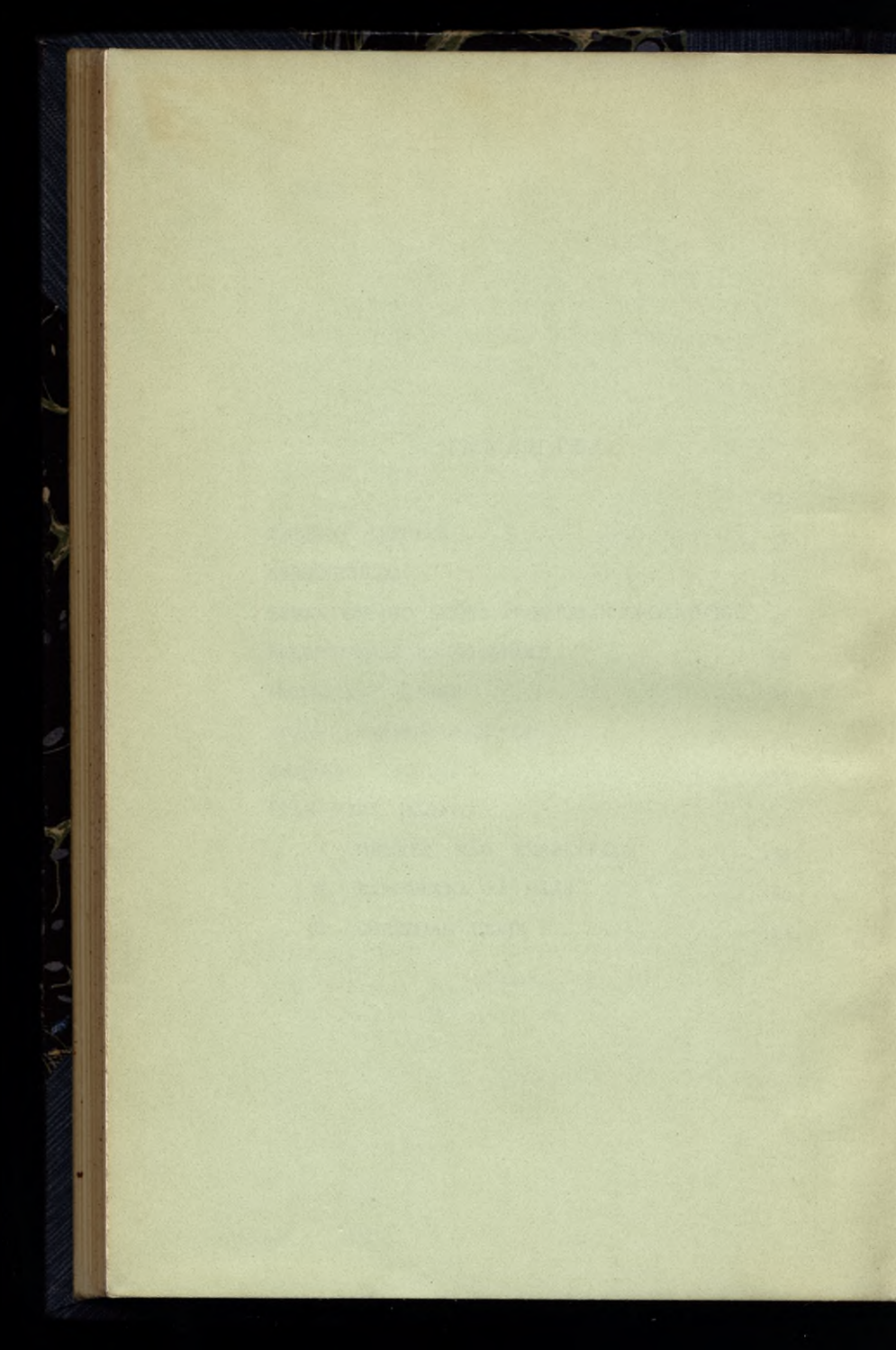
Men det dröjde innan »Christian Ulrik» kom tillbaka till Bjersby!

INNEHÅLL.

	sid.
DAREIOS' DOTTER	I
ERMENEGILDA	31
SAGAN OM DEN SKÖNA PRINSESSAN LI-HANG-TSE	41
BERESUNTHAS PILGRIMSFÄRD	59
PRINSESSAN ALDINE	77
GYRIDA GERMUNSDOTTER	95
UNDRET	117
FRÅN WIKS HÄRAD:	
I HENNES NÅD EHRENPREUS	139
II BARONERNA PÅ NÄÄS	160
III CHRISTIAN ULRIK	182

6000145041

Göteborgs universitetsbibliotek

